

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

SINIF VE BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN İLKÖĞRETİM 5. SINIFLARDA
KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR VE BU
DAVRANIŞLARLA BAŞ ETME STRATEJİLERİ

Gülşen DANAÖĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA 2009

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

SINIF VE BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN İLKÖĞRETİM 5. SINIFLARDA
KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR VE BU
DAVRANIŞLARLA BAŞ ETME STRATEJİLERİ

Gülşen DANAÖĞLU

Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Sencer BULUT ÖZSEZER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA 2009

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. M. Sencer BULUT ÖZSEZER
(Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Filiz YURTAL

Üye : Öğr. Gör. Dr. Fatma SADIK

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

...../...../ 2009

Doç. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, tablo, çizelge, şekillerin kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

SINIF VE BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN İLKÖĞRETİM 5. SINIFLARDA KARŞILAŞTIKLARI İSTENMEYEN DAVRANIŞLAR VE BU DAVRANIŞLARLA BAŞ ETME STRATEJİLERİ

Gülşen DANAÖĞLU

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Sencer BULUT ÖZSEZER

Eylül 2009, 164 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, sınıf ve branş öğretmenlerine göre ilköğretim 5. sınıflarda karşılaşılan istenmeyen davranışlar ve baş etmede kullanılan stratejilerin neler olduğunun incelenmesidir.

Araştırma evrenini 2008–2009 eğitim öğretim yılında Şırnak ili Cizre ilçesinde bulunan ilköğretim okullarındaki 5. sınıflarda derslere giren sınıf ve İngilizce öğretmenleri oluşturmaktadır. Nicel ve nitel araştırma modellerinin ikisi kullanılarak desenlenen araştırmada örnekleme yöntemi olarak amaçlı (olasılıklı olmayan) örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme (convenience sampling) yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda Cizre merkez ve merkeze bağlı köyler de dahil olmak üzere toplam 18 ilköğretim okulundaki 84 sınıf öğretmeni ve 31 İngilizce öğretmeni olmak üzere toplamda 115 öğretmene ulaşılarak anket uygulanmıştır. Anket uygulanan öğretmenlerden gönüllülük esasına dayalı olarak 6 sınıf öğretmeni ve 6 İngilizce öğretmeni olmak üzere toplam 12 öğretmenle de görüşme yapılmıştır.

Bu araştırma için gerekli veriler araştırmacı tarafından ilgili literatürden yararlanılarak ve uzman görüşüne başvurularak geliştirilen anket formunun uygulanması ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Anket kullanılarak elde edilen verilerin analizinde SPSS paket programı 13.0 kullanılmış, sonuçları ise frekans ve yüzde olarak sunulmuştur. Görüşme video kamera ile

kaydedilmiş ve içerik analizi ile çözümlenmiştir Araştırmadan elden edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

Sınıf öğretmenleri en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışları; birbirleriyle konuşmak, söz hakkı almadan konuşmak, dersin akışını isteyerek bozmak, arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergilemek, ödev yapmamak, verilen görevleri yerine getirmemek, küfür etmek, yalan söylemek, hırsızlık yapmak ve öğretmeni dinlememek olarak belirtirken; İngilizce öğretmenleri ise en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışları; birbirleriyle konuşmak, dersin akışını isteyerek bozmak, birbirlerini şikâyet etmek, arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergilemek, küfür etmek, yalan söylemek, derste ders dışı şeylerle uğraşmak olarak belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenleri karşılaştıkları istenmeyen davranışlar karşısında en çok sözlü uyarı (söz ile uyarı), davranışın nedenini araştırma (soru sorma), beden dili (göz teması kurma), görmezden gelme ve davranış düzenleme (açıklama yapma) stratejilerini kullanırken; İngilizce öğretmenlerinin sözlü uyarı (söz ile uyarı), davranışın nedenini araştırma (dersten sonra konuşma), ceza verme (eksi not), görmezden gelme ve davranış düzenleme (açıklama yapma) stratejilerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Yönetimi, İstenmeyen Davranış, İlköğretim

ABSTRACT**STUDENT' MISBEHAVIOURS AND INVESTIGATING TACKLING
STRATEGIES OF PRIMARY TEACHERS AND BRANCH TEACHERS IN FIFTH
CLASSES OF PRIMARY EDUCATION****Gülşen DANAÖĞLU****Master Thesis, Primary Education Department****Supervisor: Asist. Prof. Dr. M. Sencer BULUT ÖZSEZER****September 2009 , 164 Pages**

The aim of this study is the investigation of student' misbehaviours and what tackling strategies are used by primary teachers and branch teachers in fifth classes in primary education.

The research population consisted of primary teachers and English language teachers who attends the fifth classes of the primary schools in Cizre town of Şırnak in 2008-2009 Education and Teaching season. In the reasearch which was designed by using both quantitative and qualitative research models, convenience sampling method from purposing sampling was used as a sampling method. In this context, including Cizre center and also the villages subordinated to the center , totally 115 teachers, 84 primary teachers and 31 English language teachers in 18 primary schools in total were reached and questioned. Totally 12 teachers, 6 primary teachers and 6 English language teachers who were willing was interviewed among the teachers who were questioned.

The datas which are required for this research were obtained by utilizing the related literature, applying the questionnaire which was developed by appealing to an authority view and interviews with the teachers. At the analyse of the datas which were obtained by using questionnaire the packet programme SSPS 13.0 was used, the results were presented as frequency and percentage. The interview was recorded by a video camera and resolved by content analyse. Symptoms which were obtained from the research can be summarized so:

When primary teachers stated that the most encountered misbehaviours are talking to each other, talking without permission, queering the running of the lesson willingly, exhibiting aggressive attitudes towards friends, not doing homework, not doing duties, abusing, lying, theft, and not listening to teacher; English language teachers stated that the most encountered misbehaviours are talking to each other, queering the running of the lesson willingly, complaining about each other, exhibiting aggressive attitudes towards friends, swearing, lying, doing different things during the lesson.

It is concluded that meanwhile primary teachers mostly using orally warning, asking questions, eye contact, ignoring and making explanations strategies when they encountered misbehaviours; English language teachers mostly using orally warning, talking after the lesson, giving minus mark, ignoring and making explanations strategies when they encountered misbehaviours.

Keywords: Class Management, Misbehaviours, Primary.

ÖNSÖZ

Yapılan bu araştırma sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinden İngilizce öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıflarda karşılaştıkları istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş etmede kullandıkları stratejileri incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın planlama aşamasından raporlaştırılmasına kadar birçok kişinin katkısı olmuştur. Bu kişilerden araştırma sürecinin her aşamasında yardımcı olan ve uzaklık nedeniyle yanına gidemediğim durumlarda telefonla bana eksiklerimi uzun uzun anlatan, değerli önerilerde bulunan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. M. Sencer ÖZSEZER’ teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca gerekli düzeltmelerin yapılması, eksik noktaların giderilmesi yardımlarını esirgemeyen ve adeta danışmanım konumunda olan Sayın Dr. Fatma SADIK’a teşekkürlerimi iletirim. Yine değerli fikirleriyle yardımlarını esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Filiz YURTAL’ teşekkür ederim.

Son olarak tüm çocuklarının eğitimine her zaman destek veren ama kendisi hiç okula gitmemiş olan anneme, tezin en zor aşamalarının tüm stresini benimle yaşamak zorunda kalan ve Ekim ayında dünyaya gelecek olan kızıma, babama ve tabii ki her zaman yanımda olan eşim Müslüm Danaoğlu’na, teşekkür ederim.

Gülşen DANAÖĞLU

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
TABLolar LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Giriş.....	1
1.2. Problem	7
1.2.1. Problem Cümlesi.....	9
1.3. Araştırmanın Amacı	9
1.4. Araştırmanın Önemi.....	9
1.5. Sayıtlılar.....	11
1.6. Sınırlılıklar.....	11
1.7. Tanımlar.....	11
1.8. Kısaltmalar.....	12

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar	13
2.1.1. Sınıf Yönetiminin Tanımı.....	13
2.1.2. Sınıf Yönetiminin Amacı Ve Önemi.....	15
2.1.3. Sınıf Yönetiminin Boyutları.....	17
2.1.3.1. Sınıfın Fiziksel Ortamının Yönetimi Boyutu.....	17
2.1.3.2. Öğretimin Yönetimi Boyutu.....	18
2.1.3.3. Zaman Yönetimi Boyutu.....	18
2.1.3.4. Sınıfta İlişki Yönetimi Boyutu.....	19

2.1.3.5. Öğrenci Davranışının Yönetimi Boyutu.....	19
2.1.4. Sınıf Yönetimi Modelleri.....	20
2.1.4.1. Tepkisel Model.....	20
2.1.4.2. Önlemsel Model.....	21
2.1.4.3. Gelişimsel Model.....	21
2.1.4.4. Bütünsel Model.....	22
2.1.5. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Davranışlar.....	22
2.1.5.1. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri.....	26
2.1.5.2. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Davranışları Etkileyen Sınıf Dışı Etmenler.....	27
2.1.5.3. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Davranışları Etkileyen Sınıf İçi Etmenler.....	30
2.1.6. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Stratejiler.....	36
2.1.6.1. Küçük Müdahale Stratejileri.....	39
2.1.6.2. Orta Vadeli Müdahale Stratejileri.....	43
2.1.6.3. Uzun Vadeli Etkin Müdahale Stratejileri	46
2.2. İlgili Araştırmalar.....	52
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	52
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	60

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	64
3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem	66
3.3. Veri Toplama Araçları.....	67
3.3.1. Anket Formu.....	68
3.3.2. Öğretmen Görüşme Formu.....	68
3.4. Verilerin Toplanması.....	69
3.5. Verilerin Analiz Edilmesi.....	69

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Öğretmen Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular.....	71
4.1.1. Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlarla İlgili Görüşleri ve İstenmeyen Davranışları Gruplandırmalarına İlişkin Bulgular.....	71
4.1.2. Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları ve İstenmeyen Davranış Olarak Nitelendirdikleri Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular.....	74
4.1.3. Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine Yönelik Bulgular	83
4.2. Anket Uygulamasından Elde Edilen Bulgular.....	97
4.2.1. Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri ile İlgili Bulgular.....	98
4.2.1.1. Dersin Akışını Engelleyen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	98
4.2.1.2. Kişilere Zarar Verici Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	100
4.2.1.3. Sorumluluklarını Yerine Getirmeme İle İlgili Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	102
4.2.1.4. Toplumsal Beklentilere Uygun Olmayan Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	104
4.2.1.5. Derse İlgi Eksikliği Şeklinde Görülen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	106
4.2.2. İngilizce Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri ile İlgili Bulgular.....	108
4.2.2.1. Dersin Akışını Engelleyen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	108
4.2.2.2. Kişilere Zarar Verici Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	110
4.2.2.3. Sorumluluklarını Yerine Getirmeme İle İlgili Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	112

4.2.2.4. Toplumsal Beklentilere Uygun Olmayan Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	114
4.2.2.5. Derse İlgili Eksikliği Şeklinde Görülen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Bulgular.....	115

BÖLÜM V

TARTIŞMA

5.1. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Neler Olduğuyla İlgili Görüşlerine İlişkin Tartışma.....	117
5.2. Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlara İlişkin Görüşleri Ve Bu Davranışları Gruplandırmalarına İlişkin Tartışma.....	125
5.3. Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Tartışma.....	128

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar.....	137
6.2. Öneriler.....	140
6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	140
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	141
KAYNAKÇA.....	142
EKLER.....	149
ÖZGEÇMİŞ.....	164

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.2. Örneklemde Yer Alan Okulları Ve Öğretmen Katılımları.....	67
Tablo 4.1 Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar.....	75
Tablo 4.2. İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar....	80
Tablo 4.3. Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri	84
Tablo 4.4 İngilizce Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri.....	91
Tablo 4.5 S.Ö. Dersin Akışını Engelleyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Ve Frekans Tablosu.....	98
Tablo 4.6 S.Ö. Ait Kişilere Zarar Verici Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	100
Tablo 4.7 S.Ö Ait Sorumluluklarını Yapmama İle İlgili Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	102
Tablo 4.8 S.Ö. Ait Toplumsal Beklentilere Uygun Olmayan Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	104
Tablo 4.9 S.Ö. Ait Derse İlgi Eksikliği Şeklinde Görülen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	106
Tablo 4.10 İ.Ö. Ait Dersin Akışını Engelleyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	108
Tablo 4.11 İ.Ö. Ait Kişilere Zarar Verici Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	110
Tablo 4.12 İ.Ö Ait Sorumluluklarını Yapmama İle İlgili Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	112
Tablo 4.13. İ.Ö Ait Toplumsal Beklentilere Uygun Olmayan Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	114
Tablo 4.14 İ.Ö Ait Derse İlgi Eksikliği Şeklinde Görülen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu.....	115

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek-1. Anket Formu.....	149
Ek-2. Görüşme Formu.....	155
Ek-3. Sınıf Öğretmeniyle Yapılan Görüşme Metni ve İncelemesi.....	157
Ek-4. İngilizce Öğretmeni İle Yapılan Görüşme Metni ve İncelemesi.....	160
Ek-5. Görüşme Sonrası Oluşturulan Tema ve Kodların Listesi.....	162
Ek-6. Valilik İzin Belgesi.....	163

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem ortaya konularak, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

1.1. Giriş

Bir toplumu oluşturan en önemli öge insandır. Toplumlari toplum yapan toplumların geleceğini tayin eden yegâne şey ise toplumların ve devletlerin eğitim sistemidir. Eğitim sistemi çökmüş bir toplumun her şeyi çökmüş demektir. Ülkelerin zenginliğinin parayla değil de bilgiyle ölçüldüğü söylenebilir. Çünkü bilgi çok kısa bir sürede paraya dönüştürülebilir. Günümüzde bilgi, paradan daha önemli hale gelmiştir. İnsanlar asıl önemli olan şeyin para değil de bilgi olduğunu anlamış ve bilgiyi nasıl kazanacaklarını araştırmışlardır. Bilginin kazanıldığı yerlerin ise eğitim kurumları olduğunu görüp, eğitim kurumlarına daha fazla önem vermişlerdir.

Temel eğitim veren ilköğretim okulları; çağımız insanını yetiştirmekle yükümlüdür. Çağdaş ve demokratik bir toplum için çağdaş ve demokratik insanlarda aranan özellikler temel eğitim olan ilköğretimde kazandırılmaktadır (Keskin, 2002, 25).

Eğitim, en genel anlamıyla, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın, kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma; eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. Günümüzde okullar, eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur (Fidan ve Erden, 1998, 12).

İnsan doğduğu günden beri sürekli bir şeyler öğrenme eğilimindedir. Bu eğilimin gerçekleştiği ilk yer ise bireyin ilk karşılaştığı ve en önemli yaşantı çevresi olan ailesidir. Aile çocuğunu en iyi şekilde eğitmek için elinden geleni yapar. Birey doğumundan itibaren gerek aile tarafından gerekse eğitim kurumları tarafından eğitilir ve öğrenmesine yardım edilir.

Ailede başlayan eğitim daha sonra ise okullarda devam eder. Okullarda devam eden süreç ise sınıf içerisinde gerçekleştirilir. Sınıflar eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştiği yerler haline gelir. Bireye her türlü bilgi buralarda bir eğitici tarafından verilir. Birey bu bilgileri öğrenirken yalnız değildir ve akran grubuyla birlikte dir. Bireyin akran grubuyla beraber eğitim-öğretim gördüğü yer ise sınıftır.

Durukan ve Öztürk (2005) sınıf kavramını, belirli gelişim özelliğindeki bireylerin bazı ortak amaçları gerçekleştirmek için çeşitli etkinliklerde bulundukları yer olarak tanımlarken; Özyürek (2001) ortak özelliklere sahip olmaları nedeniyle bir araya getirilmiş öğrenci gruplarına önceden belirlenmiş hedef ve davranışların kazandırılması için eğitim ve öğretimin yapıldığı oda, dersliktir olarak tanımlamıştır.

Eğitim sistemi içerisinde tüm öğretmenlerin kritik ve hayati öneme sahip rolleri vardır. Özellikle bir öğrenciyi 1. sınıftan alıp 5. sınıfa kadar özverili bir şekilde yetiştiren sınıf öğretmenlerinin eğitim sistemi içindeki önemi yadsınamaz. Bu önem de sınıf yönetimi becerisiyle ilgilidir. Bir öğretmenin sınıf yönetimi becerisi ne kadar yüksekse sınıfını da o kadar iyi yönetir. Sınıfını iyi yöneten bir öğretmen MEB'in belirlediği amaçlara daha kolay ulaşır. Tıpkı senfonisini iyi yöneten bir orkestra şefinin konser sonrası ulaşmış olduğu amaç gibi...

Sınıf yönetimi 1980'li yıllardan sonra, eğitim bilimleri alanı içinde yer alan; eğitim yönetimi ve denetimi, eğitim programları ve öğretim, psikolojik danışma ve rehberlik, eğitimde ölçme ve değerlendirme anabilim dallarının etkileşimi sonucu gelişmiş, ülkemizde 1997 yılından itibaren öğretmen yetiştiren kurumlarda programa dâhil edilmiştir (Gündüz, 2004, 18–19).

Sınıf yönetimi konusunda öğretmenlerin alanlarında iyi yetişmiş olmaları eğitimin kalitesi açısından önemlidir. Öğrencilerin dersi anlayabilmeleri, zamanı etkili şekilde kullanabilmeleri, öğrenmenin en üst düzeye ulaşabilmesi, öğretmenlerin sınıflarını yönetme becerileriyle yakından ilişkilidir. Farklı araştırmacılar sınıf yönetimi ile ilgili bazı tanımlar yapmışlardır.

Terzi'ye göre (2002) sınıf yönetimi bir yöntem olarak, öğretmenlerin sınıf içi kadar, dışını da kapsayan yönetim becerileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Diğer yandan

Erdoğan (2003) sınıf yönetimini, belirli amaçların gerçekleştirilmesi için planlama, örgütleme, koordinasyon, iletişim ve değerlendirme gibi fonksiyonlara ilişkin ilke, kavram, teori, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir şekilde maharetle uygulanmasıyla ilgili faaliyetlerin tümü olarak tanımlamaktadır.

Weber (1986)'e göre ise sınıf yönetimi, öğrencilerin öğrenmelerini olanaklı kılacak, öğretimsel amaçlara ulaşmasını sağlayacak, sınıf durumlarını açıklamak ve sürdürmek için öğretmenlerin kullandıkları davranışlardan oluşan ve adım adım tanımlanması gereken karmaşık bir yapı iken; Brophy (1988)'e göre de; öğrencinin bireysel farklılıklarını, sınıfın bir öğrenme çevresi olarak hazırlanmasını, öğretimin planlanması ve yararlı etkinliklerle öğrencinin meşgul olmasını en üst düzeye çıkarmak için yapılan düzenlemeleri, öğretimde grupların yönetilmesini, istenilen davranışın güdülenmesini ve yönlendirilmesi, anlaşmazlıkların çözümü ve öğrencilerin kişisel uyum sorunlarıyla uğraşılmasıdır.

Celep'e göre (2004) sınıf yönetimi kavramı, yalnızca sınıfın fiziksel düzenlemesinin yapılması, kaynakların etkili kullanımı ve öğrencilerin sorun çıkartmadan öğretim etkinliğine katılımının sağlanması demek değildir. Öğretmen, belli bir konuyu belli bir zaman diliminde sınıftaki bütün öğrencilere en üst düzeyde öğretmekle yükümlüdür. Bu bağlamda öğretmen, öğretme sürecinde her öğrenciden gelebilecek ipucu ve dönütleri dikkate almak, değerlendirmek ve uygun davranışı göstermek durumundadır. Bir öğretmen, konu alanında ne kadar yeterli olursa olsun, öğrencilerini öğrenmeye yönlendiremez, sınıf yönetimi ve kontrolünde yetersiz kalırsa başarılı olamaz.

Eskiden sınıf yönetimi, öğretmen otoritesinin sınıfta hâkim kılınması anlamına gelirken günümüzde ise öğrenmeyi sağlayıcı bir sınıf ortamının oluşturulması olarak algılanmaktadır. Bir diğer ifadeyle öğretmenin sınıfta olumlu bir atmosfer yaratması, mesleki deneyiminin iyi olması, çok iyi bir eğitimden geçmiş olmasına bağlıdır. Sınıfın birer yöneticileri olan öğretmenlerin yönetim kuramlarını iyi bilmeleri ve alanlarında çok iyi yetişmiş olmaları gerekir. Çünkü alanında çok iyi yetişmiş bir öğretmen sınıfta etkindir ve etkili bir öğretmendir. Etkili öğretmen nitelikleri arasında ise öğrencilerin ders işleyebilecekleri rahat ve güvenli bir ortam oluşturulması, öğrencileri rahatsız eden durumların hızlı bir şekilde ortadan kaldırılması, öğrenme güçlüklerinin önlenmesi için

Çalışma yapılması ve öğretmenlerin ortaya çıkan problemleri anında ve pratikçe çözen kişiliğe sahip olmaları gibi nitelikler bulunmaktadır.

Öğretmenler sınıflarında her an bir sorunla karşı karşıya kalabilirler. nk öğrenciler yaşamlarında fiziksel ya da duygusal şiddet, ilgilenilmeme, maddi sıkıntılar gibi pek çok sorunu aileleriyle birlikte yaşamaktadırlar. Bu sorunlar ise çocuğun davranışlarını etkilemekte ve çeşitli uyum problemlerine yol açmakta, öğrenciler evde ailesiyle yaşadığı problemleri sınıf ortamına isteyerek ya da istemeyerek taşıyabilmektedir.

Sorun davranış, davranışı yapana, karşısındaki kişiye, kültürün özelliklerine göre değişebildiği gibi; sınıfa, derse, zamana ve duruma göre de değişebilmektedir (Akçadağ, 2005, 279).

elik'e göre (2002) ocuğun ailesinin sosyo-ekonomik durumunun kötü olması, ailenin boşanması, çocuğa uygulanan şiddet çocuğun sınıf içindeki davranışlarını da olumsuz yönde etkiler. Fennimore'ye göre (1995) ğretmen özellikle sınıf içindeki öğrencilerin davranışsal sorunlarına odaklanmak zorundadır. Okulun sahip olduğu disiplin anlayışı, öğrencinin duygusal ve gelişimsel sürecinin dikkate alınmaması, öğretmenin ğrenci ihtiyaçlarını ve eğilimlerini tahmin edememesi davranış sorunlarına yol açar (Akt, elik, 2005, 170).

Öğrencinin sınıfta gösterdiği pek çok davranış vardır. Ancak bunların bazıları olması gereken gibi bazıları ise rahatsızlık verici ve dersi etkileyen davranışlardır. Bir davranışın sorun davranış olarak nitelendirilebilmesi için yapılan pek çok tanımların bazılarına bakmak gerekir:

Türnüklü'ye göre (1999) bir sınıfta istenmeyen davranış, öğrenme sürecini aksatan, sınıftaki akademik sürecin akışını olumsuz yönde etkileyen bütün davranışlardır. Diğer yandan Emmer ve diğerlerine göre (2000) istenmeyen ğrenci davranışları ğretimi, öğrenciyi aynı zamanda da öğrenmeyi engelleyen davranışlardır.

Feldhusen'e göre (1978) istenmeyen ğrenci davranışları ğretim faaliyetlerini engelleyen davranışlardır. Derste sessizce kitabını karalayan, hayal kuran, dışarıyı

seyreden öğrenci öğretimi engellemediği için bu davranışlar sorun olarak görülmemektedir. Shrigley ise (1979) öğretim etkinliğini bozan psikolojik, fiziksel veya maddi olarak rahatsızlık veren her türlü davranış istenmeyen öğrenci davranışı olarak tanımlamaktadır (Akt; Öztürk, 2001).

Öğretmenler kendilerini sorun davranışlar karşısında yalnız ve çaresiz hissedebilmektedirler. Kendilerini çaresiz hisseden öğretmenler ise zaman zaman cezaya başvurmakta ya da bu davranışlar karşısında hiçbirşey yapmama yolunu tercih etmektedirler. Gözütok'un (1992) araştırmasında öğretmenlerin %30 gibi azımsanmayacak bir kısmı hem fiziksel hem sözlü cezaya başvururken, %8'lik bir kısmı ise hiçbir stratejiyi kullanmamışlardır. Tüm öğretmenler öğrencilerinin öğrenimlerini sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak sorun davranışlar bunu engelleyebilmektedir. Bu nedenle öğretmenler sorun davranışın nedenlerini anlamaya gereksinim duyarlar. Sorun davranışların sebeplerinin bilinmesi davranışın devamlılığının yitirilmesine ve davranışın altında yatan nedenlerin bilinmesine olanak sağlayarak öğrenciye yardım etmeyi amaçlar. Böylece hem öğrenci sorunlu davranışından kurtulur hem de öğretmen eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmadan derslerini kolayca anlatabilir.

Sorun davranışlarla baş etme, kendini sorgulama ve dikkatli düşünme gibi karmaşık işler gerektirir ki, en iyi öğretmenler bile, bunları kazanmak ve sürdürmek için çalışmalıdır (Kılbaş, Köktaş, 2007, 299).

Bir davranışın sorun davranış olarak adlandırılabilmesi için çok farklı ölçütler vardır. Bireyin davranışının başkalarına zarar verip vermemesi ya da başka arkadaşlarına rahatsızlık verip vermemesi, arkadaşlarının öğrenmesini engelleyip engellememesi, öğretmene zarar verip vermemesi gibi ölçütler sıralanabilir. Farklı araştırmacılar bu konuyla ilgili farklı sıralamalar yapmışlardır. Bu sıralamaların farklı olmasının en önemli nedeni istenmeyen öğrenci davranışlarının çeşitlilik göstermesidir. Sınıf içinde veya sınıf dışında o kadar çok problem davranış göze çarpmaktadır ki hepsini sıralamak bazen mümkün olmayabilir. Bu davranışları kategorilere ayırıp incelemek ve araştırmak kolaylık sağlayacaktır. Literatürdeki çeşitli sıralamalardan birini B. Öztürk (2002, 141-143) akademik açıdan, sosyal açıdan ve fiziksel donanım ve ortama zarar verici olmak üzere istenmeyen davranışları üç grupta ele alıp incelemiştir.

Bull ve Solyer öğretmenlerin sorun davranışları sınıflandırırken; sorun davranış, anti-sosyal davranışlar, zarar verebilen davranışlar, sonuçları açısından okula ve kişisel eşyalara zarar verici davranışlar olmak üzere adlandırırken (Akt, Çelik, 2005, 172); öğrencilerin sorun davranışlarını sınıflandırmada farklı bir bakış açısı da Evertson, Emmer ve Worsham (2000) tarafından geliştirilmiştir. Bu bilim adamları sorunlu davranışları; sorun olmayan davranışlar, küçük sorunlar, önemli fakat etkisi ve alanı sınırlandırılmış sorunlar, artan ve yayılan sorunlar olmak üzere dört grupta incelemişlerdir.

Karip ise (2005) sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını; bireyin akademik faaliyetlerine göre davranışlar, bireyin öğretmen ve arkadaşlarına yönelik davranışları, bireyin fiziksel ortama zarar vermeye yönelik davranışları olmak üzere üç grupta incelemiştir. Diğer yandan Öztürk (2001), istenmeyen öğrenci davranışlarını dersin akışını engelleyen, kişilere ve topluma zarar veren, toplumsal beklentilere uygun olmayan, sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama ve derse ilgi eksikliği şeklinde görülen davranışlar olmak üzere beş kategoride incelemiştir.

Öğretimi engelleyen, kesintiye uğratan ve öğretim süresinin öğretim dışı etkinliklere ayrılmasına neden olan en önemli etmen olumsuz öğrenci davranışlarıdır. Bu nedenle sınıf yönetiminin temel amacı, sınıfta olumsuz öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasını engellemek ve ortaya çıkan davranışları durdurup olumlu yönde değiştirmektir (Erden, 2001, 17).

Sınıf içerisinde istenmeyen davranışlar, öğretmenin bu davranışlara müdahale etmesine ve önlem almasına neden olmakta, bu müdahaleler ise öğretmenden öğretmene farklılık göstermektedir. Öğretmenler öğretim süresini olumsuz yönde etkileyen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik farklı baş etme stratejileri kullanmaktadırlar. Öğretmenlerin bu stratejileri kullanırken acele davranmayıp en doğru ve en etkili stratejiyi seçip kullanması gerekmektedir. Aksi halde telafisi mümkün olmayan sonuçlar ortaya çıkabilir. Öğretmenlerin istenmeyen davranış karşısında kullandıkları baş etme stratejileri; onların deneyimleri, alanlarında çok iyi yetişmiş olmaları, kişisel nitelikleri, anlayışları, sabırları gibi çeşitli etkenlere bağlanabilir.

Her öğretmen, kendi kişisel varsayımlarına göre strateji geliştirdiği takdirde, sınıf ortamında karışıklık yaşanacağından öğretmenler bilimsel temellere dayalı hareket ettiklerinden emin olmalıdırlar. Çelik (2005)'e göre genel ilke, davranışı durdurmanın yanı sıra müdahalenin olumsuz etkilerini de en aza indirmek olabilir. Aksi takdirde müdahale sınıf ortamına daha çok zarar verecek, bunun yanı sıra sorun davranışın tekrarlanma olasılığı da artacaktır.

1.2. Problem

Sınıf yönetimi ile ilgili literatür taraması yapıldığı zaman, ülkemizde sınıf yönetimi alanında yapılan çalışmaların (Başar,1993; Atıcı,1999; Sadık, 2000; Sayın,2001; Öztürk,2001; Türnüklü ve Galton 2001; Keskin,2002; Atıcı,2002; Çetin,2002; Güven,2002; Demir,2003; Aydın,2004; Ergün veYüksel,2005; Mursal,2005; Sadık,2006; Yıldız,2006; Alkan,2007; Özer,2007; Neyişçi,2005; Şahin,2005; Kuzu,2007; Doğanay ve Sadık,2007; Özbebit,2007; Beşdok,2007; Yontar,2007) istenmeyen davranışlar ve baş etme stratejileri ile ilgili olduğu bunlardan (Başar,1993; Özbebit,2007; Beşdok,2007; Aydın,2004; Güven,2002; Özer,2007) bir kısmının ise branş öğretmenleriyle yapıldığı görülmüştür. Ancak ilköğretim birinci kademe derslerine giren İngilizce öğretmenleriyle yurt içinde yapılan araştırmalara Özbebit (2007) dışında rastlanmamıştır.

Öğretmenlerin problem davranışları tanımlaması ve istenmeyen davranışa karşı kullandıkları baş etme stratejilerine yönelik literatür incelendiğinde elde edilen bulguların, istenmeyen davranışların ülkelere, bölgelere, şehirlere, okullara, bireylere göre farklılık gösterebileceği yönündedir. Öğretmenlerin istenmeyen davranış karşısında göz teması, sözel uyarı, açıklama yapma, soru sorma gibi göze batmayan stratejileri kullandığı ancak ciddi sorunlar karşısında ise cezaya başvurduğu bulgular arasındadır. Özer'in (2007) araştırmasında en çok kullanılan stratejiler; isimle uyarma, görmezden gelme, kuralları hatırlatma, göz teması, azarlama, davranışa ilişkin uyarıda bulunma sonucuna ulaşılırken; hiç kullanılmayan stratejilerin ise alay etme ve fiziksel ceza olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan Başar'ın (1993) araştırmasında istenmeyen öğrenci davranışlarına karşın öğretmenlerin en çok kullandıkları baş etme stratejisi görmezden gelme iken; fiziksel cezaya hiç başvurmadıkları araştırmanın bulguları arasındadır.

Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları karşısında kullandıkları baş etme stratejileri birbirinden farklıdır. Bu farklılık öğretmenin kişiliğine, mizacına, sınıf yönetme becerisine, branşına ve dersin niteliğine, okulun bulunduğu sosyo ekonomik çevreye, sınıf mevcuduna, öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre farklılık gösterebilir. Günümüzde ilköğretim 1. kademe derslerine sınıf öğretmenlerinin yanında branş öğretmenleri de girmektedir. İngilizce, bilgisayar, görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi, din kültürü gibi birçok alanda 4 ve 5. sınıfların dersine giren branş öğretmenleri mevcuttur. Branş öğretmenleri de sınıf öğretmenlerinin karşı karşıya kaldığı istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili problemler yaşayabilmektedirler.

Bugüne kadar yurt içinde yapılan araştırmalar sınıf öğretmenleri ile ilgilidir. Sınıf ve ingilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları stratejilerin birlikte değerlendirilme olanağı pek olmamıştır. Bu araştırma ilköğretim 5. sınıflardaki sınıf ve ingilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla başa çıkma stratejilerinin birlikte değerlendirilmesi olanağı sağlayacaktır. İkinci kademe branş öğretmenleri 12–15 yaş arasındaki öğrencilere eğitim vermektedirler ve dolayısıyla da mezun oldukları bölümlerde sınıf yönetimi derslerinde ergenliğe geçişin getirdiği istenmeyen davranışlara karşı hangi başa çıkma stratejilerinin neler olduğu ile ilgili eğitim almaktadırlar. Çünkü farklı yaş gruplarındaki öğrenciler sınıflarda farklı davranış sorunları yaratırlar. 12–15 yaş grubundaki öğrencilerin yönetimiyle ilgili dersler alan ingilizce öğretmenlerinin birinci kademedeki istenmeyen öğrenci davranışıyla nasıl baş ettikleri merak konusudur.

Öğrencilerin ilköğretimin birinci ve ikinci evresinde ve ortaöğretim döneminde gelişim özellikleri farklılık göstereceğinden öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları da farklılık göstermelidir (Kıran, 2007, 18).

Yukarıda belirtilen gerekçeler doğrultusunda bu araştırmada 5. sınıf derslerine giren branş öğretmenleri araştırılmış ve İngilizce derslerine giren branş öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışıyla başa çıkma stratejilerinin incelenmesine uzman danışmanlığında karar verilmiştir. Çünkü Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar, Müzik, Bilişim Teknolojileri derslerinde daha esnek davranılabileceği ve bu derslerin daha farklı yöntemlerle işlenebileceği düşünülerek branş derslerinden İngilizce dersinin mihver derslere benzerliği nedeniyle seçilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca araştırmanın

yapıldığı yerde Türkçe'nin ana dil olmadığı göz önüne alınarak İngilizce öğretmenlerinin sınıfta daha çok sorun yaşadıkları varsayılarak İngilizce öğretmenlerinin hangi baş etme stratejilerini kullandıkları konusunda bir araştırma yapma ihtiyacı doğmuştur.

1.2.1. Problem Cümlesi

Sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin İlköğretim 5. sınıflarda karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve bu davranışlarla baş etme stratejileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin ilköğretim beşinci sınıflarda karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve bu davranışlara yönelik kullandıkları baş etme stratejilerinin neler olduğunun incelenmesidir.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırma sürecinde aşağıda belirtilen alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerine göre ilköğretim 5. sınıflarda karşılaşılan ve istenmeyen davranış olarak nitelendirilen öğrenci davranışları nelerdir?
2. İngilizce öğretmenlerine göre ilköğretim 5. sınıflarda karşılaşılan ve istenmeyen davranış olarak nitelendirilen öğrenci davranışları nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıflarda karşılaştıkları istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları stratejiler nelerdir?
4. İngilizce öğretmenlerinin İlköğretim 5. sınıflarda karşılaştıkları istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları stratejiler nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Sınıf, öğrencinin yaşamında ailesinden sonra gelen ikinci derecede önemli ilişkiler sistemidir. (Demirtaş, 2007, 5) Bu ilişkiler sistemi içerisinde pek çok sorun yaşanılması kaçınılmazdır. Eğitimciler bu sorunların kaynaklarının neler olabileceğini tahmin ederek, çeşitli önlemler alma yoluna gidebilirler. Bu önlemlerin alınabilmesi ise tamamen öğretmenlerin sınıf yönetme becerileriyle yakından ilişkilendirilebilir.

Sınıf yönetimi, içerisinde çeşitli boyutlar içeren çok yönlü bir kavramdır. Bu boyutlardan biri ise istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma stratejileridir. Bu araştırma öğrencilerin sınıf içerisinde gösterdikleri istenmeyen davranışlar ile ilgili çeşitli bilgilere ulaşma olanağı sağlayacaktır. Böylece bu davranışların nedenlerine ilişkin, daha sağlıklı yorumlar yapılabilecektir. Ayrıca araştırmanın yapıldığı yerin Şırnak ili Cizre ilçesinde bulunan okullar olması itibariyle istenmeyen davranışların sosyo ekonomik düzey, bölgesel şartlar, kültür, ailelerin yaşam şekilleri gibi etkenlerden dolayı değişip değişmeyeceği konusunda literatüre katkıda bulunması düşünülmektedir.

Bu araştırma ile istenmeyen davranışlar karşısında hangi önlemlerin alınması gerektiği ile ilgili eğitimcilere katkıda bulunması amaçlanmaktadır. Çünkü sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlar karşısında en etkili ve uzun süreli çözüm stratejisini kullanıp, eğitim-öğretim etkinliklerini en az sorunla sürdürüp, eğitimdeki kaliteyi daha da artırması düşünülmektedir. Eğitimdeki kalitenin artması ise daha nitelikli bireylerin yetişmesine olanak sağlayacaktır. Böylece sınıf içerisinde istenmeyen davranışlarla başa çıkmada harcanan ölü vakit azalacak ve daha sağlıklı ilişkilerin olduğu bir sınıf atmosferi oluşturulacaktır.

Diğer yandan yapılan bu araştırma ile sınıf öğretmenlerinin yanı sıra 5. sınıf derslerine giren İngilizce öğretmenlerinin de sınıftaki sorun davranışlara karşı en etkili ve uzun süreli baş etme stratejilerini kullanarak derslerini daha verimli işleyebilmeleri ve öğrencilerine iyi birer model olup onların kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Çünkü bu araştırma sınıf ve İngilizce öğretmenleri ile birlikte yapılmıştır. Sınıf öğretmenleri ile yapılan birçok araştırma olmasına karşın, yurt içinde birinci kademedeki İngilizce branş öğretmenleri ile yapılan araştırmalara Özbekit (2007) dışında ulaşılammıştır. Ayrıca araştırma ilköğretim birinci kademe sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlar karşısında hangi baş etme stratejilerini kullandıklarının birlikte değerlendirmesi imkanını sağlayacaktır. Bu nedenle literatüre katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir. Araştırmada değinilen diğer bir nokta ise ilköğretim 4. ve 5. sınıfların derslerine giren branş öğretmenleridir. Son birkaç yılda branş öğretmenlerinin birinci kademe derslerine girmesi nedeniyle; bu araştırmadan elde edilen bulguların, ilköğretim okullarına öğretmen yetiştiren fakülte ve

bölümlerin programlarının hazırlanmasında program geliştirme uzmanlarına fikir vereceği düşünülmektedir.

Aynı zamanda bu araştırma ile sınıf ve branş öğretmenlerinin uyguladıkları başa çıkma stratejileri ile daha gerçekçi değerlendirmelerin yapılacağı, düşünme, tartışma ve yeni araştırma olanaklarının sağlanabileceği düşünülmüştür.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan öğretmenler görüşme sırasında sorulan sorulara içtenlikle yanıt vermişlerdir.
2. Araştırmaya katılan öğretmenler anket sorularına içtenlikle yanıt vermişlerdir.
3. Anket sorularının ilköğretim 1. kademe öğrencilerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışları ile 5. sınıf öğretmenleri ve 5. sınıf derslerine giren İngilizce branş öğretmenlerinin bu davranışlarla baş etmede kullandıkları stratejileri tespit etme yeterliliğine sahiptir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2008–2009 Eğitim-Öğretim yılı Şırnak ili Cizre ilçesindeki ilköğretim okullarının 5. sınıfları ile bu sınıflardaki sınıf öğretmenleri ve 5. sınıf derslerine giren İngilizce öğretmenleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma bulguları anket ve görüşme verileri ile sınırlıdır.
3. Araştırma sınıf yönetiminin sınıf içinde istenmeyen davranışlar ve baş etme boyutu ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Sınıf Öğretmeni: İlköğretimin 1.2.3.4. ve 5. sınıflarında eğitim-öğretim, yönetim, kişilik hizmetleri, okulun geliştirilmesi ve okul dışı hizmetleri devlet adına mevzuat, program ve yönetim kararları doğrultusunda sürdüren ve sınıf öğretmenliği alanında yetişmiş, ihtisas sahibi kişidir (Civelek, 2001, 37).

Branş öğretmeni: İlköğretimin 6. 7. ve 8. sınıflarında eğitim-öğretim, yönetim, kişilik hizmetleri, okulun geliştirilmesi ve okul dışı hizmetleri devlet adına mevzuat, program ve yönetim kararları doğrultusunda sürdüren, alanında yetişmiş, ihtisas sahibi kişidir.

Sınıf Yönetimi: Sınıf yönetimi, sınıf kurallarının belirlenmesi, uygun olan bir sınıf düzeninin sağlanması, öğretimin ve zamanın etkili bir şekilde yönetilmesi ve öğrenci davranışlarının denetlenerek olumlu bir öğrenme ikliminin geliştirilmesi sürecidir (Çelik, 2005, 2).

İstenmeyen Davranış: Öğretmenin sınıfta, planladığı eğitim etkinliklerini gerçekleştirilmesinde engel olarak karşısına çıkan her türlü davranıştır (Kıran, 2005, 279).

1.8. Kısaltmalar

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde sınıf yönetiminin tanımı, sınıf yönetiminin boyutları, sınıf içinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğu, istenmeyen davranışlarla başa çıkma stratejileri ve konu ile ilgili yurt içinde, yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.1. Sınıf Yönetiminin Tanımı

İnsan düşünen, öğrenen bir varlıktır. İnsanın öğrenme yetisi ilk doğduğu andan itibaren başlar. Her geçen günde ise yeni yeni şeyler öğrenir ve gelişir. Bireyin ilk öğrenme çevresi onun ailesidir. Daha sonra ise öğrenme okullarda gerçekleşir. Her bireyin farklı farklı kişiliği vardır. Sınıf içerisinde bu kişilikleri fark eden ve her bireyin algılama kapasitesine göre konuları öğretmeye çalışanlar ise öğretmenlerdir. Sınıfta her şeyin işleyişini kontrol etmekle görevli olan öğretmenler zaman zaman bu konularda zorlanmaktadır. Ancak sınıfını en iyi şekilde yöneten öğretmenler de mevcuttur. Bu öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri yüksektir. Hangi davranışa nasıl, ne zaman müdahale edeceklerini bilirler ve derslerini en iyi şekilde işlerler. İlgili literatür incelendiği zaman sınıf yönetiminin farklı tanımları karşımıza çıkmaktadır.

Sınıf yönetimi, eğitim yönetimi sıra dizininin ilk ve temel basamağıdır.(Başar, 2006, 6) Sınıf yönetimi, öğretmenin birçok etkinliğini gerektiren kapsamlı ve karmaşık bir süreçtir (Erden, 2005, 18).

Öğrencilerin okula, sınıfa ve öğretmene karşı olumlu tutum geliştirmeleri ve okulu, öğretmeni, sınıfı, dersleri sevmeleri öncelikle olumlu bir sınıf ortamı ile mümkündür. Sınıf öğrencinin kendini güvende hissettiği bir yer olmalıdır. Öğrenci sunulan uyarıcılara dikkatini verebilmeli, dersi bölmek için uğraş vermemeli ve sınıfta yapılan öğretimle meşgul olmalıdır. Fakat sınıfta sergilenen öğrenci davranışlarının tek sorumlusu öğrenci olmamakla birlikte öğretmenlerin de yadsınamayacak rolleri vardır. Öğretmenlerin görevlerini yerine getirebilmeleri için öğrencileriyle sağlıklı ilişkiler

kurmaları gerekir. Sınıfta lider görevini üstlenen öğretmenin, sınıfın fiziksel ortamını öğretimin amaçlarına hizmet edebilecek şekilde düzenlemesi, öğrenme için gerekli uyarıcıları vermesi ve öğretimde kullanılacak materyalleri iyi seçebilmesi hedeflediği amaçlara kolayca ve sorunsuz bir şekilde ulaşabilmesini sağlar.

Duke (1979), sınıf yönetimini kural ve koşulları sağlama açısından ele almıştır. Duke'ye göre sınıf yönetimi, sınıfta belli koşullar sağlayarak ve belli kurallar geliştirerek, öğretme ve öğrenme ortamının yönetilmesidir. Öğrenme ve öğretme ortamının sağlanması, sınıfta düzenin oluşturulması anlamını taşımaktadır. Fennimore (1995), Duke'nin tanımına benzer bir tanım geliştirmiştir. Fennimore'ye göre sınıf yönetimi, sınıf kurallarının kapsamlı şekilde planlanması ve öğrenme-öğretme için uygun bir ortamın oluşturulmasıdır (Akt, Çelik, 2005, 2).

Erden (2005, 18–19) ise sınıf yönetimini tanımlarken çeşitli yazarlardan yararlanmıştır, sınıf yönetimi;

1. Sınıf yaşamının bir orkestra gibi yönetilmesidir. Eğitim programlarının hazırlanması, kaynak ve işlemlerin organizasyonu, çevrenin maksimum verim için düzenlenmesi, öğrencilerdeki gelişimin izlenmesi, olası sorunların önlenmesi (Lemlech, 1988).
2. Olumlu ve verimli öğrenme ortamı sağlamak amacıyla kullanılan tekniklerdir (Antina ve Woolfolk, 1995).
3. Sınıf içi etkinliklerin düzgün olarak yürütülmesini sağlama ve sınıftaki kesintileri en aza indirme tekniklerini içerir (Seifert, 1991).
4. Öğretme ve öğrenmenin meydana geldiği bir çevre yaratmak ve bu çevreyi korumak için gerekli işlemler ve önermelerdir (Duke, 1987).

Bu tanımlardan yola çıkarak sınıf yönetiminin; sınıfta hedefler doğrultusunda öğretim ve öğrenmenin meydana gelmesi için, öğretmenin öğrenme çevresi ve öğrenci davranışlarını düzenlenmesi, kontrol etmesi ve değiştirilmesiyle ilgili teknik ve etkinlikler bütünü olduğu söylenebilir.

Geçmişte sınıf yönetimi, disipline ve öğretmenin otoritesiyle sınıf hâkimiyeti kurmasına dayalı bir anlayışa sahipken; günümüzde daha çok öğrenmeye ve öğrenmeyi sağlayıcı olumlu bir sınıf atmosferi oluşturma odaklı olarak açıklanabilir.

Jones ve Jones (2001, 25–26) sınıf yönetiminin beş alan içerdiğini ifade etmekte ve bu alanları şöyle sıralamaktadır:

- Sınıf yönetimi, tamamen öğrencilerin o anki kişisel ve psikolojik gereksinimlerine dayanmalıdır.
- Sınıf yönetimi, olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri ve sınıf ortamını destekleyici koşulların varlığına bağlıdır.
- Sınıf yönetimi, tek tek öğrencilerin bireysel ve grup olarak sınıfın akademik gereksinimlerini karşılayacak ve öğrenmeyi kolaylaştıracak öğretim yöntemlerini kullanmayı içermektedir.
- Sınıf yönetimi, güvenli bir sınıf ortamının oluşturulmasına yardım eden davranış standartları oluşturmaya ve geliştirmeye açık sınıf örgütünün oluşmasına olanak sağlayan öğretimsel yöntemleri kullanmaya öğrencileri katan çeşitli grup yöntemlerini ve örgütlenmelerini içermektedir
- Sınıf yönetimi, büyük ölçüde danışmanlığı ve öğrencilerin sınıfta uygun olmayan davranışlarını inceleme ve düzeltmeye öğrencilerin katılımını sağlayan davranışsal yöntemleri kullanma yeterliliğini içermektedir.

Sınıfta olumlu bir atmosferin oluşturulup istendik davranışların kazandırılması için harcanan tüm çabalar sınıf yönetiminin amacına hizmet etmektedir. Bu bağlamda sınıf yönetiminin amacı ve önemi aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

2.1.2. Sınıf Yönetiminin Amacı ve Önemi

Yapılan her davranışın altında bir amaç vardır. Öğrencilerin davranışlarının bir amacı olduğu gibi, öğretmenin sınıf içindeki hal, hareket ve tavırlarının da amaçları vardır. Eğitimin temel amacı ise okuyan, düşünen, eleştirel gözle bakan, toplumun değer yargılarını benimseyen ve bu değer yargılarına uyan nitelikli insan yetiştirmektir. Bu nitelikli insanı yetiştirmeye çalışan öğretmenler sınıf yönetiminin amaçlarına hizmet ederler.

Karip'e göre (2002) sınıf yönetiminin iki amacı vardır. Birincisi, sınıfta güdülenmeyi arttıracak düzenli ve güvenli bir ortam oluşturmaktır. İkincisi ise, öğrenci sorumluluğunu geliştirerek, öğrencilere kendi davranışlarını düzenleyebilmelerini öğretmektir.

Sınıf yönetiminin temel amacı; uygun ortamlar düzenleyerek bireylerin eğitim-öğretim hedeflerine ulaşmalarını sağlamaktır.

Erden (2005) sınıf yönetiminin amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Zamanın etkili kullanılmasını sağlama: Bir ders saatinin 40–45 dakika olarak düzenlenmesi öğrencilerin dikkat süreleri ile ilişkilidir. Öğretmenin bir ders saati olan süreyi çok iyi planlayıp kullanması, hedef davranışlara ulaşmasını kolaylaştırıp öğretimi kesintiye uğratan etkileri en aza indirgeyecektir.
- Sınıf yaşamının düzenli bir biçimde yürütülmesini sağlama: İstenmeyen davranışların önlenip kontrol edilebilmesi, sorulan soruları yanıtlama, devam-devamsızlık çizelgesinin kontrolü, proje-performans ödevlerinin takibi gibi süreçlerin birlikte yürütülmesini kapsar.
- Öğrencilerin kendi kendilerini yönetme becerilerini geliştirme: Öğretmenler, öğrencilerini sınıf içerisinde kontrol edip yönetmektedirler. Ancak öğrenci sınıfta tek başına iken, kendi iç denetimini sağlayamamakta ve sınıf ortamında karışıklık yaşanmaktadır. Bunu önlemenin en etkili yolu ise öğrencinin kendi kendini kontrol edebilmesini sağlayacak bir iç denetim mekanizması oluşturmaktır. Bu mekanizma ise ancak sınıf kurallarını oluşturarak, öğrenciye sorumluluk vererek, onların fikirlerini alarak geliştirilebilir.

Öğrencinin sınıf ortamında kendini rahat hissedebilmesi ve öğrencinin öğrenmeye hazır hale gelip güdülenebilmesi dersin rahat bir şekilde işlenebilmesi açısından önemlidir. Sınıf içinde sorulan soruya cevap vermeyi istemeyen bir öğrenci kendini güvende hissetmiyor olabilir. Yanlış cevap verdiğinde öğretmen tarafından azarlanacağını ya da arkadaşları tarafından alay edilebileceği düşüncesiyle hareket eden öğrenci sınıf ortamında kendini güvende hissedemeyebilir. Derse yeteri kadar

güdülenmeyen bir öğrenci de konular anlatılırken derse karşı ilgisiz olabilir ve sınıfta sorun davranış gösterebilir. Oysa sınıf yönetiminin temel amaçlarından biri öğrencinin istenmeyen davranışlarını önleyerek kontrol altına almaktır. Bunun için etkili sınıf yönetiminde temel amaçlardan biri öğrenciye nerede, ne yapması gerektiğini dönem başında sınıf kuralları ile birlikte öğrenciye açıklamaktır. Böylece öğrenci hangi davranışın yanlış, hangi davranışın doğru olduğunu bilir ve sorumluluğunu en başta geliştirme şansına sahip olabilir.

Özetle etkili bir sınıf yönetiminin temel amacının; öğretmen ve öğrencilerin çalışmasına engel olan etkenlerin en aza indirilerek, öğretim süresinin en verimli şekilde kullanılması ve öğrenci katılımının sınıf içindeki çalışmalarda en üst düzeye çıkarılması olduğu söylenebilir.

Sınıf yönetimini etkileyen birçok değişken vardır. Bu değişkenler sınıf yönetiminin boyutları adı altında incelenebilir.

2.1.3. Sınıf Yönetiminin Boyutları

Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitimde başarılı olmak için ilk adım olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle öğretmenin liderlik rolü ön plana çıkmakta ve grup dinamizmini bilmesi önem kazanmaktadır. Bunun için yönetim ile öğretim birbiriyle bağlantılı olmaktadır. Öğretmenlerin eğiticilik özelliği kadar yöneticilik özelliğinin de geliştirilmesi önem kazanmaktadır (Çalık, 2006, 3).

Etkin bir önder olarak öğretmen öğrenmeyi yönlendirebilmek için olumlu, toplumsal, fiziki ve kültürel çevreyi oluşturabilme yeteneğini geliştirmelidir (Kılbaş, 2003, 3). İlgili literatür sınıf yönetimini beş temel boyutta ele alıp incelemektedir.

2.1.3.1. Sınıfın Fiziksel Ortamının Yönetimi Boyutu

Sınıfın fiziki ortamının düzenlenmesi, sınıfın temizliği ve öğrencilerin oturma düzeni, sınıftaki materyaller ve yerleri, sınıfın güneş ışığını yeteri kadar alabilmesi, sınıfın ferahlığı, sınıfın boyası gibi etkinlikler sınıf yönetiminin fiziksel boyutunu oluşturmaktadır.

Sınıfın genişliği, sınıf alanının çeşitli etkinliklerin yapımı için bölümlenmesi, ısı, ışık, gürültü düzenekleri, renkler, temizlik, estetik, eğitsel araçlar, oturma düzeni, sınıftaki eşyaların sınıfın alanına oranı ve miktarı, öğrencilerin gruplanması sınıfın fiziksel düzeninin sağlanması sırasında dikkat edilmesi gereken hususların bazılarıdır (Demirtaş, 2005, 14). Sınıfın düzeninin yanı sıra yoğunluğu da sınıf yönetimini etkiler. Sınıf düzenlenmesinde sıraların diziliş biçimi en önemli unsurlardan biridir (Erden, 2005, 129).

2.1.3.2. Öğretimin Yönetimi Boyutu

Yıllık, ünite ve günlük planların yapılması, öğretim materyallerinin sağlanması, yöntem seçme, öğrencinin dikkatini derse çekme ve derse katılımını sağlama gibi etkinlikler bu boyutta ele alınabilir.

Plan, program etkinlikleri öğrenmenin gerçekleştiği yer olan sınıfta, öğretmenin etkin bir öğretim lideri olarak eğitim-öğretim çalışmalarını sürdürebilmesine olanak sağlar (Ağaoğlu,2001,9). Eğitimde planlama, öğretim etkinliklerinin en verimli (rasyonel) ve sistemli şekilde nasıl yürütüleceğinin önceden belirlenmesidir. Bu durumda öğretmen kendinden emin olarak derse girer, derste yapacaklarını da önceden belirlediği için zamanı sınıfta en iyi şekilde kullanmış ve değerlendirmiş olur (Korkmaz, 2003, 158).

Sınıf etkinliklerinin örgütlenmesi ve planlanması, sınıf ortamını bozucu davranışların azaltılmasını sağlar (Demirtaş, 2005, 14).

2.1.3.3. Zaman Yönetimi Boyutu

Öğretimsel zamanın iyi planlanması ve yönetilmesi konulara yeteri kadar süre ayrılarak konunun zamanında ve etkili öğretilmesini sağlar.

Etkili sınıf yönetimi, zamanın etkili yönetimine bağlıdır. Ders konuları arasındaki geçişlerin pürüzsüz şekilde yapılması, yeni konuya geçerken öğrencinin dikkatinin derse çekilmesi ve devamsızlığın önlenmesi bu boyutta incelenir (Çelik, 2000, 8). Sınıfta zaman yönetiminin bir boyutu olarak, öğretim etkinliklerinin

belirlenmesi ve zamanlanması, sınıfta istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engelleyen temel faktörlerden birisi olarak tanımlanabilir (Demirtaş, 2005,15).

Zamanın süresi nelerin bitirilebileceğini belirlerken, anahtar konu zamanın nasıl kullanıldığıdır. Etkili sınıf yönetimi etkinlikleri, zamanı planlayarak ve konuları öğrenme materyallerine uyarlayarak akademik süreç ve ifadelerini ayarlayarak, uygun biçimde bir düzene sokarak ve öğrencilerin çalışmalarına geribildirim sağlayarak etkili olur (Kılbaş,2003,107).

2.1.3.4. Sınıfta İlişki Yönetimi Boyutu

Sınıf kurallarının belirlenmesi ve uygulanması, öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci ilişkilerinin yönetimi bu boyutta yer alan etkinliklerdir.

Sınıftaki ilişkilerin karmaşıklığı onların kural koyarak düzenlenmesini gerektirir. Sınıf içi kurallar öğrencilerle birlikte belirlenir ya da onların onayı alınarak uygulanabilirse kurallara uyum söz konusu olabilir. Böylece kural koyma sonucu öğrenci neleri yapmasının beklendiğini, sınıf içi ilişkilerinde hangi davranışların uygun olmayan ve istenmeyen davranışlar sonunda nelerle karşılaşacağını önceden bilir. Kurallar yoluyla öğrenci kendi davranışını denetleme, değerlendirme yeterliği kazandırmak amaçlanmaktadır (Başaran, 1996, 145).

Buluç'a göre (2004) sınıf kuralları, öğrencilerin sınıf içinde istenilen davranışları yapmaları amacıyla önceden hazırlanan yönergelerdir. Öğrencilerden beklenen bazı davranışlar genel ve tüm eğitim kurumları için ortak olmakla birlikte, bazı davranışlar öğretmenin özelliğine, derslerde kullanılacak öğretim yöntemlerine ya da okulun geleneklerine göre farklılıklar gösterebilir. Bu nedenle öğrencinin kendisinden ne beklendiğini çok iyi anlaması gerekir (Erden, 2005, 132).

2.1.3.5 Öğrenci Davranışının Yönetimi Boyutu

Olumlu bir sınıf ikliminin oluşturulması, istenmeyen davranışların önlenmesi, istenmeyen davranışların değiştirilmesi ve sınıf liderliği bu boyutta incelenebilir. (Çelik, 2005, 8–9).

Sınıfla ilgili etkinliklerin, eğitim ortamının istenen davranışı sağlayabilir hale getirilmesi, sınıf ikliminin olumlulaştırılması, sorunların, ortaya çıkmadan önce tahmin edilmesi yoluyla istenmeyen davranışların önlenmesi, sınıf kurallarına uyulmasının sağlanması, yapılmış olan istenmeyen davranışların değiştirilmesi bu boyutla ilişkilidir (Başar, 2003, 8).

Sınıf ortamının istenen davranışı sağlayabilir hale getirilmesi, sınıf ikliminin olumlulaştırılması, sorunların ortaya çıkmadan önce tahmin edilip önlem alınması, kurallara uyumun sağlanması, istenmeyen davranışların değiştirilmesi bu boyuta ilişkin etkinliklerdir (Demirtaş, 2007, 16).

Olumlu bir sınıf atmosferi istenmeyen davranışların sınıfta en aza indirgenip hatta yok edilmesi ile de ilişkilidir. İstenmeyen davranışları önlemenin en iyi yolu da öğrencilerin doğru ya da yanlış davranışların neler olduğunu bilmeleridir.

Sınıf içerisinde yürütülen eğitim-öğretim faaliyetleri sırasında çıkan çeşitli aksaklıklar öğretmenler tarafından farklı şekillerde önlenirler. Her öğretmenin bu aksaklıkları önlemek için benimsediği çeşitli yaklaşımlar mevcuttur. Bu yaklaşımlar ise sınıf yönetimi modellerini beraberinde getirir.

2.1.4. Sınıf Yönetimi Modelleri

Öğretmenlerin benimsediği disiplin yaklaşımlarından hareketle farklı sınıf yönetimi modellerinden söz edilebilir. Öğretmen bu modellerden birini esas alabileceği gibi zaman ve duruma göre farklı yaklaşımlardan yararlanabilir (Demirtaş,2005,17).

Sınıf yönetiminde kullanılan başlıca modeller; tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel olmak üzere toplam dört kategoride incelenmektedir.

2.1.4.1. Tepkisel Model

Bu model istenmeyen davranışa uygun tepkiyi öngörür. Modelin amacı kabul edilemez davranışın değiştirilmesidir. İstenmeyen davranışların kontrol altına alınmasında, ödül ve ceza caydırıcı rol oynar. Yine istenmeyen davranışın olumlu veya olumsuz pekiştireçlerle önlenmesi esastır. İstenmeyen sonuç mutlaka bir tepki görür.

Model ‘etki tepkiyi doğurur’ endişesi ile çok daha dikkatli kullanılmalıdır (Sarıtaş, 2000, 52-53).

Öğretmenin sınıftan çok bireye yönelik olarak kullandığı bu stratejinin amacı istenmeyen davranış karşısında en uygun stratejiyi kullanarak istenmeyen davranışı yok etmektir.

2.1.4.2. Önlemsel Model

Önlemsel modelin temelinde hata yapmama anlayışı vardır. Bu anlayışa göre olası hatalar ya da istenmeyen davranışlar önceden tahmin edilerek bunların engellenmesi yoluna gidilir. Sorunun tespiti önemli değildir. Önemli olan sorunun ortaya çıkmadan önlenmesidir. Bunun içinde belirli düzenlemelere başvurur. Bu modele göre sınıf, kültürel sosyalleşme sürecinin yaşandığı yerdir. Bireyden çok gruba yönelik bir modeldir.

Önlemsel model, planlama düşüncesine bağlı, geleceği kestirme, istenmeyen davranış ve sonucu olmadan önleme yönelimlidir. Amacı, sınıf sorunlarının ortaya çıkmasına olanak vermeyici bir düzenleniş ve işleyiş oluşturarak, tepkisel modele gereksinimi azaltmaktır (Başar,2001,7).

2.1.4.3. Gelişimsel Model

Sınıf yönetiminde öğrencilerin fiziksel, psikolojik, ahlaki, duygusal vb. açılardan gelişimlerinin esas alınması ve sınıf yönetimi uygulamalarının öğrencilerin gelişim özelliklerine göre belirlenmesi gerektiği anlayışına dayanır. Öğrencilerin ilköğretimin birinci ve ikinci evresinde ve ortaöğretim döneminde gelişim özellikleri farklılık göstereceğinden öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamaları da farklılık göstermelidir (Kıran, 2007, 18). Bu yaklaşımı sadece öğretmenin davranışı ile sınırlanamamak gerekir. Konu ve yöntem açısından öğrencilerin düzeylerine uygun bir eğitim-öğretim gerçekleştirilirse sınıf bu modele göre yönetilir (Erdoğan, 2003, 27).

Jacobsen (1985, 244) bu modeli gelişimsel açıdan dört aşamada ele almaktadır:

- Birinci aşama; onuncu yaşa kadar süren, nasıl öğrenci olunacağını öğrenildiği zamandır, öğretmene çok iş düşer.

- İkinci aşama; on-on iki yaş arası dönemdir. Sınıf yönetimine verilen ağırlık azalır, öğrenciler olgunlaşma yolunda, sınıf düzenine uymaya, öğretmeni hoşnut etmeye isteklidir.
- Üçüncü aşama; on iki-on beş yaşları arasındır. Öğrenciler zevk ve destek almak için birbirlerine bakarlar, yetke görüntüsü verirler. Öğretmeni sıkıntıya sokmayı seçebilir, bunun sonunda arkadaşlarının beğenisini de kazanabilirler. Sınıf kurallarının nedenlerini ararlar.
- Dördüncü aşama; lise yıllarıdır. Öğrenciler, kim olduklarını, nasıl davranmaları gerektiğini anlamaya başlarlar, sosyalleşir, akıllanırlar, yönetim sorunları azalır. (Brophy,1 988, 6–7; akt. Başar,2001, 8)

2.1.4.4. Bütünsel Model

İlk üç modelin bir sentezi olarak değerlendirilebilir. Bu model, önlemsel sınıf yönetimine ağırlık verme, gruba olduğu kadar bireye de yönelme, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını kolaylaştıran nedenleri ortadan kaldırmak için sınıf ortamında gerekli düzenlemeleri yapma, öğrencilerin gelişimsel özelliklerini dikkate alma ve gerektiğinde tepkisel modeli kullanma anlayışına dayanır. Bu model sınıfı, onu etkileyen çevresiyle birlikte bir bütün olarak görür (Demirtaş, 2007, 19).

Bu modelin temelindeki anlayış, sınıfın bir bütün olarak düşünülmesi ve diğer modellerin de bir arada kullanılmasıdır. Sınıftaki her öğrenciyle tek tek ilgilenilmelidir. İstenmeyen davranış ortaya çıkmadan önleme çabaları içine girilmelidir. Öğrencinin yaş seviyesi göz önüne alınıp hareket edilmelidir.

2.1.5. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Davranışlar

Öğrenciler sınıf içerisinde öğretmeni dinleme, soru sorma, bir konuyu açıklama, arkadaşlarıyla konuşma, dışarıyı seyretme, sınıfta uyuma, yazı yazma, espri yapma, düşünme, sorulan soruları cevaplama gibi davranışlarda bulunurlar. Bu davranışlar davranışı yapan kişiye, davranışın yapıldığı kişiye, davranışın yapıldığı zamana, davranışın yapılma şekline göre farklılaşır. Bu davranışlar bazen istenebilir davranışlar olabileceği gibi bazen de istenmeyen davranışlar olabilir. İstenmeyen davranış çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır.

Davranışların istenilen olup olmamasının ölçütü, davranışın davranan kişinin karşısındaki davranışın olduğu ortamın özelliklerine göre değişen şekilde, toplumun yazılı olan-olmayan kuralları ile bireysel yargılardır. Okulda eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış sorun davranış olarak adlandırılır. (Başar, 1999, 95) Yüksel ve Ergün'e göre (2005) okulda ve sınıfta eğitsel faaliyetlere engel olan her türlü davranış istenmeyen davranış olarak tanımlanabilir.

Tertemiz'e göre (2000) istenmeyen öğrenci davranışı olarak adlandırılan davranışlar, genel olarak sınıf içinde diğer öğrencileri ve öğretmeni rahatsız eden, sınıf içi eğitim-öğretim etkinliklerini bozan, eğitim sisteminin genel ve özel hedeflerine ulaşma beklenti ve kurallarına ters düşen ya da sınıf düzenini bozan türdeki davranışlardır.

İstenmeyen davranış olarak algılanan davranışlar, herkesçe yani sınıfın büyük bir bölümü tarafından görülme olasılığı olan ve hızla yayılan ya da sınıfın diğer üyelerini kendine çeken davranışlardır (Atıcı, 2001, 6).

Sınıfta istenmeyen davranışlar, sınıf içinde öğretmeni ve diğer öğrencileri rahatsız eden, öğrencinin sınıf arkadaşları ve öğretmeni ile ilişkilerini ve iletişimini olumsuz yönde etkileyen, eğitimsel amaç, plan ve çalışmaları engelleyen, öğretmenin beklentileri ve sınıf kurallarına ters düşen, sınıfta karışıklık yaşanmasına neden olan davranışlardır (Edwards, 1997;Akt, Tertemiz, 2000, 54).

Keskin'e göre (2002) sınıfta istenmeyen davranışlar, sınıf içinde diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenlerin beklenti ve kurallarıyla ters düşen, sınıfta karışıklık yaratan davranışlardır.

Okul veya sınıfta oluşturulmuş yazılı veya yazılı olmayan kurallara aykırı davranma öğrenme- öğretme faaliyetlerinin etkinliğini azaltmaya yol açan tüm davranışlar olumsuz olarak algılanır (Karip, 2007, 152).

İlköğretim okullarında öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, bir anlamda önemli bir disiplin sorunudur ve eğitim öğretim etkinliğinin yürütülmesinde büyük bir problem oluşturur. Okulda ve sınıfta, eğitsel çabalara engel

olan davranışların tümü istenmeyen davranış olarak nitelendirilir. Dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen her davranış, istenmeyen davranıştır (İlgar, 2000, 167) .

Öğretmen hangi davranışın nerede ve nasıl yapıldığında uygun nerede ve nasıl yapıldığında uygun olmadığını öğrencilerine kavratmalı ve onları bu konuda bilgilendirmelidir. Aksi durumda sınıfta sorun davranışlarla karşılaşmaya devam eden öğretmen zamanının büyük bölümünü ders işleyerek değil sorun davranışları düzeltmeye çalışarak geçirebilir.

Doyle'ye göre (1986) davranışın yanlışlığı, yerine, zamanına, sonuçlarına göre değişir. Amaçlanan sonuca zarar verici olmayanlar, yanlış davranış olarak görülmeyebilir. Örneğin, dersin gelişimine katkıda bulunuyorsa, tam yerinde ve zamanında yapılan, sırasını beklemeden konuşma eylemi, yanlış davranış sayılmamalıdır. Dersin son dilimi içindeki dikkatsizlikler de yanlış sayılmayabilir.

Evertson ve arkadaşları (2003) istenmeyen davranışın geniş bir kavram olduğunu, sınıfta olabilecek olası tüm istenmeyen davranışların listesini yapmak yerine bu davranışları kategorilere göre incelemenin daha kolay bir yöntem olduğunu belirtmektedirler. Derse kısa süreli dikkatini verememe, bir etkinlikten diğerine geçiş sırasındaki küçük konuşmalar, herhangi bir ödev üzerinde çalışırken kısa bir duraksama herhangi bir öğretmen için gerçekten problem olmayan davranışlardır. Çünkü bu tür davranışlar kısa sürelidir ve öğrenmeyi ya da öğretimi engellememektedir.

Korkmaz (2005, 217) öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını sorun davranış olarak adlandırmak için dört temel ölçütten bahseder. Bunlar:

- Davranışın, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmesini engellemesi,
- Davranışın, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması,
- Davranışın, okulun araç -gereçlerine ya da diğerlerinin eşyalarına zararvermesi,
- Davranışın, öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesidir.

Humphreys (1999) istenmeyen öğrenci davranışlarını, kontrolsüzlükten ve aşırı kontrolden kaynaklandığını söylemiş ve iki grupta incelemiştir (Akt;Erden, 2001, 37).

Kılbaş'a göre (2003) sınıf yönetimindeki sorun davranışlar uygun olmayan sınıf içi davranışlar ve kötü çalışma becerileri olarak iki kategoride incelenebilir.

Evertson, Emer, Worsham, (2003, 174) öğrencilerin sınıf içerisinde göstermiş oldukları sorunlu davranışları şu şekilde sınıflandırmaktadırlar:

- Sorun olarak algılanmayan davranışlar: Küçük dikkatsizlikler, ders konularına geçiş etkinlikleri sırasında yapılan küçük konuşmalardır. Bunlar sınıf ortamında diğer öğrencilerin dikkatini dağıtacak derecede sorun davranış niteliği taşımazlar. Öğretimi ve öğrenmeyi etkilemeyen kısa süreli duraksamalardır.
- En küçük sorunlar: Sınıf işlem ve kurallarına karşı olan davranışları içerir. Bu davranışlar ortaya çıktığında, sınıf etkinliklerini tahrip eder ve öğrenci öğrenmesini engeller. Kısa süreli olarak oluştukları sürece küçük olan rahatsızlık verici davranışlardır.
- Önemli ancak etkileri ve genişliği sınırlandırılmış sorunlar: Bu davranışlar öğrenme etkinliğini bozan davranışlardır. Bir ya da az öğrenci tarafından yapılan davranışlardır. Bu gruptaki davranışlar çok ciddidir. Okul baskısı ve sınıf kuralları ile izole edilirler.
- Yükselme ve yayılma sorunları: Her küçük sorun, sıradan bir sorun olarak ortaya çıkar; öğrenme çevresini ve düzenini tehdit eder. Öğretmen uyarsa dahi kendi aralarında konuşmaya devam ederler ve öğretmenle işbirliği yapmayı reddederler.

Akçadağ (2007) ise sınıftaki sorun davranışları şu şekilde kategorize etmiştir:

- Derse devam etmeme ya da derslere geç gelme
- Derse hazırlıksız gelme
- Sınıfta uygun olmayan yer ve zamanda konuşma
- Arkadaşlarına, kendisine ve eşyalarına zarar verme
- Derste hayal kurma ya da ders dışı etkinliklerle uğraşma

Bunun yanı sıra Öztürk (2001) yaptığı araştırmasında istenmeyen davranışları;

- Dersin akışını engelleyen
- Kişilere ve çevreye zarar verici
- Toplumsal beklentilere uygun olmayan
- Sorumluluklarını yerine getirmeme
- Derse ilgi eksikliği şeklinde gruplara ayırmıştır.

Sınıf içerisinde istenmeyen davranışlar çok çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu davranışların altında çeşitli nedenler yatmaktadır. Eğitim ortamındaki istenmeyen davranışların nedenlerine ilişkin ilgili literatür aşağıdaki şekildedir:

2.1.5.1. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri

Öğretmenin görevi sınıftaki istenmeyen davranışların oluşmasını engelleyerek eğitim-öğretim yapmak için uygun ortam oluşturmaktır. İstenmeyen davranışları engellemek isteyen öğretmen, o davranışların kökenine inerek davranışın altında yatan nedenleri bilmelidir.

Sınıf bir organizasyondur ve nasıl organize edileceği sınıf içinde yaşanabilecek sorunlarla yakından ilişkilidir. Öğretmen ise sınıf denilen bu organizasyonun yönetim ve düzenlenmesinden sorumludur. Öğretmenin bu düzenlemede biricik amacı, öğrencilerinin ‘daha iyi’ öğrenciler olabilmesi için neler yapılabileceğinin yollarını bulmaktır (Akçadağ, 2007, 280).

Öğrenciler sınıfta sürekli bir eylem halindedirler ama bu eylem yalnızca öğretmenin planladığı ve denetlediği eylem değildir. Tüm bu davranışların sonucunda olumlu ya da olumsuz tepkiler alırlar (Kılbaş, 2003, 85).

Okul ve sınıfta olumsuz davranışları önlemeye çalışmaktan önce, olumsuzlukların nedenlerini bulup onları ortadan kaldırmaya çalışmak gerekir (Boz, 2003, 168).

Davranışın açık ve kesin tanımlanması, soruna neden olan pek çok ögenin de ortaya çıkmasına neden olacaktır. Öğretmenin sorun davranışa müdahale etmeden önce sorması gereken üç soru vardır;

- Öğrenciler, beklenen işi yapabilecek ön bilgi ve becerilere sahip mi?
- Sorun davranışı etkileyen kişisel öğeler, aile, okul ve çevresel etkenler nelerdir?
- Öğrenci, güdülenmeyle ilgili bir soruna sahip mi? (Kılbaş, 2003, 86).

İstenmeyen davranışların çok çeşitli nedenleri olabilir. Araştırmacılar sınıf içindeki istenmeyen davranışların nedenlerini ‘sınıf içi nedenler ve sınıf dışı nedenler’ olmak üzere iki gruba ayırarak incelemektedirler.

2.1.5.2. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Davranışları Etkileyen Sınıf Dışı Etmenler

Öğrencinin aile ortamı, yaşantı çevresi ve okul onun davranışının temel kaynaklarıdır (Başar, 2006, 119).

Aile ortamı: Çocuğun toplumsallaşma süreci ailede başlar. Aile fertlerinin çocukla birlikte geçirdiği zamanın miktarı ve kalitesi, anne-babanın çocuğa karşı olan tutumları ve aile içerisinde yaşanan olumsuz tecrübeler çocukta istenmeyen davranışlar meydana getirebilir. Evinde yeteri kadar ilgi ve alaka görmeyen çocuklar bu ilgiyi genellikle olumsuz davranışlar sergilemekle gösterirler. Çünkü bir süre sonra çocuklar yalnızca sorunlu davranış gösterdiklerinde kendileriyle ilgilenildiğini fark ederler ve sürekli dikkat çekmek istediklerinde bu yola başvururlar. Dahası sorunlu davranış gösterip ilgiyi üzerinde toplamak isteyen öğrenciler okulda da aynı yöntemi kullanıp öğretmenin dikkatini üstlerine çekmeyi başarabilirler.

Ailenin çocuğa yönelik davranış ve tutumları, çocuğun kişiliğinin yanı sıra okul başarısını da etkiler. Aile ile çocuğun okul başarısı arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre:

- Anne-babaların çocuktan okul başarısı ile beklentileri çocukların akademik başarıları arasında olumlu bir ilişki vardır (Seigner,1986).
- Aile içi ilişkilerin dengeli ve düzenli olması, çocuğun başarısını olumlu yönde etkiler (Yavuzer,1986).
- Ev çevresi ve desteği, ailenin eğitime katılımı öğrencinin okula düzenli devam etmesini sağlar (Wang ve arkadaşları,1993;Akt; Erden, 2005, 47).

Ülkemizde göç ve buna bağlı olarak çarpık kentleşme, gibi nedenlerden dolayı ailelerin yapılarında meydana gelen bozulmalar geçimsizliklere neden olmakta, çocuklarına karşı ilgisiz, sevgisiz ya da parçalanmış aile yapıları ortaya çıkmaktadır. Bu ortamlarda büyüyen çocuklarda özgüven eksikliği, duygu ve düşüncelerini ifade edememe, çabuk heyecanlanma, yeteneklerini sergileyememe, sosyalleşme sorunları, girişim eksikliği, içe dönüklük, kaygı vb. psikolojik sorunlar yaşanabilmektedir. Öğretmen bu davranışların nereden geldiğini bilmek durumundadır (Akçadağ, 2007, 290).

Öğrenci bir hamurdur. Onu yoğuranlar öğretmenleri, anne ve babalarıdır. Bu eller ne kadar maharetli, ne kadar hünerli olursa hamur da o kadar mükemmel olur (Boz, 2003, 75). Zamanının büyük bir kısmını evde ailesiyle geçiren bir çocuğun kişiliği aileden mutlaka etkilenecektir. Çünkü kişiliğin ilk tohumlarının atıldığı ve o tohumların yeşerdiği yer ailedir. Küçük yaştaki bir çocuk çevresinde gördüğü her şeyin kendisinin olduğunu düşünür ve alma eğilimindedir. Bu eğilim aile tarafından desteklenirse ileride çocuğun kendine ait olmayan her şeyi alması muhtemel sonuçlar arasında olacaktır. Fakat çocuğun çevresindeki eşyaları almak istediğinde kendisinin olmadığı ve başkalarına ait olduğu anlatılırsa çocuğun kişilik özellikleri olumlu yönde gelişecektir.

Ailenin maddi olanakları, içerisinde yaşadığı çevre, olaylara bakış açıları, aile içinde fertlerin birbirleriyle olan ilişkileri ve aile içi şiddet çocuğun kişiliğini ve okul başarısını etkileyen etmenler arasında sayılabilir.

Atıcı'ya göre (2000) ailedeki ekonomik sorunlar, yetersiz ilgi ve destek, rehberlik, evlilik sorunları bireyi etkiler ve ailenin çocuk eğitimi ile çocuğa yaklaşımları ile çocuğun geliştirdiği özellikler arasında bir ilişki vardır.

Yaşantı Çevresi: Bir birey olarak öğrenci de, birlikte zaman geçirdiği, oyun oynadığı akranlarının, sevdiği kişilerin davranışlarından büyük oranda etkilenir ve onların davranışlarını taklit eder. Çevresindekiler nasıl davranıyorlarsa "belki de en doğrusu böyledir" diye onlar gibi davranır. Hatta onların onayını almak, grubun saygısını kazanmak için belki de o grup üyelerinin gösterdikleri davranışları yapmaya çaba harcar. Eğer bu çevre bozuk, uyumsuz davranışlar gösteren kişilerden oluşmuş ise çocuk çevresinin değerlerini ve davranışlarını alışkanlık haline getirebilir (Akçadağ, 2007, 290–291).

Bireyin çevresindeki insanların eğitilmişlik düzeyleri, öğrencilerin davranışlarına yansır ve sınıf içine taşınır. Çevrenin olumsuz davranışlarının değiştirilmesi, okulun çevreye dönük kültürel etkinliklerinin sayı ve kalitesine bağlıdır (Başar, 2006, 127).

Okulun çevreye dönük kültürel etkinliklerini gerçekleştirmesi, çevrenin tanınmasına, gereksinimlerinin bilinmesine, okulun bir çevre planı oluşturmaya ve öğretmenlerin buna katkılarına bağlıdır (Başar, 2006, 127).

Çocuğun yakın çevresindeki yalnız ilişki kurduğu insanlar değil, televizyon, bilgisayar, sinema, gazete, dergi, resimli hikâye, roman, afiş vb. yayınlarda çocuğun davranışlarını etkilemektedir (Akçadağ, 2007, 290).

Televizyonun çok fazla izlenmesi çocuklarda uyuma güçlüğü, içe kapanıklık, ödevleri yapmada isteksizlik, hareketsizlik, düşünme yeteneğini geliştirememesi gibi problemlere yol açar. Ayrıca çocuğun okul başarısı düşer, çocukta iletişim yetersizliği meydana gelir ve sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkilenir. Son zamanlarda ekranlarda büyü, sihir, peri gibi olağanüstü varlıkların olduğu pek çok çocuk yayını yer almaktadır. Bu tür yayınların çocukların kişilik özelliklerine ne kadar çok zarar verdiklerini hatta en önemlisinin de onları tembelleştirdiğini söyleyebiliriz.

Sonuç olarak diyebiliriz ki medya yayın organları çocukların davranışlarını önemli ölçüde etkileyip şekillendirmektedirler. İstenmeyen davranışların önemli bir etkeninin de medya olduğu araştırmalar sonunda ortaya konmuştur. Öğretmenlere

düşen görev ise öğrencilere rehberlik ederek onların doğruyu bulmalarına yardımcı olmaktır.

Okul: Çocuğun sorun davranışlarına kaynaklık eden kurumlardan birisi de iyi düzenlenmemiş okuldur. Çocuğun psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin okulda giderilmemesi okuldan kaynaklı çıkabilecek sorun davranışların ortaya çıkmasına sebep olarak gösterilebilir (Akçadağ, 2007, 292).

Öğrencilere istendik davranış kazandırma sürecinde, okulun çevreye dönük kültürel etkinliklerini gerçekleştirilmesi, çevrenin tanınmasına, gereksinimlerinin bilinmesine, okulun bir çevre planı oluşturmaya ve öğretmenlerin buna katkılarının bağlıdır (Başar, 2006, 127).

Okul sadece ders yapılan, öğretim görülen yer olarak algılanmamalıdır. Zamanının sadece küçük bir kısmını okulda geçiren öğrencilerin istendik davranışlar kazanmasını beklemek yanlış olur. Çünkü bir gün 24 saattir ve öğrenci sadece bunun dörtte birini okulda geçirir. Kalan kısmını ise ailesiyle, arkadaşlarıyla, çevresiyle birlikte geçirir. Burada okula ve öğretmene düşen görev ise ders dışı sosyal etkinliklerle öğrencinin daha fazla vaktini okulda geçirmesini sağlayarak verimli zamanlar yaratıp onları istenmeyen davranışlardan ve ortamlardan uzak tutmaktır. Bu yönde okulda halkoyunları çalışmaları, satranç, drama, tiyatro, şiir dinletisi, masa tenisi, voleybol, futbol, basketbol, el sanatları, badminton, okul gazetesi ve okul dergisi hazırlama, etüt çalışmaları gibi bir çok özendirici ve verimli çalışmalar yapılabilir.

2.1.5.3. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Davranışları Etkileyen Sınıf İçi Etmenler Öğrenci Özelliklerinden Kaynaklı Nedenler

Öğretmenler öğrencinin ihtiyaçlarını iyi analiz etmeli ve sınıflarını yönetirken bu ihtiyaçları karşılamaya çalışmalıdırlar. Davranışların temelinde güdüler yatar. Öğretmen bazen açıkça anlaşılabilen bazen ise açıkça anlaşılabilen davranışların altında birtakım güdülerin yattığını unutmamalıdır. Sınıf içerisinde farklı ihtiyaç ve beklentilere sahip olan öğrenciler göz ardı edilmemeli ve her öğrenci için değişik motivasyon teknikleri kullanılmalıdır. Aile içinde sevgi görmeyen bir çocuk bu

ihtiyacını karşılamak için sınıf içinde istenmeyen davranışlar gösterip sevilme ihtiyacını karşılama yoluna gidebilir.

Okula her çevreden, her yaşam biçiminden, çeşitli davranış alışkanlıklarına sahip öğrenciler gelir. Öğretmen, bu farklılıkların bilincinde olmalı, tanımlamalı, okulda istenmeyen ama öğrencilerin geldikleri çevrede kabul edilebilen davranışları tahmin edebilmelidir. Öğrencilerin bu tür davranışlarını yanlış anlamamak için, onları tanımak gerekir; onları ödül mü, eleştiri mi daha çok etkiliyor, maddi ödüller mi, manevi ödüller mi etkili, ilişkileri yakından mı, uzaktan mı, yetişkinlerin yargılarına boyun mu eğiyorlar, haklarını arıyorlar mı? Bunları bilmeyen öğretmen öğrencileri yanlış anlayıp, sorunların çözümünü yanlış yerde arayabilir (Grossman, 1991, 162, Akt, Başar, 2006, 131).

Öğrencilerin kişilik yapıları, olaylar karşısındaki değer ve tutumlar, bakış açıları, duygu ve düşünceleri, ilgileri, yeteneklerinin farklı olduğu öğretmenler tarafından kabul edilmeli ve bu farklılıkların olabileceği öğrencilere hissettirilmelidir.

Öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklı ve öğretmen için sorun olan davranışlar şöyledir:

- Öğrencinin öğretmenine aşırı bağımlı olması ve yaptığı bütün çalışmalarını öğretmenine göstererek ilgi çekmeye çalışması,
- Öğrencinin, dikkatini yöneltmede ve yoğunlaştırmada güçlük çekmesi,
- Öğrencinin, başarılı olmadığı durumlarda kolaylıkla mutsuz olması,
- Çalışmalarında savruk ve dağınık olması,
- Diğer arkadaşlarını çalışırken rahatsız etmesi, onların çalışmalarını bölmesi,
- Öğrencinin, arkadaşlarına, öğretmenine ve okula karşı olumsuz tutum içinde olması,
- Öğrencinin, kişisel öz bakım ve temizlik alışkanlıklarını yeteri kadar geliştirememesi,
- Öğrencinin içine kapalı olup az konuşması,
- Arkadaşlarına, okula ve öğretmenine karşı saldırgan bir tutum içinde olması,
- Kendi arkadaşlarını öğretmene şikâyet etmesi,
- Kendisini okul arkadaşlarına karşı güdüleyememesi,

Sınıfın Yapısından Kaynaklı Nedenler: Sınıfın yapısı denildiğinde yönetim ve eğitim görevleri, sınıfın kuralları, sınıfın ilişki düzeni ve iletişim gibi değişkenler sıralanabilir (Akçadağ, 2007, 281).

Sınıfta etkili bir eğitim-öğretim sürecinin gerçekleşebilmesi ve istendik öğrenci davranışlarının oluşabilmesi için, her şeyden önce iyi bir fiziksel ortamın hazırlanması gerekir. Sınıftaki öğrencilerin sayısı, sınıfın öğrenci sayısına göre büyüklüğü, öğrencilerin yerleşim biçimi, sınıfta kullanılan araç-gereçlerin öğrenciler tarafından kullanılırken birbirlerini rahatsız etmeyecek şekilde düzenlenmesi, ısı, ışık, gürültü, temizlik, duvarların rengi gibi değişkenler öğrencilerde istenen yönde davranış geliştirilmesini etkileyen sınıf değişkenleridir (Akar, 2005, 28).

Doyle'ye (1986) göre sınıf düzeninin ilişkileri, sınıf kurallarıyla belli edilir. Kurallar gereksinimlere uygun, amaçlara gidişte yardım edici olarak konur ve adil, düzenli, kararlı şekilde uygulanırsa, sınıf düzeninin sağlanmasında, istenmeyen davranışların önlenmesinde başarı da artar. Sınıf kurallarının belirlenme şekli, sayısı ve ne denilmek istendiği sınıf yönetimini etkiler. Kurallar öğretim yılını başında öğrencilerin de katılımı sağlanarak ve her bir kuralın sınıfta tartışılması ve oy birliği ile kabul edilmesi yoluna gidilerek belirlenmelidir. Ayrıca kurala uyulmadığında, kurallar çeşitli tekniklerle öğrencilere hatırlatılmalı, kuralların takibi yapılmalı, cezalandırma yoluna gidilmemeli ve öğrenci arasında kural anlaşması imzalanarak anlaşmaya uyulmadığı hatırlatılmalıdır.

Harris'e göre (1991) öğrencinin yanlış davranışlarının üç temel nedeni vardır. Bunlar;

- Öğrenci nasıl davranılacağını bilmediği için yanlış yapar, ona öğret.
- Öğrenci davranışı bilir, zamanını bilmez, uygun zaman için belirlediğin işareti ver.
- Davranış ve zamanını bilir, ara sıra unuttur, çoğu zaman yanlışının farkında değildir; kendini yönetme tekniklerini öğret (Akt,Başar,2006,138).

Sınıf içindeki iletişim ve sınıftaki ilişki düzeni de sınıf içindeki istenmeyen davranışları etkileyen önemli etmenler arasındadır. Öğrencilerin kendi aralarındaki

iletişimleri ve öğrencilerin öğretmenle olan ilişkileri sınıftaki istenmeyen davranışları etkiler. Sınıftaki iletişim ve etkileşimin zayıf olması dersin dinlenmesini engelleyerek istenmeyen davranışın ortaya çıkmasına neden olur.

Eğitim Programından Kaynaklı Nedenler: Eğitim programının öğrencilerin hazır bulunuşluluk düzeylerine, gelişim özelliklerine, ilgilerine, beklentilerine, gereksinimlerine, içinde yaşadıkları bölgenin kültürel ve sosyal özelliklerine göre hazırlanmış olması gerekir. Öğrencinin gereksinim ve ilgilerinden uzak bir programın sonucunda sınıfta istenmeyen davranışların olması olası nedenlerdendir. Çünkü öğrenci anlamadığı konuları dinlememeyi tercih eder.

Öğretmenler merkez örgütün sunduğu çerçeve programı ve ölçütlerini göz önüne alarak, bulunduğu çevredeki özelliklere ve yaşama dönük kendi programını oluşturmak durumundadırlar (Akçadağ, 2007, 284).

Okul dışında öğrenciler bilgileri gerçek hayatta yaşayarak öğrenirler ve bu bilgileri yeni bir duruma uyarlayabilirler. Fakat genellikle okulda öğrencilerden sembolik bir bilgiyi kullanmaları ve onu gerçek hayatta uygulamaları beklenmektedir. Böyle şartlar altında çocuklar uygun ilişkilendirmeyi kurmada başarısız olurlar ve her gün karşılaştıkları problemlere öğrendiklerini uygulayamazlar. Okulda öğretilenlerin yararlarını kavrayamadıklarında okulun gerçek hayatla ilgisiz olduğunu, öğretmenlerin onlardan yapmalarını bekledikleri şeyleri ise öğrenmek zorunda olmadıklarını düşünerek sınıf arkadaşlarının öğrenmelerini de sabote edecek davranışlar gösterip istenemeyen davranışa neden olurlar (Edwards, 1993).

Öğretim Yöntem Ve Materyallerinde Kaynaklı Nedenler: Öğretmenlerin dersi işleyiş tarzları sınıf yönetimini etkiler. Derste öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına, hazır bulunuşluluk düzeylerine göre ders işleyen öğretmenler sınıflarını daha iyi yönetebilirler. Yani öğretim stratejilerinden uygun olanları seçmek, uygun materyallerle desteklemek sınıfın daha iyi yönetilmesini sağlar. Kılbaş'a göre (2003) öğretmenin benzer soruları sorup, tekdüze bir şekilde ders anlatması öğrencilerin sıkılmalarına ve istenmeyen davranışlar göstermelerine neden olur.

Sınıftaki materyal ve araçlarının seçimi titizlikle olmalıdır ve öğrencilerin dikkatini çekebilmelidir. Böylece öğrencilerin boş vakitlerinin olması engellenerek istenmeyen davranış ortadan kaldırılabilir.

Tahta, tepegöz perdesi, televizyon gibi araçlar çocukların rahatlıkla kullanabileceği ve görebilecekleri yerlere yerleştirilmelidir. Sınıfın ortak kullanımına sunulan çöp kutusu, kalemtıraş, tebeşir, silgi vb. araç ve eşyalar çocuklar tarafından rahatça ve kimseyi rahatsız etmeden alabilecekleri ve kullanabilecekleri yerlere konulmalıdır. Sınıf panolarının yeri özenle seçilmelidir. Sıraların düzenleniş biçimi de öğretimi destekleyici biçimde olmalıdır (Erden, 2005, 123-124).

Öğrenci Başarisından Kaynaklı Nedenler: Öğrenme güçlükleri disiplin sorunları ürettiği gibi, disiplin sorunları da öğrenmeyi, başarıyı olumsuz etkilemektedir. Öğretmenin sınıfın bütünü için aynı programı uyguladığı durumlarda, arkadaşlarından geri kalan öğrenci dersten kopabilmekte, arkadaşlarıyla arasını kapatamayacağını düşünebilmektedir. İlk sınavlarda çok düşük not alan öğrenciler de, nasıl olsa başaramayacağım kaygısıyla derse ilgiyi kesebilmektedir. Bunlar, öğrencinin zaman ve enerjisini iş dışı davranışlara kaydırabilir (Başar,2006,141). Öğrenciye değerli bir birey olduğu hatırlatılmalı ve öğrenci başarı yönünde motive edilmelidir. Her insanın çalışınca yapamayacağı hiçbir şey olmadığı düşüncesi öğrenciye benimsetilmelidir. Kılbaş'a göre (2003) öğrencinin başarısı sınıf düzeyinin üstünde ise öğretmen bu öğrenci için ek çalışmalar düzenleyemiyorsa da istenmeyen davranış meydana gelebilir.

Öğretmenden Kaynaklı Nedenler: Sınıftaki öğretmenin davranışları için çeşitli davranış listeleri yapılabilir. Örnek olma, esneklik, kararlılık, kendini işine adanma, ödül verme, benimseme, saygılı olma, tutarlı olup hakça davranma, ilgilenme, dilini iyi kullanma (Lemlech,1988,6-18). Sorun, bu ve benzeri özelliklerin nasıl sergileneceği, öğrencileri nasıl etkileyeceğidir. Öğretmenin görünüşü ve davranışı, öğrenci üzerinde çok etkili olur. Öğrenciler onu konuşmasından yürüyüşüne, giyinişine örnek alıp aynısını yapmaya çalışma eğiliminde olurlar. (Başar,2006,141-142) Öğretmenin görünüşü ve davranışının yanı sıra kişisel nitelikleri de çocuğun dersten ve okuldan tümüyle uzaklaşmasına akademik yönden başarısız olmasına neden olabilir (Kılbaş, 2003, 33).

Öğretme, bir başkasının yaşamını zenginleştirmek, gelişimine katkıda bulunmak, algısının değiştiğini ve becerilerinin arttığını izlemek açısından bakıldığında zevkli, heyecanlı bir iştir. Aynı zamanda öğretme, çoğunlukla sıkıntılı ve hayal kırıklığı yaşatan bir süreçtir. Eğer öğretme süreci zevkli hale getirilemezse, direnme, düşük motivasyon, dikkat süresinin azlığı, ilgisizlik, hatta öfke ve sistemden bir an önce kurtulma davranışları ortaya çıkar. Artan sorun davranışlar karşısında da öğretmen öfkelenir, yetkisinden aldığı gücü kullanma eğilimini gösterir; öğretme, bıkkınlık yaşanan sevimsiz bir süreç haline gelir (Akçadağ, 2007, 286).

Öğretmenin iyi davranışı yüreklendirici, uygun olmayan davranış durumlarında da sakin ve kararlı olması gerekir (Smith,1990,28,Akt; Başar,2001,144). Öğretmen, kaç yaşında olursa olsun öğrenciyi toplumun saygın bir bireyi olarak görüp ona göre davranmalıdır ki, öğrenci sağlıklı bir kişilik geliştirebilsin, kendini yaşlılardan, üst makamlardakilerden düşük değer ve önemsiz görmesin, gelecekte de genç yaşlardan itibaren olgun bir birey olarak davranabilsin. Bunun için, öğretmen sınıf içi konuşmalarda, “yerine geç”, “konuşma” gibi aşağılayıcı ve emredici dil kullanmamalıdır. Öğrenciler bu tür sözlerden hoşlanmazlar (Tierno,1991,573,Akt; Başar, 2001, 144). Öğretmenin sınıf içindeki ruh hali de öğrenci davranışlarını etkileyen etmenlerdendir. Öğretmenin olumlu bir ruh hali içinde olması öğrenci davranışlarını etkileyebilmektedir. Dengesiz davranışlar sergileyen bir öğretmenin öğrencileri de nasıl davranacakları konusunda karmaşaya düşerler. Bazen çok izin verici bazen çok otoriter bir öğretmen öğrenciye güven vermez ve sınıfta karışıklık meydana gelir.

Sınıftaki Diğer Öğrencilerden Kaynaklı Nedenler: Çocuğun hangi akran grubunun üyesi olacağı yaşadığı çevreye ve okula bağlı olarak değişir. Eğitime ve akademik başarıya önem veren gruplar çocuğun başarısını olumlu yönde etkilerken, eğitimin önemini kavramayan, zamanını sokak ve eğlence yerlerinde geçiren gruplar ise çocuğun okuldan kopmasına ve sınıfta daha fazla olumsuz davranış sergilemesine neden olur (Erden, 2005, 48).

İnsanların genellikle birbirine benzeyen kişilerle etkileşim kurma eğiliminde olması, sınıfta benzer özellikte olan öğrencilerin bir araya gelerek gruplar oluşturmalarına neden olur. Sürekli arka sıralarda oturan, derslerle ilgili olmayan, akademik başarıları düşük, derse ilgisiz olan gruplar oluşabilir ki genellikle bu

öğrenciler için ders, geçirilmesi gereken bir zamandır. Bunun tam dersi olan gruplar için ise; dersi dinlemek, öğretmen ve okulun kurallarına uymak çok önemlidir. Bu nedenle bazı durumlarda bu iki grup arasında çıkan çatışmalar da istenmeyen davranışa neden olabilir (Kılbaş, 2003, 34).

Yukarıda sözü edildiği üzere istenmeyen davranışların sınıf içi-sınıf dışı olmak üzere pek çok nedeninin olmasına karşın bu davranışları önlemenin de çeşitli yollarının olduğu ilgili literatürde mevcuttur. İstenmeyen davranışların önlenmesi ile ilgili literatür incelendiğinde pek çok stratejinin olduğu görülmektedir:

2.1.6. Eğitim Ortamındaki İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Stratejiler

Eğitimin dolayısıyla da öğretmenin en önemli görevi öğrenmeyi en üst düzeye çıkarmaktır. Sınıf ortamında eğitim öğretim yapılırken birçok davranış meydana gelir. Bunların bir kısmı istenmeyen davranışlardır. Öğretmen, sınıfta karşılaştığı istenmeyen davranışlara yönelik en uygun stratejiyi bulup uygulamalıdır. Bazı öğretmenler istenmeyen davranış karşısında daha yumuşak ve öğrenciyi incitmeyen stratejiler kullanırken bazı öğretmenler ise cezaya başvurma gibi daha sert stratejiler kullanmaktadırlar. Alkan'ın (2007) Niğde'de 380 sınıf öğretmeniyle yaptığı araştırmada öğretmenlerin istenmeyen davranışlara yönelik en çok; öğrenciyi dersten çıkarma, teneffüse çıkarmama, söz hakkı vermeme, fiziksel ceza verme, sorulara cevap vermeme, tahtada bekletme, fazladan ödev verme stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir. Aynı araştırmada istenmeyen davranışlara yönelik öğretmenlerin en az; sevdiği şeylerden mahrum bırakma, görmezden gelme, dersin akışını değiştirme, rehberlik servisine gönderme, dokunarak uyarma, idare ve aile ile görüşme, öğrenci ile ders dışında konuşma, cezaya neden olan davranışları önceden belirleme stratejilerini kullandıkları görülmüştür.

Şahin'in (2005) Bolu'da 52 beşinci sınıf öğretmeniyle yaptığı araştırmada istemeyen davranışların çözümünde öğretmenlerin sınıf kurallarını hatırlatma, öğrenciye ismiyle hitap etme, dersten sonra konuşma, veliyi çağırma, öğrenciyle dersten sonra konuşma, hişt diye bağırma, espriyle karşılık verme, göz teması kurma, görmezden gelme, sorumluluk verme, azarlama, rehberlik servisine gönderme, yerini değiştirme, müdüre yollama, dersten atma ve tehdit etme stratejilerini kullandıkları saptanmıştır.

Araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları yöntemler farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin tek bir stratejiyi kullanmayıp öğrencilerin yaş, gelişim özellikleri, davranışın meydana geldiği ortam göz önüne alınarak, davranışların olası nedenlerinin irdelenip en uygun stratejiyi kullanmaları gerekmektedir.

Literatür incelendiği zaman istenmeyen davranışların önlenmesine yönelik farklı stratejilerin olduğu görülmektedir. Araştırmacılar istenmeyen davranışlarla baş etmede kullanılan stratejileri farklı şekillerde sıralamışlardır. Bu sıralamalardan birini Korkmaz (2005, 225) aşağıdaki şekilde yapmıştır:

- Göz teması kurmak
- Soru sorma
- Uyarma
- Doğru davranışı gösterme
- Umursamama
- Fiziksel müdahale
- Genel sözlü uyarı
- Ceza

İstenmeyen davranışlarla baş etmede kullanılan stratejiler B.Öztürk tarafından şu şekilde sıralamıştır (B.Öztürk, 2005, 193):

- Görmezlikten gelmek
- Sözel olmayan uyarma yolları (göz kontağı, fiziksel yakınlık, dokunma, sessiz kalma)
- Sözel olarak uyarma (soru sorma, ismiyle uyarma, kuralları hatırlatma)
- Sınıf dışında görüşme
- Okul disiplin kurallarına başvurma.

Başar ise (2006) istenmeyen davranışlarla başa çıkma yöntemlerini şöyle belirtmiştir:

- Görmezden gelme
- Sorunu anlamak

- Öğrenciyle konuşmak
- Sorumluluk vermek
- Derste değişiklik yapmak
- Okul yönetimi ve aileyle ilişki kurmak
- Ceza vermek

İstenmeyen davranışlarla başa çıkma yöntemleri diğer araştırmacılarla benzer şekilde Erden (2005) tarafından aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Sözel olmayan tepkiler (göz teması kurma, davranışı görmezlikten gelme, öğrenciye yakınlaşma, dokunma, öğrenciye not yazma)
- Sözel tepkiler (arkadaşının olumlu davranışını pekiştirme, soru sorma, sınıf kurallarını hatırlatma, ben iletisi gönderme, doğru davranışı ve olumlu sonucunu belirtme)
- Durumun değiştirilmesi (bozucu objenin ortamdaki kaldırılması, sınıfın oturma yerlerinin yeniden düzenlenmesi, ortamdaki uzaklaştırma (mola), öğretim yöntemini değiştirme ya da öğretime ara verme)
- Ceza

Akçadağ ise sorun davranış karşısında aldığı önlemleri şu şekilde belirtmiştir (2007, 297–298):

- Sorun davranışı göz ardı etmek
- Çevre koşullarını değiştirmek (etkinliği değiştirmek, yardım sağlamak, düzenlemeyi değiştirmek, dikkat dağıtıcıları kullanmak, çocukların durum değiştirmesine izin vermek, mizah ya da komiklik yapmak)
- Ilımlı kontrol tekniklerini kullanma (işaret vermek, hareket etmek, dokunmak, yapılacak olan görevleri hatırlatmak ve davet etmek, sonuçlarla ilgili hatırlatıcılar)
- Akran grup etkisini kullanma
- Sert kontrol tepkileri (işlemler için uyarma, yaptırım)

Evertson, Emmer ve Worsham (2000) sınıf yönetiminde, istenmeyen davranışların yönetimine ilişkin uygulanabilecek stratejilerin istenmeyen davranışın

özelliğine göre farklılık gösterdiğini ve istenmeyen davranışları yönetme stratejilerini küçük müdahale stratejileri, orta vadeli müdahale stratejileri ve uzun vadeli müdahale stratejileri olmak üzere üç kategoriye ayırarak incelemektedirler. İlgili literatürde başka araştırmacılar tarafından benzer sınıflamalara rastlamak mümkündür. Literatürün taranıp araştırılması sonucu istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinin çok çeşitlilik gösterse de benzer olduğu göz önüne alınıp üç farklı kategoride incelenmesine karar verilmiştir.

2.1.6.1. Küçük Müdahale Stratejileri

Sözel Olmayan İletileri Kullanma: Göz teması kurma, jest ve mimikleri kullanma, dokunma, öğrenciye not yazma, sessiz kalma gibi iletişimin sözel olmayan boyutunu kullanarak sorun davranışlar yönetilir.

Göz kontağı kurmak sadece göz göze gelmek anlamında değildir. Göz iletişimini, davranışı yapan biriyle bir süre devam ettirmek ve aynı zamanda “bu davranıştan rahatsız olduğunu ve hemen sona erdirilmesi arzusunu duyduğunu” belirten bir yüz ifadesini de iletişime eklemektir. Bu mesaj sadece öğretmen ile öğrenci arasında oluşacağından dersin akışı bozulmayacaktır (B.Öztürk, 2005, 193).

Jest ve mimikleri kullanma, öğretmenin ders sürecini bölmeden mimik veya işaretleri ile istenmeyen davranışı önlemesidir. Öğretmenler tarafından sıkça ve etkili olarak kullanılır. Öğretmenin ders anlatırken diğer arkadaşı ile konuşan öğrenciye konuşmaması gerektiğini baş, göz veya el işaretiyle belirtmesi bu yönetime örnek olarak verilebilir (Akçadağ, 2005, 300).

Dokunma davranışında öğretmen varlığını dokunarak duyurabilir. Öğrencinin masasına, eşyalarına, omzuna dokunabilir. Dokunma öğrenciye acı veya eşyalarına zarar verici nitelikte olmamalıdır. Alt sınıflarda öğretmenin dokunması, öğrenciye benimsenme duygusu verir. Ergenlik çağında dokunma, cinsel anlamlara da alınabileceğinden, öğretmen dikkatli olmalı, okul ve toplumun değer yargılarını da düşünmelidir (Barker, Akt; Başar, 2006, 167).

Erden’e göre (2005) öğrenciye not yazma davranışı, sözel iletişim kurmak yerine yazılı iletişim kurmak isteyen öğrencilere yönelik kullanılabilir. Öğrenciye

küçük kağıtlarda notlar yazılır. Notlarda öğrencinin istenmeyen davranışının ne olduğu tanımlanır ve çevresinde hangi olumsuz duyguları uyandırıp zarar verdiği anlatılır.

Sessiz kalma, sınıfın birkaç noktasında istenmeyen davranış oluşuyorsa, bunların hepsini önlemede kullanılması önerilir. Dersin akışını bozmayıp, olumsuz davranışları sona erdirerek tüm sınıfın dikkatinin ders üzerinde toplanmasını sağladığı için oldukça etkili bir yoldur (B.Öztürk, 2005, 193).

Görmezlikten Gelme: Görmezden gelme öğretmenin öğrenciye davranışından dolayı, hiçbir tepki göstermemesi durumudur. Ancak görmezden gelme, istenmeyen davranışın şiddeti ve diğer öğrenciler üzerindeki etkisi çok az olduğu durumlarda kullanılmalıdır. Sınıf düzenini ve dersin akışını uzun süre engelleyen davranışları görmezden gelmek sakıncalıdır. (Tertemiz, 2004, 81) Görmezlikten gelmenin sağladığı en önemli avantajlardan biri o davranışı yapan bireyin, grup önünde zor duruma düşmesinin engellenmesidir (B.Öztürk, 2005, 191).

Sözel Uyarı İletilerini Kullanma: Sözel olmayan yollarla yapılan uyarılar işe yaramıyorsa veya öğrenci tarafından dikkate alınmıyorsa öğrenciye sözel uyarı iletileri gönderilerek davranışın durdurulması sağlanabilir. Bu iletiler soru sorma, ismiyle uyarma, sınıf kurallarını hatırlatmadır.

Öğretmen istenmeyen davranış gösteren öğrenciye soru sorabilir. Bu sorular dersle ilgili olabileceği gibi o andaki öğrencinin sorunu ile de ilgili olabilir. (Korkmaz, 2005, 225) Öğretmen bu tekniği kullanırken dikkatli olmalıdır ve öğrenciyi rencide edip, zor duruma düşürmekten kaçınmalıdır. Dersle ilgili olan sorularda gerekirse öğrenciye soru tekrar edilmeli ve çeşitli ipuçları verilmelidir (Öztürk, 2005, 194).

Korkmaz'a göre (2005) ismiyle uyarma, istenmeyen davranışı yapan öğrenciyi, yaptığı davranışı durdurması için öğretmenin öğrencinin ismini söyleyerek yaptığı davranışın kabul edilemez olduğunu ifade etmesidir. Bu uyarı biçimi öğrenciye “benim hangi faaliyet veya konumda olduğum önemli değil, her zaman sınıftaki bütün faaliyetlerin farkındayım ve şu anda istenmeyen bir davranışta bulunuyorsun, hemen bu davranışı durdurmanı istiyorum.” mesajını verir (Öztürk, 2005, 195).

Kurallar sayesinde sınıf içerisinde bulunan öğrencilerin kendi kendilerini disipline etmeleri ve sorumluluk kazanmaları sağlanabilir. (Erdoğan, 2003,76) Kurallar

zaman zaman öğrenciler tarafından ihlal edilirse öğretmen, hemen yapmakta olduğu faaliyetini durdurmalı, öğrencinin dikkati tümüyle öğretmen üzerinde toplanmalı ve kurallar gerektiği yerde vurgular ve tekrarlar yapılarak öğrencilere hatırlatılmalıdır (Öztürk, 2005, 195).

Etkinlikler Süresince Hareket Halinde Olmak: Ders arası geçişlerde sorunlu öğrenci davranışına rastlanır. Ölü zamanı azaltarak ve bir konudan diğer konuya hızlı geçiş yaparak, dersi planlayarak ve ders araç- gereçlerini yerinde kullanarak sorun davranış azaltılır. Dersini sürekli oturarak işleyen bir öğretmenin sınıfında istenmeyen davranışların görülme olasılığı yüksektir. Çünkü öğrencinin dikkati canlı tutulmadığında ders dinlenemez hale gelir. Dersi dinlemeyen öğrenci ise sorun davranış yaratır.

Fiziki Yakınlıktan Yararlanma: Öğretmenin öğrencinin oturma yerinin yakınına gitmesi, öğrencinin yaptığı davranıştan rahatsızlık duymasına sebep olacağından istenmeyen davranışın önlenmesi açısından etkilidir. (Öztürk, 2005, 193)

Odak Gruptan Yararlanma: Öğrencinin dikkati azalmaya başladığında ve derse karşı ilgisiz kaldığında tartışma oluşturularak katılım sağlanır.

Öğrenci Davranışını Tekrar Derse Yönelme: Öğrenci ders dışı etkinliklere yöneldiği zaman uygun davranış hatırlatılarak öğrenci derse çekilir.

İhtiyaç Duyulan Öğrenmeyi Sağlama: Ders dışı davranış gösteren öğrencilerin etkinlikleri değerlendirilerek ya da sorular sorularak katılım sağlanır.

Eğer bir ya da iki öğrenci olumsuz davranışa yönelerek veya dersten kopan öğrenciyi yeniden derse çekerek olumsuz davranış durdurulabilir. Yeniden derse yönlendirme stratejisi, olumlu davranışları övmek için, ilköğretim çocukları üzerinde bireysel ya da grup halinde uygulanabilir (Çelik, 2005, 175).

Doğru Davranışı Gösterme: Öğretmen sözlü uyarıyı yapmadan önce, istenmeyen davranışı yapan öğrencinin yanına yaklaşır ve öğrencinin derse dönmesini sağlar. Örneğin, öğretmen masayı karalayan bir öğrencinin yanına gelip elindeki kalemi

olarak masanın üzerine koyar. Böylece öğretmen öğrenciye neyi yapmaması gerektiğini gösterdiği gibi, neyi yapması gerektiğini de göstermiş olur (Korkmaz, 2005, 228).

Öğretim Yöntemini Değiştirme ya da Konuya Ara Vermek: Öğrencilerin dersten sıkıldıkları ve istenmeyen davranışlar göstermeye başladıklarında kullanılan bir yöntemdir. Öğretmen derse ara vererek dağılan dikkati toplamaya ve dersini işlemeye başlar. (Erden, 2005) Sorun davranışları önlemek için anlatılan konuya kısa bir ara vermek sorun davranışları durdurur.

Konuya ara vermek; dersin doğal akışını bozacak düzeyde olmamalıdır. Bu süre çok kısa olmalıdır. Örneğin 10–15 dk derse ara vermek, hem derse yoğunlaşmayı zorlaştırır hem de fazladan bir zaman kaybına yol açar. İstenmeyen davranışların durdurulmasında önemli olan nokta, daha az zaman ayırarak, sorun olarak görülen davranışların durdurulmasıdır (Çelik, 2005, 176).

Öğrenciye Bir Seçenek Sunmak: Öğrencilere olumlu davranış gösterilir, olumsuz davranış gösteren öğrencinin yaptığı davranışın sonucuna katlanacağı hatırlatılır.

Bu stratejinin amacı, öğrenciye çok fazla seçenek sunmak değildir. Öğrenci yaptığı tercihin sonucuna katlanarak, gösterdiği davranışın sorumluluğunu üstlenecektir. Seçenek sunma stratejisi, öğrenciyi soruna değil, çözüme odaklamaya çalışmaktadır (Çelik, 2005, 176).

“Ben İletisi” Kullanma: Öğretmen sorun davranışı tanımlayarak, sorun davranışın sonuçlarını açıklayarak ve sorun davranışın neden olduğu duyguları belirterek öğrencinin sorun davranış hakkında düşünmesini sağlar.

Erden’e göre (2005) ben iletisi gönderme, öğrenciye yaptığı davranıştan dolayı rahatsız olduğunu dile getirmek ve öğrencinin bu davranıştan dolayı düşünerek kendini sorgulamasını sağlamak amacı güder. Her gün derslere geç kalan bir öğrenciye ‘Niye geç kaldın’ demek yerine ‘Geç kaldığın için başına bir şey geldiğini zannettim ve çok meraklandım’ demek öğrenci öğretmen iletişimde ve davranışın tekrarlanmamasında daha etkileyicidir.

Ben iletileri öğretmenleri, saydam, dürüst, öğrencilerin kendileri ile anlamlı ilişkiler kurabilecekleri gerçek kişiler olarak gösterir ve yakınlığın gelişmesine yardım eder (Gordon, 2006, 127).

Gordon'a göre ben iletileri (2006) üç temel öğeden oluşur:

- Sorun davranışı tanımlamak; her şeyden önce öğrenciler öğretmen için neyin sorun olduğunu anlamalıdır. Kabul edilmezliği suçlamayan, yargılamayan türde tanımlamak, Ben-iletisi için iyi bir başlangıçtır. “Yere atılmış bir kağıt gördüğüm zaman.....” şeklindeki cümleler, öğrenci davranışlarının sonucunda ortaya çıkan durumları açıklar.
- Sorun davranışın sonuçlarını açıklamak; öğretmenler için uygulanması en zor bölümdür. Öğrencinin kabul edilemeyen davranışının öğretmen üzerindeki kesin, gerçek ve somut etkisinin ona söylenmesidir. Somut etki açıkça söylenmezse, çocuk bunu tam olarak algılayamayacağı için “Ben-iletisi” başarısız olur.

Örneğin; “Siz dersten önce tahtayı temizlemeyince (yargılamayan tanımlama) ben çok zaman yitiriyorum...” (Somut etki)

- Davranış sonucunda ne hissedildiğini bilmek; “Sen ayaklarını sıranın dışına çıkarınca (davranışın tanımı), arada yürürken onlara takılabiliyim (somut etki) ve düşüp bir yerimi incitebilirim diye korkuyorum (duygu).” Öğretmen burada davranışın olası etkisini söylüyor ve ortaya çıkardığı korku duygusunu dile getiriyor.

2.1.6.2. Orta Vadeli Müdahale Stratejileri

Öncelik Vermeme veya Arzulanan Etkinlik: Öğretmenler bazı öğrencilere ayrıcalık verirler. Ayrıcalığı kötüye kullanan öğrenciler bu ayrıcalığı kaybedebilir ve tekrar uygun davranışı kazanabilmek için davranışlarını değiştirir. Ayrıca öğrencilerin sınıfta sevdikleri etkinlikleri yapmaları da sorun davranışları önler (Çelik, 2005,178).

Ortamdan Uzaklaştırma (Mola): Sınıftaki etkinlikler bazı öğrencileri duygusallaştırabilir, gülme krizine sokabilir, yorabilir ve öğrencinin ortamı bozucu

davranışta bulunmasına ya da iş dışı etkinliklerle uğraşmasına neden olabilir. Böyle durumlarda öğrencinin sakinleşmesi, durumu düşünmesi için sınıftan çıkmasına izin verilmelidir. Öğretmen ses tonu ile dışarı çıkartmanın bir ceza değil, kendisini toparlaması için bir fırsat olduğunu hissettirmelidir (Erden, 2001, 198).

Sorumluluk Vermek: Yapacak bir işi olmadığını düşünen veya işi ona ilginç gelmeyen öğrencinin istenmeyen davranışlara yönelmesi doğaldır. Bu durumda ona bir iş vermek, işini ilginç olanla değiştirmek, yararlı olur. Bunun için öğrenci iyi tanınmalıdır. Özet çıkarma, rapor yazma, kayıt tutma, dersteki sunu sırasını yazıp sırası geleni duyurma, araç gereç getirip götürme ve kullanma konularında yardım etme, karartma-aydınlatma görevi, kura çekirme gibi sınıf içinde yaptırılacak işler, sınıf dışında, eğitsel kol etkinliklerinde daha geniş seçeneklerle, öğrencinin işe yöneltilerek istenmeyen davranışını değiştirmede kullanılabilir (Başar, 2006, 170). Boz'a göre (2000) sınıfın tebeşir ihtiyacının karşılanması ve takibi, ödevlerin dağıtımı ve toplanması, ders başlamadan dersin konularının ve alt konularının tahtaya yazılması, gelmeyen öğrencilerin takibi, tahtanın temiz tutulup sınıfın havalandırılması bazı sorumluluklardan uygun olanları öğrenciye verilerek istenmeyen davranışlar önlenir.

Yalnız Bırakma ve Yerini Değiştirme: Sınıfın oturma yerlerinin yeniden düzenlenmesinde davranış sorunları yaratan öğrencilerin yerlerinin değiştirilmesi esasına dayanır. Örneğin sınıfın en yaramaz öğrencisi, sınıfın en uslu öğrencisinin yanına oturtularak istenmeyen davranış önlenmeye çalışılır. Ya da en yaramaz öğrenci en ön sıraya oturtulur ve öğretmen tarafından göz hapsinde tutulur (Erden, 2005).

Öğrenciyi sınıftan soyutlama bazısı için ödül bazısı için ceza olarak algılandığından sorun davranışı değiştirmede çok etkili değildir. Olumsuz etkinlikte bulunan öğrencilerin oturduğu yer değiştirilir ancak bu tek başına yeterli olmayabilir. Bu stratejilerin uygulanması dikkat ister (Çelik, 2005, 176).

Ceza Vermek: Erden'e göre (2005) sorun davranışları durdurmak amacıyla kullanılan ceza sorun davranışların önlenmesine yardımcı olduğu kadar öğrencileri olumsuz yönde de etkiler.

Ceza, istenmeyen davranışlara karşı en son başvurulabilir olmalı, diğer seçenekler işe yaramadığında düşünülmelidir. Öğretmen, cezadan çok önleyici

yöntemlere başvurmalı, ama ceza vermemeye çalışmak uğruna dersin engellenmesine de izin vermemelidir (Gage and Berlier; Akt, Başar, 2001, 176). Cezanın mantığı kişiye acı çektirmek değil, suç işlememesi gerektiğini bilmesini sağlamak olmalıdır (Boz, 2003, 134).

Başar'a göre (1999) ceza iki amaca yönelik olarak kullanılabilir. Bunlardan ilki istenmeyeni vermek diğeri ise istenenden yoksun bırakmaktır.

Cezanın uygulanmasında şu ilkeler dikkate alınmalıdır;

- Cezaya olabildiğince az başvurulmalı,
- Cezanın nedeni açıklanmalı,
- Öğrenciye alternatifler sunarak, öğrencinin pekiştireç kullanması sağlanmalı,
- Eğer olanaklıysa istenmeyen davranış, istendik davranış haline getirilmeli,
- Fiziksel ceza kullanmaktan kaçınılmalı,
- Sinirli durumlarda cezaya başvurulmamalı,
- İstenmeyen davranışın bitimi beklenmeden hemen cezalandırılmalıdır (Korkmaz, 2005, 226).

Ceza olumsuz davranışın durdurulmasında etkili olmakla birlikte aşağıdaki olumsuz etkileri taşımaktadır (Jones ve Jones, 1998; Burden, 1995; Erden ve Alkan, 1998; Akt; Erden, 2001, 199).

- Ceza öğrenci davranışını baskı ile durdurur, ancak olumsuz davranışın değişmesini sağlamaz. Olumsuz davranış, ceza ortamdan çekilince tekrar ortaya çıkar.
- Ceza öğrenciye doğru davranışın ne olduğunu öğretmez. Bu nedenle olumsuz davranış gösterilmeye devam eder.
- Ceza, kaçınma davranışının gelişmesine neden olur. Ceza almaktan korkan öğrenci, yalan söyler, okula gelmez, saklanır, dese katılmaz vb. Tüm bu tepkiler okul başarısını olumsuz yönde etkiler.
- Öğretmen ceza verirken öğrenciler için olumsuz davranış örneği gösterir. Ceza verme eylemi sırasında saldırganlık vardır. Böylece öğrenciler saldırganlık davranışını öğrenirler ve kendi yaşantılarında kullanırlar.
- Ceza, öğrencilerin kaygı düzeyini yükselterek, öğrenmeyi engeller.

- Ceza öğrenci üzerinde kızgınlık yaratır. Okula, öğretmene, derse karşı olumsuz tutum geliştirmesine neden olur.
- Ceza alan öğrenci yaptığı davranışın karşılığını ödemediğini düşünür ve davranışının sorumluluğunu taşımaz.

2.1.6.3. Uzun Vadeli Etkin Müdahale Stratejileri

Okul Yönetimi ve Aile İle İlişki Kurmak: Kısa vadeli müdahale yöntemlerinin yetersiz kaldığı durumlarda aile ile görüşmek etkili ve uzun vadeli bir strateji olabilir. Öğretmen veli ile birebir iletişim kurarak öğrencinin yaşantı çevresi ve aile ortamı ile ilgili bilgiler edinmelidir. Aile-veli işbirliği genellikle olumlu sonuçlar verir.

Sınıf içinde sıkıntı yaratan durumlarla yalnız uğraşma yerine gerektiğinde okul yönetimi ve aile ile yardımlaşılmalıdır. Öğretmen zor durumda kaldığında, onların desteğine gereksinim duyduğunda, sorun okul ya da aileden kaynaklandığında veya çözüm onların katkısını gerektirdiğinde, bu yolu kullanmalıdır (Başar, 1999, 175). Ailelerin hepsi çocuklarının anlatılan konuları başarı ile anlamalarını, öğrenmelerini ve çocuklarının öğretmenleri tarafından kabul edilmesini isterler (Tertemiz, 2006, 87).

Haigh'e göre öğretmen, öğrencinin yanlış davranışlarının kaydını tutarak değişim ve gelişimini izlemeli, gerektiğinde aile ve okulu bilgilendirmelidir. Aileyle görüşme sürecinden önce öğretmen amaçlarını ve gündemi belirlemeli, süreci planlamalı, veli işbirliğinden kaçarsa neler yapılabileceğini düşünmelidir. Önce veli konuşturulmalı, söyledikleri yazılmalı, gerekiyorsa öğrenci de görüşmeye katılmalıdır. Öğretmen ailenin öğrenci hakkındaki bilgisinden yararlanmalı, aileye kötü haberler yanında iyi haberler de vermeli, içten davranmalı, her çocuğun, ailesinin ilgi merkezi olduğunu da unutmamalıdır (Akt; Başar, 1999, 175).

Öğretmenlerin, ailelere yönelik yapması gereken çalışmalar Erdoğan (2003,136) tarafından aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- Sınıfla ilgili oluşturulan kurallar ve işleyiş ailelerle paylaşılmalıdır.

- Derslerde, genel olarak ve konu bazında öğrenilmesi beklenen miktar ve öğrenciden özel olarak beklenenler aileye bildirilmelidir.
- Ailenin de haberinin olacağı ve geri dönütler vereceği ev ödevleri verilmelidir ve bu tür ödevler süreklilik içinde olmalıdır.
- Öğrencinin performansı ile ilgili övgüler aileye ulaştırılmalıdır.
- İhtiyaç duyulduğu durumlarda, ailenin çocuğun eğitimi ile ilgili konularda çalışmasına yön verecek programlar yapılmalıdır.
- Gerekirse aile ile görüşmeler de yapılabilir. Özellikle belli sorunların çözümü için böyle bir yola başvurulması faydalı sonuçlar verebilir.

Öğrenciyle Konuşmak: Konuşmanın amacı, diğer yöntemlerle yanlışlığını anlamayan öğrencinin bu anlayışa ulaşmasını, öğretmenin kararlılığını bilmesini sağlamak, davranışın düzelmesine yardım etmektir (Başar, 2006, 170).

Okul ve sınıfımızda problemleri olan öğrencilerimizle en kısa zamanda konuşmak, etkili bir yoldur. Bunun sınıfın dışında, uygun bir ortamda yapılması gerekir. Öğrenciyi veya öğrencileri odamıza çağırıp sakin bir ortamda birşeyler ikram ederek onlarla konuşmak etkilidir. Konuşmanın en kısa sürede yapılması, ertelenmemesi gerekir. Zamanında gerekli uyarışların yapılmaması, olumsuz davranışın yanlış olmadığı, kabul görebileceği anlamına gelebilir (Boz, 2003, 200).

Gerçeklik Terapisi: Glasser'in "Gerçeklik Terapisi" anlayışının temelinde insanların rasyonel canlı oldukları, doğaları gereği çalışmaya ve bu amaçla işbirliği yapma, insanları seçme, kendine yön verme, başarılı olma gibi ihtiyaçları olduğu düşüncesi vardır. Psikoloji ve psikiyatri eğitimi almış olan W. Glasser gerçeklik terapisinde davranış problemlerini ele alırken, geçmişteki olaylar yerine şu anki gerçek duruma odaklanmak gerektiğini savunmuştur.

Gerçeklik terapisinde öğrenci, kendi davranışı ile ilgili iyi seçimler yapmada sorumludur ve kendi yaptığı seçimleriyle yaşamak zorundadır.

Öğretmen ve öğrenciler ortaklaşa sınıf kurallarını oluştururlar. Sınıfta kurallar çiğnendiği zaman herhangi bir ceza ya da özrü olmadan gösterilen davranışın sonuçlarının neler olduğu ve bu sonuçların kullanılacağı belirtilmiştir. Bu nedenle öğretmenin görevi kurallara uymayı sağlamaktır.

Sınıf formatları zarara uğradığında öğretmen, gerçeklik terapisindeki davranışlara başvurur. Sınıf toplantıları, sınıf programı ve organizasyonunun gözden geçirildiği ve problemlerin anlaşılmaya bağlandığı düzenli bir yapıdır. Ana ilke bu toplantıların düzenli aralıklarla yapılmasıdır. Öğrenciler, birbirlerinin yüzünü görecektir şekilde oturur, bir halı ve sandalyeler sınıfta yer alır. Toplantı boyunca öğrenciler duygu, düşünce ve fikirlerini hızlı bir şekilde sıralarlar ve yanlış cevaplar olmaz. Öğrenci bu toplantılarda yanlış cevap vermeyeceğini bildiği için daha başarılıdır. Problem çözme amaçlı sınıf toplantılarının aşamaları aşağıdaki gibidir:

- Öğretmen, öğrenciye “sınıf arkadaşlarının kişiliklerine müdahale ettin mi?” diye sorar. Sınıftaki öğrenciler ise istenmeyen davranış gösteren öğrenciye “Senin davranışların nelerdir, davranışlarının bizim üzerimizdeki etkileri nelerdir? (Fiziksel, duygusal)” diye sorarlar.
- Daha sonra konuşma değiştirilir ve kötü davranış sergileyen öğrencinin, diğer öğrencilere nasıl müdahale ettiğini açıklamasını ister.
- Öğretmen bu öğrencinin masanın üzerinde bulunan kartlardan birini almasını ister.
- Öğretmen, sınıfa yönelip problemin çözüm yollarının olabileceğini söyleyerek tüm fikirleri sıralar. Grup ise alternatif bir plan teklif eder ve düşüncelerini listeler.
- Son olarak öğrenci, arkadaşlarının yaptığı planlardan birini alır ve seçer. Aynı zamanda grubun diğer üyeleri de planın uygulanması için öğrenciye yardım eder (Wolfgang, 1995).

Glasser Gerçeklik Terapisi’nde sınıfta karşılaşılan problemlerin çözümünü yedi aşamada açıklamıştır:

- Sıcak, samimi ve duygusal açıdan destekleyici bir sınıf ortamı yaratma; öğretmenler istenmeyen davranış olduğu anda problemle baş ederek, beklentilerini ifade edecek cümleler kullanarak, nazikçe konuşarak, göz iletişimi kurarak ve “ben dili”ni hem kendisi kullanarak hem de öğrenciye kullandırarak etkili iletişim kurabilirler.
- Davranış problemleriyle davranış olduğu anda baş etme; öğrenciden davranışın somut olarak ifade edilmesi istenir. Çünkü öğrenci, davranışının

farkındaysa ve ifade edebiliyorsa değiştirmesi daha kolaydır. Öğrenciye “Niçin” sorusu asla sorulmamalı, onun yerine “Ne Yapıyorsun” sorusu sorulmalıdır.

- Öğrencinin davranışını kendi görüş ve inanışlarına göre değerlendirmesine yardım etme; ne yapıyorsun sorusundan sonra “bu davranış sana ne kazandırdı” sorusu yöneltilir ve böylece öğrencinin yaptığı davranış hakkında düşünmesi sağlanır.
- Davranışı değiştirmek için bir plan yapma; öğrenciden bir plan yapması istenir. Öğretmen ona yardım eder ve plan öğrenciye imzalatılır. Öğrenci plana uyarsa ona ödöl vaadedilir.
- Planı uygulayacağı konusunda öğrencinin onayını alma; planın doğru anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilir. Öğrenciye “Ders esnasında arkadaşın tarafından engellenirsen ne yapacaksın?” örneğinde plan dinlenir ve arkasından öğretmen kendi planını söyler.
- Planın nasıl işlediğini kontrol etme; öğretmen planın işleyişini kontrol ederek planla ilgili sorular sorar. Plan iyi gidiyorsa memnuniyetini belirterek öğrenciye hangi duygulara sahip olduğunu sorar.
- Olumsuz ya da iğneleyici bir şekilde öğrenciyi eleştirmeme ve uygun olmayan davranış için bahaneleri kabul etmeme; problem çözme yaklaşımının temel dayanağı olumlu ve destekleyici bir ortam olduğunda öğrenci cezalandırılmamalı ve eleştirilmemelidir.

Öğrenci başarısız oluşunu bahanelere yüklerse yeni bir plan yapıp imzalatırılmalıdır. Yukarıdaki yedi aşama uygulandığı halde öğrenci sorunlu davranışını devam ettiriyorsa; öğrenci başka problemlere sahiptir ve psikolojik danışmana gönderilmelidir. Ya da öğrenci başarı duygusunu yaşayamıyorsa öğretmen kendi davranışını, öğretim programını ve yöntemini gözden geçirmelidir (Wolfgang, 1995).

Gordon’un Sorun Çözme Yöntemleri (Wolfgang, 1995): İletişimde birinin davranışları diğerinin ihtiyaçlarına ters düşüyor, onu engelliyor ya da değerleri birbirine uymuyorsa, bu kişiler arasında çıkan sürtüşmeye “çatışma” denir. Çatışma durumunda sorun her iki tarafa aittir. Çatışmaların çözümünde en ideal yol, her iki taraf için kabul

edilebilecek ve hiç birinin kaybetmeden kazanacağı bir çözüm üretme yöntemi olan “kaybeden yok yöntemi”dir.

“Kaybeden Yok” yöntemi bir süreçtir. Taraflar olumlu sonuca ulaşmaya kadar pek çok iletişim içine girerler. Çatışmalarda her iki taraf soruna çözüm getirebilmek için baş başa verip çeşitli çözümler üretir ve içlerinden her iki tarafın gereksinimine yanıt verecek biri seçilir. Gordon, bunun için Rogers’ın “Problem Çözümünde Altı Basamağını” da kullanmıştır.

Problem Çözümünde Altı Basamak

1. Basamak, Sorunu Tanımlama: Bu öğretmenlerin (söz konusu olan çocuk ise) çocuğun katılımını istedikleri kritik bir dönemdir. Öğretmenler, çocuğun dikkatini çekmek ve sorun çözmeye başlamak için istekli olmasını sağlamak zorundadırlar. Bu basamakta çocuğun her iki tarafı rahatlatacak bir çözüm bulmak için size katılmasını isterken çok açık olmanız gerekmektedir. Neyin canınızı sıktığını, hangi gereksiniminizin karşılanmadığını ve duygularınızı çocuğa açıkça anlatmak gerekir. Burada “ben iletileri” göndermekte son derece önemlidir.

2. Basamak, Çözümler Üretme: Bu basamakta anahtar, çeşitli çözümler üretmektir. Öğretmenler, “Neler yapabiliriz?”, “Haydi çözümler üretelim”, “Sorunu çözebileceğimiz çeşitli yollar olmalı” gibi önerilerde bulunabilir. Bu aşamada önce çocukların çözümlerini almaya çalışmalı daha sonra öğretmenler eğer gerekirse çözüm önermelidirler. Ayrıca bulunan çözümleri küçümsememek, değerlendirmemek ve yargılamamak çok önemlidir. Olabildiğince çok sayıda çözüm önerisi üretilmesi için katılımı sağlamak da çok önemlidir.

3. Basamak, Çözümleri Değerlendirme: Bu basamakta çözümler değerlendirilmeye başlanılır. “Bu çözümlerden hangisi iyi?”, “Şimdi bakalım hepimize uygun çözümü bunların içinden bulabilecek miyiz?”, “Bulduğumuz bu çözümler konusunda ne düşünüyorsunuz?” türünden cümleler değerlendirmeyi başlatabilir. Çocuklara ve öğretmenlere uygun gelmeyenler çözümler elenerek bir ya da ikiye indirilir.

4. Basamak, En İyi Çözüme Karar Verme: Bazen çocuklar bazen de öğretmenler herkesin kabul edebileceği güzel çözümler önerebilirler. Bu çözümlerden en iyisinin hangisi olduğuna karar verirken “Şimdi bu çözüm uygun mu?”, “Herkes bu çözümden memnun mu?” türünden sorularla çocukların duygu ve düşüncelerini almak gerekmektedir. Alınan kararın daha sonra değiştirilemeyecek bir karar olduğu da düşünülmemelidir. Ayrıca herkesin bu kararı yerine getirmek için söz vermiş olmasını da sağlamak gerekmektedir.

5. Basamak, Kararın Nasıl Uygulanacağını Belirleme: Bir karara varıldıktan sonra bunun nasıl uygulanacağını ayrıntılı olarak anlatmak gerekir. Büyükler ve çocuklar “Kim, neyi, ne zaman yapacak?” gibi sorular sorma ihtiyacı duyabilirler. Kararın nasıl uygulanacağına ilişkin her şey çok açık bir şekilde belirlenmelidir.

6. Basamak, Değerlendirme İçin Çözümün Uygulanışını İzleme: Kaybeden yok yöntemi ile alınan kararların hepsi iyi olmayabilir. Öğretmenlerin alınan kararların uygulanmasından çocuğun memnun olup olmadığını denetlemeleri gerekebilir. Bazen bu izlemelerde ilk kararın değiştirilmesi gerektiği sonucuna varılabilir. Kaybeden yok sorun çözme toplantılarının hepsinde altı basamağın her birinin aynı sırayla uygulanması gerekmebilir. Bazen sorunlar önerilen bir tek çözümle çözülebilir. Bununla birlikte altı basamağı akılda tutmakta yarar vardır.

Sıcak Bir Sınıf Atmosferi Yaratma: Pozitif enerjinin hakim olduğu, insanların sıkılmadan mutlu bir şekilde bulunduğu ortam “sıcak sınıf atmosferi” olarak adlandırılabilir. Böyle bir ortamda öğrencilerin hepsi faaliyetlere katılacak, öğrencilerin dikkatleri çoğunlukla öğrenme veya öğretmen tarafından düzenlenmiş sınıf faaliyetleri üzerinde odaklaşacak ve olumsuz davranışlara yönelme daha az olacaktır (Öztürk, 2005, 184).

İstenilir Davranışları Vurgulayan Olumlu Dil Kullanma: Ne yapılmayacağından ziyade, ne yapılacağını gösteren bir dil kullanma öğrenmeyi hem daha kolay hem de zevkli hale getirir. Onun için öğretmenler derse genel olarak bir açıklama veya bir gösteri ile başlarlar. “Yapmayınız” ifadesi, öğrencinin yapmaması gerekenleri vurgulayarak, öğrencinin başarısızlığına ve öğretmene karşı olumsuz bir tutum geliştirmesine yol açar. Yapması gerekenleri vurgulama, bireyin hangi

davranışları kazanacağını ortaya koyar ve birey hangi davranışlarda bulunursa olumlu duruma ulaşacağını bilir (Good ve Brophy, 2000, 136; Akt Öztürk, 2005, 184).

Sorunu Anlamak; Davranışın tanınması, belirlenmesi, yorumlanması aşamalarını içerir. Tanıma ile, davranışın türü ve istenmezlik düzeyi belirlenir. Öğrenci, son beş dakikada başkasının sözünü kesti ise, bu davranışın türü, başkasına saygısızlık mı, yardım mıdır? Eğer söz kesme tam sözün kesildiği noktaya yerinde bir katkı yapıyorsa, bu katkı ‘taşı gedğine koyma’ niteliğindeyse, bu davranış saygısızlık değil, yardım olarak adlandırılabilir (Başar, 2006, 163).

Bozucu Objenin Ortamdan Kaldırılması; öğrencinin dikkatini dağıtıp dersi dinlemesini engelleyen nesnenin sessiz bir şekilde öğrenciden alınmasıdır. Nesne alınırken nesnenin tekrar ne zaman verileceği konusunda öğrenci bilgilendirilmelidir.

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1 Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Sadık’ın 2006 yılında Adana’da ‘Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Stratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenin Baş Etme Stratejilerine Etkisi’ konulu araştırması Doğa İlköğretim Okulu’nda çalışan 4. ve 5. sınıf öğretmenleri, öğrencileri ve velileriyle yapılmıştır. Araştırmaya katılan beş öğretmenin üçü 4. sınıf, ikisi de 5. sınıfı okutmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 75’i kız, 97’si ise erkektir. Araştırmaya katılan yirmi öğrenci velisi ise kadındır. Araştırmada nitel ve nicel veri toplama teknikleri birlikte kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan beş öğretmene araştırmacının kendisi tarafından geliştirilen ve uygulanan bir seminer programı uygulanmıştır.

Sınıf gözlemleri yapılırken öğretmenlerin en yaygın olarak kullandıkları stratejilerin sözel uyarı, görmezden gelme, beden diliyle uyarı, azarlama ve gözdağı verme olduğu görülmüştür. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde ise ilk olarak uygun bir ses tonuyla sınıfın genelini uyardıklarını, sonra davranışın devamı halinde isimle hitap ettiklerini, öğrenciye doğru yürüdüklerini ve dersi onun yanında anlattıklarını, göz teması kurduklarını, beden dilini kullandıklarını, yüksek sesle azarladıklarını, rehberlik

yaptıklarını, model olduklarını, anlaşma yaptıklarını, ödül ve pekiştireç kullandıklarını, espri yaptıklarını, görmezden geldiklerini ve çaresiz kaldıkları zaman ise cezaya başvurdıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin eğitim öncesi ve sonrası kullandıkları stratejilerde farklılaşma olmuş, seminer sonrasında; sözlü uyarı, beden diliyle uyarı, açıklama yapma, anlaşma yapma, ödül ve pekiştireç kullanma, model olma, görev ve sorumluluk verme, davranışın nedenini araştırma, rehberlik sağlama, dönüt ve düzeltme verme stratejilerinin kullanımı artmıştır.

Sayın'ın 2001 yılında yaptığı "Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklıkları, istenmeyen davranışların nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmeyen davranışları engellemek için kullandıkları yöntemlerin sıklıkları" konulu araştırması Eskişehir il merkezinde bulunan toplam 92 ilköğretim okulunun birinci kademesinde görev yapan 946 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde en sık karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının; öğretmene arkadaşını şikâyet etme, arkadaşlarına bağırma, gereksiz gürültü yapma ve derste izin istemeden konuşma olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler, istenmeyen öğrenci davranışlarının öğretmenin bazı olumsuz davranışlarından, öğrencinin ailesinden, sınıfın fiziki ortamından ve öğrencilerin kendi özelliklerinden kaynaklanan nedenlerle ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı çoğu zaman önleyici disiplin yöntemini kullanmakta oldukları, istenmeyen davranışlara karşı iyileştirici ve cezalandırıcı disiplin yöntemlerini ara sıra kullandıkları tespit edilmiştir.

Karakaş'ın 2005 yılında 'İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinde Gözlenen İstenmeyen Davranışlar ve Öğretmenlerin Bunlarla Başa Çıkma Yöntemleri' konulu araştırması İzmir ili Konak ilçesinde yer alan 38 resmi ve ilköğretim okullarında görevli 315 sınıf öğretmeniyle yapılmıştır. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmakla birlikte anket ve mülakata yer verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin en çok 'sürekli ön planda olmayı isteme, arkadaşlarının sözünü kesme, derse hazırlıksız gelme, arkadaşlarını şikâyet etme, söz almadan konuşma' gibi öğrenci davranışlarıyla sıklıkla karşılaştıkları; bu davranışlarla başa çıkmak için en çok 'birebir konuşma, ben iletisini kullanma, sınıf kurallarını hatırlatma, veli ile görüşme, sorumluluk verme ve sözsüz uyarı' stratejilerini kullandıkları saptanmıştır.

Özbebit'in 2007 yılında "İngilizce öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, kullandıkları sınıf yönetim teknikleri ve kullanım sıklıkları" konulu araştırması Kayseri ilinde ilk ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 216 İngilizce öğretmeniyle yapılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen anket yolu ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t-test ve varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma sonunda istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklığının İngilizce öğretmenin cinsiyeti, kıdemi ve çalıştığı okul düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, küçük müdahale stratejilerinin kullanım sıklığı açısından kadın ve erkek öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilemezken, ilköğretim 1. ve 2. kademedeki görev yapan öğretmenler ile ortaöğretimde görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Orta vadeli müdahale stratejileri açısından incelendiğinde de ilköğretim 1. ve 2. kademedeki görev yapan öğretmenlerle ortaöğretimde görev yapan öğretmenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Uzun vadeli etkin müdahale stratejileri kıdem, cinsiyet ve okul düzeyi değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Özer'in 2007 yılında "Lise öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen davranışlarla baş etme stratejileri" konulu araştırması İzmir ili sınırları içinde yer alan resmi ve özel lise olmak üzere toplam 30 okuldaki 80 sınıfta yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen gözlem formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin arkadaşları ile konuşma, dersi dinlememe, izin almadan konuşma gibi davranışlarla çok sık karşılaştıkları; arkadaşlarını şikâyet etme, nesneleri fırlatma, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanma gibi davranışlarla ise daha az karşılaştıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca isimle uyarma, görmezden gelme, kuralları hatırlatma, göz iletişimi kurma, azarlama, davranışa ilişkin uyarı stratejilerinin öğretmenler tarafından çok kullanıldığı, diğer yandan alay etme ve fiziksel cezaya başvurma stratejilerinin ise öğretmenler tarafından kullanılmadığı sonuçlarına varılmıştır.

Beşdok'un 2007 yılında yaptığı "Ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilme yeterliliklerinin değerlendirilmesi" isimli çalışması Kayseri ilinde farklı okul türlerinde görev yapan

ortaöğretim öğretmenleri ile yapılmıştır. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Veriler anket yolu ile elde edilerek frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve Kİ kare testi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenler tarafından istenmeyen davranışlara karşı doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme, göz teması ve sözsüz uyarıcılar ile uyarma, sorumluluk verme, öğrenci ile bireysel konuşma, sınıf kurallarını hatırlatma, sözlü uyarıda bulunma, ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma stratejileri daha çok kullanılırken; fiziksel ceza verme, dokunarak veya fiziksel temasla uyarma stratejileri ise daha az kullanılmıştır.

Öztürk (2001) ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarını hangi sıklıkta gözlemlediklerini ve bu davranışlarla baş edebilmek için hangi yolları tercih ettiklerini saptamayı amaçlayan bir çalışma yapmıştır. “Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri” başlıklı çalışma, tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma Kayseri Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 119 İlköğretim okulunda görev yapan sınıf öğretmenlerin arasında tesadüfî küme örnekleme yoluyla seçilen 18 ilköğretim okulundaki 320 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Anket kullanılarak yapılan araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara göre istenmeyen davranışlar gruplanarak sunulmuştur. Araştırmada yapılan gruplamalara göre öğretmenlerin belirttiği istenmeyen davranışlar; (1) Ders akışını engelleyici davranışlar: gereksiz soru sormak, sürekli şikâyetle bulunmak, sürekli tuvalet izni istemek, sürekli konuşmak. (2) Kişilere ve çevreye fiziksel zarar verici davranışlar; arkadaşının canını acıtma, vurup kaçma, saçını çekme gibi şiddet içeren şakalar yapmak, sorunlarını kavga ederek çözmek. (3) Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar; söz almadan konuşmak (4) Sorumluluklarını yerine getirmeme davranışları; ev ödevlerini yapmamak, sınıf içi görevleri ihmal etmek (5) Derse ilgi eksikliği davranışları; derste dalıp gitmek dinliyor gibi görünmek, konu ya da cevabı bilmesine karşın derse katılmamak, derste ders dışı şeylerle ilgilenmek şeklinde oluşmuştur.

Çetin (2002) “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleriyle ilgili görüşleri” başlıklı çalışmasında Adana il merkezinde bulunan okullarda görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen davranışları araştırmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlere göre sınıfta en

fazla karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları; izin istemeden konuşmak, kavga etmek, sözlü saldırıda bulunmak, ödev yapmamak, öğretmenlerin isteklerini yerine getirmemek ve fazla konuşmak şeklinde ifade edilmiştir. Çalışmada sınıfta en az karşılaşılan disiplin problemi olarak da; silah, bıçak ve benzeri araçlarla öğretmeni veya öğrenciyi taciz etmek, derste uyumak, hırsızlık yapmak ve kopya çekmek olarak belirlenmiştir.

Şahin'in 2005 yılında Bolu il merkezinde yaptığı "İlköğretim okulları I. kademe 5. sınıf öğrencilerinin gösterdikleri istenmeyen davranışların görülme derecesi ve bu davranışlara ilişkin öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri" konulu araştırması 532 beşinci sınıf öğretmeni ve 514 beşinci sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma betimsel tarama modeli kullanılarak desenlenmiştir. Araştırma sonucunda 5. sınıf öğrencilerinde; sınıf içinde arkadaşlarına fiziksel saldırıda bulunma, arkadaşına küfür etme, arkadaşlarından yakınma (şikâyet etme), okul araç ve gerecine zarar verme, arkadaşını tehdit etme, sınıfı temiz kullanmama, öğretmene yalan söyleme, sınıfta arkadaşlarına bir şeyler fırlatma, sınıf içerisine başkalarının eşyalarına zarar verme, öğretmene ve arkadaşlarına kabaca yanıt verme, arkadaşlarıyla alay etme, sınıf kurallarına uymama, derste gürültü çıkarma, ödevlerini yapmama, arkadaşına bağırma, yanındaki ya da arkasındaki öğrenciyi rahatsız etme, ders araçlarını uygunsuz kullanma, ders araç ve gereçlerini derse getirmeyi unutma, sınıfta başkasının sözünü kesme, ders etkinliklerine katılmama, derste amaçsızca ortalıkta dolaşma, derste fısıldaşma ya da gizli konuşma, derste dalıp gitme davranışların istenmeyen davranışlar olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

Mursal (2005)'in "İlköğretim I. kademe 5. sınıf öğrencilerinin sınıf içerisinde istenmeyen davranışlar göstermesine neden olan öğretmen davranışlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri" başlıklı araştırması Bolu ili merkeze bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 286 sınıf öğretmeni ve 1867 beşinci sınıf öğrencisi ile yapılmıştır. Anket kullanılarak elde edilen verilerin analizi sonucunda; öğrencilerle alay etmek, öğrencileri birbiriyle kıyaslamak, kuralları uygulamadaki tutarsızlık, öğrencilere eşit davranmamak, öğrencilere kaba davranmak, cezaya sıklıkla başvurmak, bireysel farklılıkları göz ardı etmek, iletişimdeki yetersizlik, özgüven eksikliği, derslere hazırlıksız gelmek, ilgisizlik, yeniliklere kapalılık, verdiği sözleri tutmamak gibi öğretmenlerin sosyal beceri yetersizliğinden dolayı sınıf içinde istenmeyen davranış

görüldüğü sonucuna varılmıştır. Diğer yandan ders konularına hâkim olamama, zamanı iyi kullanamama, dersleri tek düze işleme, sınıfın fiziksel düzeniyle ilgilenmeme, iyi model olamama, ödev kontrolündeki yetersizlik, dersleri iyi anlatamama ve tekrar etmeme, öğrencileri cesaretlendirmeme ve sert tepkiler verme öğretimle ilgili beceri yetersizliğinden kaynaklanan ve istenmeyen davranış oluşmasına neden olan öğretmen davranışlarıdır.

Kahraman'ın (2006) Edirne ili Merkez, Havsa ve Uzunköprü ilçelerinde bulunan 15 ilköğretim okulunda 136 sınıf öğretmeni ve 273 beşinci sınıf öğrencisiyle yaptığı “Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi ve giderilmesine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri” adlı araştırmasında anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf içi istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesine ilişkin olarak öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunurken; bağımsız değişkenler (cinsiyet, öğrenim durumu, mesleki kıdem, sınıftaki öğrenci sayısı) açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Burç'un (2006) “İlköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterlilikleri” konulu araştırması Hatay'da 21 müfettiş, 28 yönetici, 126 öğretmen ve 400 öğrenci ile yapılmıştır. Anket kullanılarak elde edilen veriler sonucunda öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterlilik düzeylerine ilişkin müfettiş görüşlerinin; yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan cinsiyete, yaşa ve öğrencinin durumuna göre müfettiş, yönetici ve öğretmen görüşlerinin anlamlı bir farklılık göstermediği; öğrenci görüşlerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermezken okudukları sınıfa göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Uğur (2006) “Beden eğitimi öğretmenlerinin sınıf yönetimi yaklaşımları ve karşılaştıkları sorunlar üzerine bir araştırma” adlı araştırmasını Anakara ilinde görev yapan 190 beden eğitimi öğretmeni ile yapmıştır. Anket yoluyla toplanan verilerin frekans ve yüzde dağılımları bulunmuş, t testi ve anova testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin sınıf yönetimi yaklaşımlarından tepkisel yöntemi kullandıkları ve dersin işlenmesi için gerekli tesis, araç-gereç, fiziksel mekanın uygun olmayışı, idare ve diğer branş öğretmenlerinden destek alamamak, ailelerin ilgisizliği, öğrencilerin kıyafet sorunları ile karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Gökduman'ın 2007 yılında Kayseri ilinde 79 özel, 166 resmi ilköğretim okulunda görev yapan toplam 245 sınıf öğretmeni ile yaptığı “Sınıf yönetiminde istenmeyen öğrenci davranışlarının resmi ilköğretim okulları ve özel ilköğretim okullarında mukayeseli incelenmesi” adlı araştırmasında anket kullanılmış, elde edilen veriler frekans, yüzde ve aritmetik ortalama ile analiz edilerek sunulmuştur. Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının gözlenme sıklığına göre resmi ve ilköğretim okullarında belirgin bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Gözlenme sıklığına göre en fazla karşılaşılan davranışların; “arkadaşlarını şikâyet etme, izin almadan konuşma, planlı ve düzenli çalışmama, ders dinlememe, derste başka şeylerle uğraşma, arkadaşlarıyla kavga etme olduğu sonucuna varılırken; en az gözlenen davranışların; “kopya çekme-çektirme, ders esnasında bir şeyler yiyip içme, derse geç gelme, öğretmenine saygı göstermeme, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanma, arkadaşlarını aşağılama ve dışlama olarak tespit edilmiştir.

Yüksel'in (2005) “İlköğretim 1.-2. ve 3. sınıflarında istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen gözlem ve görüşleri” başlıklı araştırmasının evrenini Afyon Merkez ilçeye bağlı 41 ilköğretim okulunda görev yapan 270 öğretmen oluşturmuştur. Öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen davranışların başında “konuya işe ya da çalışmaya dikkatini verememe, bir yerde uzun süreli oturamamak, ödevleri eksik yapmak ya da hiç yapmamak, derse aktif olarak katılmamak, kavga etmek, arkadaşlarını şikâyet etmek” gelmektedir. Öğretmenlerin bu davranışlarla baş etmede “öğrenciyi uygun bir dille uyarma, olumlu davranış gösteren öğrenciyi örnek gösterme, dersten sonra konuşma, aileye haber verme” yolları tercih edilirken; “görmezden gelme, öğrenciye bağırma, öğrenciyi bedensel olarak cezalandırma” yolları öncelikle tercih edilmemiştir.

Kocabey'in (2008) “2005 ilköğretim programının uygulanması sırasında sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları” konulu araştırmasının evrenini Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde görev yapan 2. 3. ve 4. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma nitel ve nicel modellerle desenlenmiştir. Anket ve görüşmelerden elde edilen bulgular benzer olup “arkadaşlarına saldırgan davranışlar sergilemek, arkadaşlarıyla kaba ve küfürlü konuşmak, dikkat dağınıklığı, sürekli konuşarak arkadaşlarını rahatsız etmek, dersi aksatmaya yönelik kasti konuşmak” davranışları en çok görülenler olup; gözlem bulgularına göre ise “izin

almadan konuşma, yerinden kalkma ve sınıfta dolaşma, arkadaşının ya da öğretmenin sözünü kesme, düzensiz söz hakkı isteme” en çok görülen davranışlardır.

Sadık (2000) “İlköğretim I.aşama sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışlar” adlı araştırmasını Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde görev yapan 321 sınıf öğretmeni ile yapmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin sınıf içerisinde en sık gözlemledikleri problem davranışlar “verilen görevleri yapmamak, sınıfta bir şeyler yemek, ders dışında bir işle uğraşmak, herhangi bir nesne ile meşgul olmak” şeklindedir.

Alkan’ın (2007) “İlköğretim öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme yöntemleri ve okulda şiddet” konulu araştırması Niğde merkez ve köylerinde yapılmıştır. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı en çok kullandıkları yöntemler “öğrenciyi dersten çıkarma, sorulan sorulara cevap vermeme, öğrenciyi tahtada bekletme, fiziksel ceza, söz hakkı vermeme, fazladan ödev, öğrenci yokmuş gibi davranma, davranışın yanlış olduğunu anlatma, başarılı öğrenci ile kıyaslama iken; en az kullandıkları yöntemler “sevdiği şeyden mahrum bırakma, görmezden gelme, derste değişiklik yapma, dokunarak uyarma, ceza alınacak davranışları önceden belirleme, rehberlik servisi ile görüşme, idare ile görüşme, aile ile görüşme, yerini değiştirme ve ders dışında konuşma olduğu sonucuna varılmıştır.

Kapucuoğlu’nun (2008) “Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri” adlı araştırmasında en çok karşılaşılan istenmeyen davranışların “söz almadan konuşmak, sınıfa gürültüyle girmek, arkadaşlarını şikâyet etmek, araç-gereç eksikliği, arkadaşlarına lakap takmak, fiziki ya da diğer biçimlerde zorbalık, ödev yapmamak” en az karşılaşılan istenmeyen davranışların ise; “hırsızlık, öğretmen ve öğrencileri sözlü olarak taciz ve fiziksel olarak tehdit etmek, kopya çekmek ya da çektirmek, sınıftaki eşyalara zarar vermek, geç gelmek, devamsızlık yapmak olduğu bulgusuna rastlanmıştır. İstenmeyen davranışlarla baş etmede en çok kullanılan yöntemler “sözle uyarma, ders dışında konuşma, aile ile görüşme, sınıf kurallarını hatırlatma, göz teması kurmak” iken en az kullanılan baş etme yöntemleri ise ceza içerikli olanlardır.

Yıldız'ın (2006) “Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarda kullandıkları önleyici yaklaşımlar ve bu yaklaşımların etkililiğine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri” isimli araştırmasının evrenini Sakarya ilinde görev yapan 5. sınıf öğretmenleri ve öğrencileri oluşturmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları istenmeyen davranışlar “izinsiz konuşmalar, kavga etme, etkinliğe katılmama, söz dinlememe, ödev yapmama, derse ilgisizlik, derste başka şeylerle ilgilenme, birbirlerini şikâyet etme, küfür, derse geç kalma, yalan, suskunluk, temizliğe dikkat etmeme, zararlı ve yasak eşyalar taşıma, kopya çekme, güvensizlik” olarak belirtilmiştir. Bu davranışlarla baş etmede kullanılan önleyici yöntemler “sorumluluk verme, uyarma, göz teması kurma, mimiklerle ifade, olumlu iletişim, ön sırada oturtma, ev ziyaretleri, sınıf kurallarını öğrencilerle oluşturma, sınıfta yok sayma, derse katılımı sağlama, öğrenciye değerli olduğunu hissettirme, ben dili, motivasyon sağlama, materyal arttırma, açık uçlu soru sorma, aynı davranışla karşılık verme, örneklerle sonuçları anlatma, korkutma, kızma, tehdit, ceza, toplantı düzenleme, öğretmenin sınıfta dolaşmasıdır.

Yontar'ın (2007) “Sorumluluk eğitiminde ceza uygulamalarına ilişkin ilköğretim 5. sınıf öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi” konulu çalışması Adana il sınırları içinde belirlenen 12 devlet ilköğretim okulundaki 5. sınıf öğretmenleri ve öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırmada veriler anket ve görüşme kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma bulguları sonucunda öğretmenlerin yerine getirilmeyen sorumluluklarla baş etmede ceza içermeyen yöntemlerin yanında ceza içeren yöntemleri de kullandıkları saptanmıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Wragg (1984) yılındaki araştırmasında stajyer öğretmenlerle kıdemli öğretmenler arasındaki farkları gözlemlemiştir. Araştırma sonucunda kıdemli öğretmenlerin, sınıf kuralları konusunda öğrenciyi sıkmadıkları, sınıf içinde belli bir sistemleri olduğu, derslere zamanında girdikleri, sınıfı brahat bir şekilde gözlemledikleri, kurallar çiğnendiğinde hemen önlem aldıkları belirlenmiştir. Stajyer öğretmenlerin ise; belirli bir sınıf kuralları olmadığı, kurallardan çok dersin içeriğiyle uğraştıkları, göz teması kurmada yetersiz kaldıkları ve daha sık istenmeyen davranışlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir (Wragg, 1984;Akt, Özdem, 2003).

Aksoy'un (1999) hazırlık aşamasını ve uygulamasını Ankara'da gerçekleştirdiği, araştırmanın kalan kısmına ise A.B.D.' de devam ettiği çalışmada, ilköğretim okullarında karşılaşılan disiplin problemleri, nedenleri ve çözüm yöntemleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim okulu öğrencilerinde görülen disiplin problemlerinden en fazla olanlar; izin almadan konuşmak, verilen görevi yapmamak, kavga etmek, engelleyici olarak konuşmak ve öğretmenin isteğine uymayı reddetmek şeklinde sıralanmıştır.

Disiplin sorunlarının nedenleri hakkında öğretmenlerin görüşleri ise; aileden kaynaklı problemler, ebeveynlerin eğitime karşı olan ilgisizliği, ebeveynlerin çocuklarına karşı geliştirdikleri olumsuz tutum, medya araçları ile sunulan şiddet içerikli yayınlar ve çok kalabalık sınıflar şeklindedir. Ayrıca, öğretmenlerin görüşleri arasında eğitim politikası, öğretmenlik eğitimi almayanların öğretmen olması, fazla ders yükü, dersin ebeveynler tarafından bölünmesi ve ezbere dayanan bir eğitim sisteminin de disiplin sorunlarına neden olduğu yer almaktadır.

Stuart (1994), 105 ortaokul öğretmenin öğrenci davranışlarını nasıl algıladığını araştırmıştır. Öğretmenlerden aynı davranışları gösteren kız ve erkek öğrencilerin davranışlarını nasıl değerlendirdiklerini derecelendirmeleri istenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin agresif davranışları pasif davranışlardan daha şiddetli ve zarar verici olarak derecelendirdikleri, erkek öğretmenlerin kız öğrencilerin davranışlarını, bayan öğretmenlerin ise erkeğe öğrencilerin davranışlarını daha şiddetli ve zarar verici buldukları ortaya çıkmıştır (Akt, Sadık, 2006).

Tulley, Chiu ve Hwang'ın yürüttüğü (1995) 'Student Teachers and Classroom Discipline' konulu araştırmada, stajyer öğretmenleri hangi davranışları disiplin sorunu olarak gördükleri, hangilerini görmedikleri saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 81 ilköğretim ve 54 ortaöğretim olmak üzere 135 öğretmen oluşturmuştur. Elde edilen veriler beş kategoride toplanmıştır. Bunlar:

- * Dersin işlenişine engel olma
- * Sınıf kurallarına uymama
- * Dersi dinlememe

- * Kavga etme ve derse geç kalma
- * Yalan söylemedir.

Analiz sonuçlarına göre disiplin sorununun en büyük nedeni dersin işlenişine engel olma, sınıf kurallarına uymama ve dersi dinlememe olarak görülür.

Türnüklü (1999) İlköğretim birinci kademedeki çalışan öğretmenlerin, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkmak için kullandıkları stratejiler ve sınıf düzeni organizasyonunun İngiltere ve Türkiye'deki okullarda karşılaştırmalı olarak durumunu saptamak için bir araştırma yapmıştır.

Nitel ve nitel veri toplama araçlarının birlikte kullanıldığı araştırmanın sonuçlarına göre istenmeyen davranışlar her iki ülkede de benzerlikler göstermiştir. İstenmeyen davranışlar genel olarak; sınıf içinde yapılan gürültü ve izin almadan yapılan konuşmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Sınıf içerisinde karşılaşılan gürültü araştırmaya katılan bazı öğretmenler tarafından istenmeyen davranış olarak görülürken, bazı öğretmenlere göre derse katılım olarak ifade edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etme yöntemleri her iki ülkede hem benzer özellikler hem de farklı özellikler göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etme teknikleri yüksek oranda benzerlik göstermekle birlikte temel farklılık bu davranışların ortaya çıkmadan önlenmesidir. İngiltere’de hemen hemen tüm okullarda bir davranış yönetme politikası olduğundan ve öğrencilerin bu politikaya okul öncesi eğitimlerinden itibaren uygun hareket etmeleri nedeniyle öğretmenlerin sınıf yönetme becerileri oldukça gelişmiştir. Türkiye’de ise öğretmenler kendi yaşadıklarından yola çıkarak oluşturdukları dersler çerçevesinde istenmeyen davranışlarla baş etmekte ve sınıf yönetimi becerisi geliştirmekteler, bu açıdan istenmeyen davranışın ortaya çıkmadan önlenmesi bakımından farklılık yaşanmaktadır. Ayrıca İngiltere’de her okulun zorunlu davranış politikası olması ve her öğretmenin buna uymak zorunda olması, paylaşılmış bir kültürün oluşmasını sağlamakta. Böyle bir duruma Türkiye’deki okullarda rastlanmamıştır. Benzerlik olarak her iki ülkede de tecrübeli öğretmenler, sadece istenmeyen davranış gösteren öğrenci ile iletişim kurmalarına rağmen deneyimsiz öğretmenler herkesin duyabileceği şekilde tepkiler vermektedirler.

Atıcı'nın (2001), araştırmasında İngiltere ve Türkiye'deki öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, bunlarla baş etmekte kullandıkları yöntemler, öğretmenlerin yetkinliklerinin düşük ya da yüksek olmasının sınıf disiplini sağlamakta farklılık yaratıp yaratmadığı açılarından karşılaştırmaları yapılmıştır.

Araştırmada Leicester'de 51, Adana'da 73 olmak üzere toplam 124 öğretmene anket uygulanmıştır. Anketi yanıtlayanlar arasından seçilen 6 İngiliz ve 6 Türk olmak üzere 12 kişilik bir gruba sistematik olay temelli kayıt sistemine dayalı gözlem yöntemlerini kullanmıştır. Araştırma sonucunda her iki ülkede de en çok rahatsız olunan öğrenci davranışları derste yapılan etkinliklere karşı ilgisizlik, arkadaşlarını rahatsız etme olarak belirlenmiştir. Ayrıca tüm istenmeyen davranışların nedeni olarak aile gösterilmiştir ve İngiltere'deki öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etmeye yönelik eğitim aldıkları ancak Türkiye'de böyle bir eğitimin söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

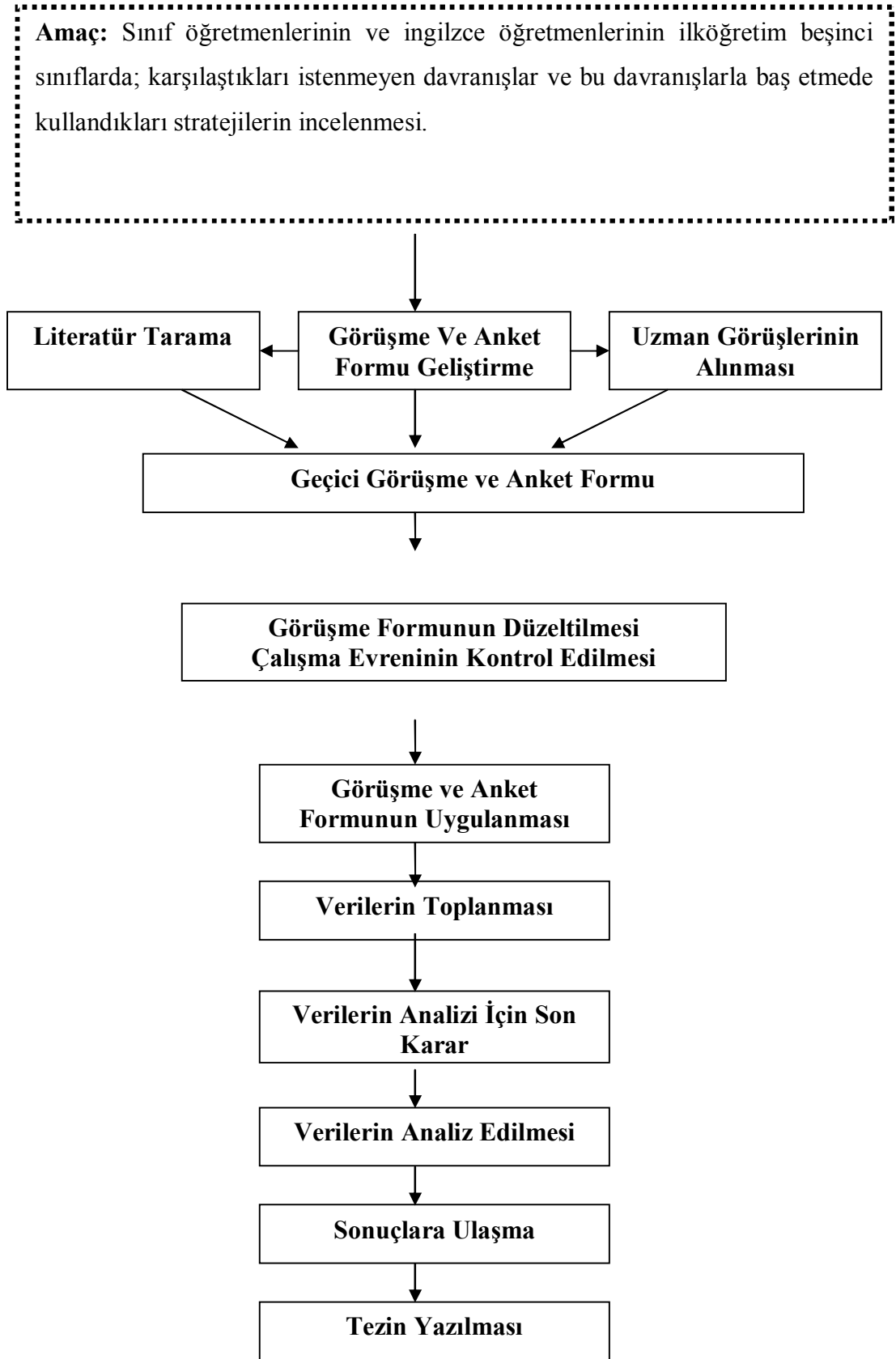
Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma evreni ve özellikleri, veri toplama araçları tanıtılmış, veri toplama süreci ve elde edilen verilerin nasıl toplandığı ve elde edilen verilerin analizi için kullanılan tekniklerle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel ve nicel araştırma desenleri kullanılarak yapılan bu araştırma ilköğretim 5. sınıf öğretmenleri ile İngilizce öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş etmede kullandıkları stratejileri derinlemesine inceleyen betimsel nitelikte bir tarama çalışmasıdır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan birey, olay veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2006, 77).

Belirli bir konuda var olan durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bu çalışmada ulaşılacak öğretmen sayısını artırmak amacıyla ve uygulama kolaylığı açısından nicel araştırma yöntemleri ve çalışmanın konusunun insan davranışları olması nedeniyle nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasına karar verilmiştir. Ayrıca çalışma süresince veri toplama ve analiz yöntemleri olarak nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasının, araştırmanın güvenilirliğini arttıracığı düşünülmüştür.

Araştırma süresince Şekil 3.1.'deki akış modeli takip edilmiştir.

Şekil 3.1. Araştırmanın Akış Modeli

Şekil 3.1.'de görüldüğü üzere, araştırmanın genel amacı göz önüne alındığında, öncelikle literatür taraması yapılmış ve uzman görüşlerinin alınması ile anket ve görüşme formu geliştirilmiştir. Anket formları araştırmacının kendi okulunda ön çalışması yapıldıktan sonra diğer okullardaki öğretmenlere uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS For Windows 13.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Ön çalışma yine araştırmacının kendi okulundan seçtiği 1 sınıf, 1 İngilizce öğretmenine uygulanmış ve birinci sorunun ifade ediliş şeklinde değişikliğe gidilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi için seçilen analiz tekniği gözden geçirilmiş ve son karar verildikten sonra veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve tezin yazım aşamasına geçilmiştir.

3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2008–2009 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Şırnak ili Cizre ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan beşinci sınıf, sınıf öğretmenleri ile 5. sınıflarda derse giren İngilizce öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma grubundan örneklem seçilirken amaçlı (olasılıklı olmayan) ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme (convenience sampling) yöntemi izlenmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme, maliyet ve zaman açısından avantaj sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 113). Bu bağlamda Cizre merkez ve merkeze bağlı köyler de dâhil olmak üzere 18 ilköğretim okulundaki 84 sınıf öğretmeni ve 31 İngilizce öğretmeni olarak toplam 115 öğretmene anket uygulanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutu için çalışma grubunun belirlenmesinde ise gönüllülük esası izlenmiş ve 6 sınıf öğretmeni, 6 İngilizce öğretmeni olmak üzere toplam 12 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Tablo 3.2 örnekleme yer alan ilköğretim okullarını ve araştırmaya katılan öğretmenlerin oranlarını göstermektedir.

Tablo 3.2. Örnekleimde Yer Alan Okullar ve Öğretmen Katılımları

İlçe	Okul Adı	Ankete katılan sınıf öğretmenleri sayısı	Ankete katılan İngilizce öğretmenleri sayısı	Ankete katılan toplam öğretmen sayısı
CİZRE	İSMAİL EBUL İZ İ.Ö.O	8	3	11
CİZRE	METİN BOSTANCIOĞLU İ.Ö.O.	8	3	11
CİZRE	KONAK İ.Ö.O	3	1	4
CİZRE	YİBO İ.Ö.O	3	1	4
CİZRE	ŞEHİT SAİT ATAK İ.Ö.O	4	1	5
CİZRE	MÜMİN HEYBET İ.Ö.O	8	2	10
CİZRE	KAMİL ACUN İ.Ö.O	6	2	8
CİZRE	VATAN İ.Ö.O	4	2	6
CİZRE	FATİH İ.Ö.O	8	2	10
CİZRE	İSTİKLAL İ.Ö.O	6	2	8
CİZRE	MENDERES İ.Ö.O	8	3	11
CİZRE	CUMHURİYET İ.Ö.O	6	2	8
CİZRE	SULAK İ.Ö.O	1	1	2
CİZRE	BOZALAN İ.Ö.O	2	1	3
CİZRE	ATATÜRK İ.Ö.O	4	2	6
CİZRE	KATRAN İ.Ö.O	1	1	2
CİZRE	KASRIK İ.Ö.O	3	1	4
CİZRE	Kurtuluş İ.Ö.O	1	1	2
TOPLAM		84	31	115

3.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları ile ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

3.3.1 Anket Formu

İlgili literatüre dayalı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ankette toplam 49 istenmeyen davranış ve 40 baş etme stratejisi yer almaktadır. Bu davranışlardan 12'si dersin akışını engelleyici davranışlar, 10'u kişilere zarar verici davranışlar, 10'u toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar, 11'i sorumluluklarını yerine getirmeme ve 6'sı derse ilgi eksikliği şeklinde görülen davranışlardan oluşmaktadır.

Ankette A, B ve C olmak üzere 3 tane sütun bulunmaktadır. A sütununda istenmeyen davranışlar, B sütununda istenmeyen öğrenci davranışına karşı en çok tercih edilen strateji, C sütununda ise istenmeyen davranışlarla başa çıkmada kullanılan stratejiler yer almaktadır. Anketi cevaplama sırasında öğretmenlerden 3 sütun halinde sunulan bilgilere dayalı olarak sorulara cevap vermeleri istenmiştir. (Ek:1)

3.3.2. Öğretmen Görüşme Formu

Araştırmada kullanılacak ölçme araçlarından biri görüşme formudur. Görüşme önceden belirlenmiş, ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir (Steward ve Cash, 1958, Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005, 119). Görüşme, bireylerin deneyimlerine, şikâyetlerine, görüşlerine, tutumlarına ilişkin bilgi edinmede kullanılan oldukça etkili ve bu yönleriyle en sık tercih edilen veri toplama aracıdır.

Araştırmada, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorular, her görüşmeciye sistematik ve uygun sorular sorabilmek için, önceden belirlenmiş durumları kapsamaktadır. Ayrıca, görüşmeciye konunun dışına çıkma özgürlüğü ve rahatlığı tanınmaktadır. (Steward ve Cash, 1958, Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005, 119). Bu araştırmada da görüşme soruları, beşinci sınıflarda sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlar ve bu davranışlara karşı baş etme stratejileri ile ilgilidir.

Araştırmada öncelikle literatür taranmış ve uzman görüşü almak üzere Ç.Ü. Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğretim üyelerine sunularak oluşturulmuştur. Görüşme formunda yer alan soruların dil geçerliliği ve amaca uygunluğunun

anlaşılması için öncelikle pilot çalışması yapılmıştır. Pilot çalışmadan elde edilen veriler ışığında görüşme formundaki sorular son şeklini almıştır (Ek-2).

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması, Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulamaya yönelik yazılı olurun alınmasından sonra araştırmacı tarafından Cizre ilköğretim okullarında bulunan 5. sınıflardaki sınıf ve İngilizce öğretmenlerine anket uygulaması ile başlamıştır.

Anket uygulaması Aralık 2008- Ocak 2009 tarihleri arasında yapılmıştır. Anket uygulaması araştırmacı tarafından bizzat okul ziyaretleri ile gerçekleştirilmiştir. Okul yöneticileri ile görüşülüp, öğretmenlere konu hakkında bilgiler verilmiş, ulaşamayan öğretmenlere bilgi verilmesi için, idareciler yardımcı olmuştur.

Öğretmen görüşmeleri Mart 2009-Nisan 2009 tarihleri arasında yapılmıştır. Görüşmeler, anket sonuçları da kullanılarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan görüşme soruları ise, bizzat araştırmacının kendisi tarafından öğretmenlerin uygun gördükleri bir zamanda, gerekli açıklamalar yapılarak, görüşme formatına uygun olarak sorulmaya çalışılmıştır. Görüşmeler sırasında öğretmenlerden alınan izinler doğrultusunda ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Her görüşme ortalama 20-30 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analiz Edilmesi

Verilerin analizi sırasında veri toplama tekniklerinin özelliğine göre uygun yöntem seçilmiş ve uygulanmıştır. Nicel veri toplama tekniği olan anketin, analize uygunluk açısından ilk incelemeleri veri toplama sürecinde yapılmıştır. Analize uygun şekilde doldurulmuş olan anketlerin belirlenmesinden sonra, verilerin bilgisayar ortamına girilme işlemi yapılmış, betimsel değerlerinin sunulabilmesi için, frekans analizi ve yüzde hesaplaması yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı 13.0 kullanılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi veri toplama tekniklerinden olan görüşme ile elde edilen verilerin analizi için ise içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde elde edilen

verilerin kavramsallaştırılması, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların oluşturulması söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 227). Strauss ve Corbin'in (1990) belirttiği gibi "Bilim kavramlar olmadan var olamaz, kavramlar bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Bir kavrama bir ad verdiğimiz zaman; o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramlarla ilişkilendirebiliriz" (Akt, Yıldırım ve Şimşek, 2003, 162).

Verilerin analizi için öncelikle görüşme kayıtları dinlenip Word programında yazıya dökülerek görüşme metinleri oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme metinleri satır satır okunarak kodlamalar yapılmıştır. Görüşme metinlerinden çıkarılan kodlardan benzer özellik gösterenler gruplandırılmış ve oluşturulan gruplardan temalara ulaşılmıştır. Analiz süresince her aşamada gerekli görülen noktalarda görüşme metinlerine dönülerek kontroller yapılmıştır. Bulgular sunulurken elde edilen temalar kullanılarak açıklamalar ve yorumlar yapılarak, görüşme metinlerinden alıntılar yapılmış ve görüş bildiren öğretmenleri tanımlamak için kısaltmalar kullanılmıştır.

Kısaltmalarla ilgili açıklamalar: Görüşme yapılan sınıf öğretmeni için "SÖ" ve İngilizce öğretmeni için "İÖ" denilmiş, görüşme yapılan kaçınıcı öğretmen olduğunu belirtmek içinde sıra numarası verilmiştir. Örneğin;

SÖ-1: Görüşme yapılan birinci sınıf öğretmeni ise,

İÖ-5: Görüşme yapılan beşinci İngilizce öğretmenini simgelemektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Sınıf öğretmenleri ve İngilizce öğretmenlerinden veri toplama araçlarıyla elde edilen bulgular okuma kolaylığı sağlaması açısından iki bölüm halinde sunulmuştur.

4.1. Öğretmen Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Aşağıda sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve baş etme stratejileri ile ilgili görüşlerinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Görüşmelerden elde edilen bulgular karşılaştırma olanağı ve kolaylığı sağlaması amacıyla bir arada verilmiştir.

4.1.1. Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlar İle İlgili Görüşleri ile Bu Davranışları Gruplandırmalarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen davranışlarla ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yöneltilen ilk soru grubu; istenmeyen davranışları nasıl tanımladıkları, farklı derslerde davranışların değişip değişmediği ile ilgili düşünceleri ve istenmeyen davranışları nasıl grupladıkları yönünde olmuştur. Sınıf öğretmenleri istenmeyen davranışları tanımlamak için genellikle ‘dersin akışını engelleyen’ davranışlar şeklinde ifadeler kullanırken (SÖ2, SÖ4, SÖ5, SÖ6), bir öğretmen ‘karşıdaki kişiye rahatsızlık veren’ (SÖ1), bir diğeri ‘saygısızlık’ (SÖ3), başka bir öğretmen ise ‘toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar’ (SÖ6) olarak tanımlamıştır.

İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışların tanımı ile ilgili açıklamaları incelendiğinde ise öğretmenlerin hepsinin ‘dersin akışını engelleyen davranışlar’ (İÖ1, İÖ2, İÖ3, İÖ4, İÖ5, İÖ6), bir kısmının ‘kişilere zarar verici davranışlar’ (İÖ3, İÖ4, İÖ5), İÖ1’in ise ‘derse ilgi eksikliği’, İÖ4 ve İÖ5’in de ‘sınıf düzenini bozucu’ davranışlar olarak tanım yaptıkları görülmektedir. Örneğin görüşme yapılan bir öğretmen istenmeyen davranışları:

“Sınıfta izin almadan konuşmalar, sınıfta izin almadan yürümeler, öğretmenin sınıf defteriyle oynamaları, öğretmenin dolabıyla oynayıp bir şeyler almaları, hırsızlık, sınıf eşyalarına zarar verilmesi özellikle sınıf pencerelerinin kırılması şeklinde sıralanabilir.” (SÖ6), şeklinde tanımlarken, başka bir öğretmen ise;

“İstenmeyen davranışlar öğrencilerin kendi aralarında olsun okul yönetimine karşı yapılmaması gereken davranışlardır”(SÖ3), şeklinde tanımlamıştır. İngilizce öğretmenlerinden birinin;

“ Bence istenmeyen davranış sınıfta sınıf düzenini bozan davranışlardır. Diğer arkadaşlarının özgürlüğünü kısıtlayan, daha doğrusu öğrenmesini engelleyen davranış olarak düşünüyorum”(İÖ5), şeklinde tanımladığı, bir başkasının da;

“Çocuğun sınıfta dikkatini dağıtan her şeydir. Çocuğun başka şeylerle ilgilenmesi, konuşması, arkadaşlarıyla itişmesi, kavga etmesi, söz hakkı almadan konuşmalar, yerinde duramamaları, çok hareketli olmaları problem yaratıyor”(İÖ1) şeklinde görüşünü belirttiğine rastlanmaktadır.

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin dördü **istenmeyen davranışların derslere göre farklılık gösterip göstermediği** ile ilgili (SÖ1, SÖ2, SÖ3, SÖ5) istenmeyen davranışın çocuğun ilgi gösterdiği ve göstermediği derslere göre farklılık gösterdiğini, SÖ6 dersin işlenme biçimine göre farklılık gösterdiğini, SÖ4 ise istenmeyen davranışın derslere göre farklılık göstermediğini ve aynı öğrencilerin tüm derslerde istenmeyen davranış gösterdiğini belirtmiştir. İngilizce öğretmenlerine ise bu soru yöneltilmemiştir. Aşağıda görüşme yapılan öğretmenlerin görüşlerinden örnekler yer almaktadır:

“Hayır göstermiyor. Yapan kişiler genelde hep aynı kişiler oluyor. Bunun belirli bir çizgisi yok. Sadece sabah ilk saatlerde biraz sessiz oluyorlar, durgun oluyorlar sonra teneffüsten sonra açılmaya başlıyorlar. Diğer tüm derslerin hepsinde bu davranışları sergileyebiliyorlar. Örneğin resim dersinde bile bu davranışları sergileyebiliyorlar.” (SÖ4) Bir başka öğretmen:

“Tabi derslere göre farklılık gösteriyor. Matematik dersi biraz daha ağır olduğu için öğrenciler o derslerde anlayamadıkları için rahatsız edici davranışlarda bulunuyorlar” (SÖ5), şeklindedir.

Öğretmenlere **“Karşılaştığınız istenmeyen davranışları gruplandırabilir misiniz? Gruplandırırsanız nasıl bir gruplandırma yaparsınız?”** şeklinde soru yöneltildiğinde öğretmenlerin çeşitli şekillerde gruplandırmalar yaptığı görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışları ‘sınıf içi- sınıf dışı’ (SÖ6, SÖ3), ‘birbirlerine zarar verme’ (SÖ2, SÖ3, SÖ4), ‘dersin akışını engelleyen’ (SÖ1, SÖ5, SÖ6), ‘toplumsal beklentilere uygun davranmama’ (SÖ1, SÖ3, SÖ4), ve ‘sorumluluklarını yapmama’ (SÖ5), şeklinde grupladıkları görülmüştür.

İngilizce öğretmenlerinin ise ‘sınıf içi- sınıf dışı davranışlar’ (İÖ3), ‘birbirlerine zarar verme’ (İÖ1,İÖ3), ‘dersin akışını engelleyen’ (İÖ1, İÖ4, İÖ5), ‘derse ilgi eksikliği şeklinde’ (İÖ3) ve ‘sorumluluklarını yapmama’ (İÖ1) şeklinde grupladıkları; ancak bir öğretmenin (İÖ2) hiçbir şekilde gruplama yapmadığını belirttiği, bir başkasının ise (İÖ3), ders içi ve ders dışı olarak grupladıktan sonra ders içi davranışları da grupladığı görülmektedir. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri görüşlerini;

“İstenmeyen davranışlar sınıfta karşı cinse yönelik olanlar, öğretmene karşı gelme şeklindeki davranışlar, okul araç gereçlerine zarar verme şeklinde olanlar, sınıf içi davranışlar ve sınıf dışı davranışlar olarak gruplayabiliriz” (SÖ3), şeklinde belirtirken diğer bir öğretmen:

“Sınıf içerisinde olanlar, bahçede olanlar, birbirlerine karşı o bana bunu yaptı şeklinde olanlar şeklinde gruplandırabilirim” (SÖ6) şeklinde ifade etmiştir. Görüşü sorulan İngilizce öğretmenlerinin bazılarının görüşleri ise şöyledir:

“Konuşma şeklinde görülen davranışlar, araç-gereç eksikliği şeklinde görülen davranışlar, izinsiz sınıfta dolaşmalar ve arkadaşıyla itişmeler şeklinde gruplandırabiliriz.” (İÖ1)

“Öyle bir kategori yapamam.” (İÖ2)

“Birbirine kâğıt atmak, sınıfta şikâyet, arkadaşı bir şey yapmadığı halde sırf konuşmak için bana laf söyledi, şunu yaptı, kâğıt attı gibi. Bunun dışında sürekli ayakta gezmek, dersle alakasız gereksiz sorular sormak, camdan dışarı bakma, aşırı hiperaktif davranışlar, çöpe gitme, özellikle 5. sınıflarda çok fazla var.” (İÖ4)

4.1.2. Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları ve İstenmeyen Davranış Olarak Nitelendirdikleri Öğrenci Davranışlarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlere yöneltilen ilk soru sınıfta karşılaştıkları istenmeyen davranışların neler olduğu ile ilgilidir. Daha sonra ankette yer alan istenmeyen davranışlarla ilgili beş kategorinin hepsi tek tek öğretmenlere sorularak görüşleri alınmıştır. İstenmeyen davranışlarla ilgili kategoriler; dersin akışını engelleyen, kişilere zarar verici, toplumsal beklentilere uygun olmayan, sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama ve derse ilgi eksikliği şeklinde görülen öğrenci davranışları ile ilgilidir. Bu kategorilerde yer alan öğrenci davranışları ve öğretmen görüşleri tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar

Kategoriler	Kategorilerde yer alan öğrenci davranışları	SÖ1	SÖ2	SÖ3	SÖ4	SÖ5	SÖ6	f
Dersin akışını engelleyici davranışlar	Birbirleriyle konuşmak	x	x	x	x	x	x	6
	Birbirlerini şikayet etmek	x	x					2
	Kaba ve saygısız davranma		x					1
	Öğretmeniyle saygısız konuşma			x				1
	Söz hakkı almadan konuşma				x	x	x	3
	Sınıfta bir şeyler yiyip-içme				x			1
	Sırayı çekiştirmek				x			1
	Dersin akışını isteyerek bozma	x		x			x	3
	Ders araç-gereçleri alış veriş			x				1
	Sırasında şarkı söyleme					x		1
	Gevezelik yapma						x	1
	Sınıfta boş boş gülme						x	1
Kişilere zarar verici davranışlar	Arkadaşlarına küfür etme	x	x	x			x	3
	Arkadaşlarıyla tartışma			x				1
	Karşı cins arkadaşlarına karşı olumsuz tavır takınma			x				1
	Yanındaki arkadaşlarıyla konuşma				x			1
	Yanındaki arkadaşına saldırgan davranışlar sergileme (kavga)	x	x	x	x	x	x	6
	Arkadaşlarıyla alay etme	x			x	x		3
	Lakap takma					x		1
Sorumlulukların yerine getirilmemesi	Ödev yapmama	x	x	x	x	x	x	6
	Temizlik kurallarına uymama	x						1
	Verilen görevleri yerine getirmeme		x		x	x		3
	Okul araç-gereçlerini getirmeme		x					1
	Derse her gün geç gelme				x			1
	Kitap okumama						x	1
Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar	(Dışarıda kaba konuşma) görgü kurallarına uymama	x			x			2
	Rol karmaşası	x						1
	Yalan söyleme	x	x	x	x	x		5
	İdareye kaba ve saygısız davranma			x				1
	Okul eşyalarına zarar verme			x				1
	Hırsızlık	x		x		x	x	4
	Sınıf dolabını ve öğretmen eşyalarını izinsiz karıştırma						x	1
	Arkadaşlarının eşyalarını izin almadan karıştırma	x						1
	Arkadaşının yiyecek ve içeceklerini izinsiz alma	x						1
	Yalan yere yemin etme	x						1
	Küfür etme		x	x			x	3
	Çete kurma			x				1
	Madde kullanımı			x				1

Tablo 4.1. (Devam)

Kategoriler	Kategorilerde yer alan öğrenci davranışları	SÖ1	SÖ2	SÖ3	SÖ4	SÖ5	SÖ6	f
Derse ilgi eksikliği	Derste ders dışı şeylerle uğraşmak	x		x				2
	Öğretmeni dinlememe	x		x	x			3
	Derste oyun oynama	x						1
	Dersle ilgilenmeme			x				1
	Arkadaşlarını konuşturmaya çalışma	x		x			x	3
	Pencereden etrafı seyretme	x						1
	Sağa-sola bakma		x					1
	Kafasını eğme		x					1
	Uyuma				x			1
	Saçıyla oynama				x			1
	Tahtadakini yazmama				x			1
	Boş boş öğretmene bakınma					x		1
	Etrafa bakınma						x	1

Dersin akışını engelleyen öğrenci davranışları; birbirleriyle konuşmak, birbirlerini şikâyet etmek, kaba ve saygısız davranma, öğretmeniyle saygısız konuşma, söz hakkı almadan konuşma, sınıfta bir şeyler yiyip içme, sırayı çekiştirmek, dersin akışını isteyerek bozmak, ders araç gereçleri alış verişi, sırasında şarkı söyleme, gevezelik yapma, boş boş gülmedir.

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi öğretmenlerin birbirleriyle konuşma (6), söz hakkı almadan konuşma (3), dersin akışını isteyerek bozma (3), gibi istenmeyen davranışlara daha çok rastladıkları ancak kaba ve saygısız davranma (1), öğretmeniyle saygısız konuşma (1), sınıfta bir şeyler yiyip içme (1), sırayı çekiştirme (1), ders araç gereçleri alışverişi (1), sırasında şarkı söyleme (1), gevezelik yapma (1), boş boş gülme (1), gibi davranışlara daha az rastladıklarını belirtmektedirler. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri görüşlerini aşağıdaki gibi belirtmiştir;

“İstenmeyen davranışlar parmak kaldırmadan, söz hakkı almadan konuşma, bir şeyler yiyip içmek, yanındaki arkadaşıyla konuşmak, yanındaki arkadaşıyla itişip durmak, sırayı çekiştirmek, kâğıt fırlatmak gibi” (SÖ4). Bir başka öğretmen ise:

“Konuyla alakasız soru sorulması. Çünkü bir anda bütün sınıfın dikkati dağılıyor. İzin almadan ayağa kalkıp yürümesi, arkadaşlarıyla konuşması, sınıfa karşı bakıp boş boş gülmesi” (SÖ6), şeklinde görüş bildirmiştir.

Kişilere zarar verici öğrenci davranışları kategorisinde arkadaşlarına küfür etme, arkadaşlarıyla tartışma, karşı cins arkadaşlarına karşı olumsuz tavır takınma, yanındaki arkadaşıyla konuşma, yanındaki arkadaşına saldırgan davranışlar sergileme, arkadaşlarıyla alay etme, lakap takma gibi istenmeyen öğrenci davranışları vardır.

Tablo 4.1 incelendiği zaman arkadaşlarına küfür etme (3), yanındaki arkadaşına saldırgan davranışlar sergileme (6), arkadaşlarıyla alay etme (3) gibi öğrenci davranışları öğretmenler tarafından daha çok vurgulanırken; arkadaşlarıyla tartışma (1), karşı cins arkadaşlarına karşı olumsuz tavır takınma (1), yanındaki arkadaşıyla konuşma (1), lakap takma (1) gibi davranışlar ise öğretmenler tarafından daha az vurgulanmıştır. Görüşme yapılan bir öğretmen:

“Öğrencilerin arkadaşlarına karşı lakap takma olayları var. Teneffüslerde oyun oynarken fiziksel olarak birbirlerine zarar veriyorlar” (SÖ5), şeklinde görüşünü bildirirken bir başka öğretmen:

“Zarar verici davranışlar birbirlerinin saçını çekme, vurma, el kol hareketi, farkında olmadan zarar verme ” (SÖ2), şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama ile ilgili öğrenci davranışları kategorisinde ödev yapmama, temizlik kurallarına uymama, verilen görevleri yerine getirmeme, okul araç-gereçlerini getirmeme, derse her gün geç gelme, kitap okumama gibi davranışlar mevcuttur.

Tabloda da görüldüğü üzere ödev yapmama (6), verilen görevleri yerine getirmeme (3), davranışlarına öğretmenler tarafından daha çok vurgu yapılırken; temizlik kurallarına uymama (1), okul araç gereçlerini getirmeme (1), derse her gün geç gelme (1), kitap okumama (1), gibi davranışlara ise öğretmenler tarafından daha az vurgu yapılmıştır. Görüşü sorulan bir öğretmen:

“Verilen ödevleri aksatmalar, proje ve performans ödevleri yılda birkaç defa verilen ödevlerdir. Öğrenci bunun kendisi için önemli olduğunu fark etmiyor. Diğer ödevlerinde olduğu gibi bu ödevlerinde de katılım sağlamıyor”(SÖ3), şeklinde görüşünü bildirirken, bir diğer öğretmenin görüşü ise şu şekildedir:

“Özellikle ödev yapmama, öğretmenim bana ödev vermedi deniliyor.” (SÖ6)

Görgü kurallarına uymama, rol karmaşası, yalan söyleme, idareye kaba ve saygısız davranma, okul eşyalarına zarar verme, hırsızlık, sınıf dolabını ve öğretmen eşyalarını izinsiz karıştırma, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz karıştırma, arkadaşlarının yiyecek ve içeceklerini izinsiz alma, yalan yere yemin etme, küfür etme, çete kurma, madde kullanımı gibi davranışlar toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlardır.

Tablo 4.1’den de anlaşılacağı üzere yalan söyleme (5), hırsızlık (4), küfür etme (3), gibi öğrenci davranışlarıyla öğretmenler daha çok karşılaşırken; rol karmaşası (1), idareye kaba ve saygısız davranma (1), okul eşyalarına zarar verme (1), sınıf dolabını ve öğretmen eşyalarını izinsiz karıştırma (1), arkadaşlarının yiyecek ve içeceklerini izinsiz alma (1), yalan yere yemin etme (1), çete kurma (1), madde kullanımı (1), gibi davranışlarla daha az karşılaşmaktadırlar. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri görüşlerini:

“Yalan söyleme, küfür şeklinde” (SÖ2), belirtirken, bir başka öğretmen ise:

“Hırsızlık nadir olmuştur. En çok karşılaştığım küfürdür”(SÖ6), şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Derste ders dışı şeylerle uğraşmak, öğretmeni dinlememe, derste oyun oynama, dersle ilgilenmeme, arkadaşlarını konuşturmaya çalışma, pencereden etrafı seyretme, sağa-sola bakma, kafasını eğme, uyuma, saçıyla oynama, tahtadakini yazmama, boş boş öğretmene bakma, etrafa bakınma gibi davranışlar derse ilgi eksikliği şeklinde görülen davranışlardır.

Tablo 4.1 incelendiği zaman öğretmeni dinlememe (3), arkadaşlarını konuşturmaya çalışma (3), gibi öğrenci davranışları daha çok vurgulanırken, derste oyun oynama (1), dersle ilgilenmeme (1), pencereden etrafı seyretme (1), sağa-sola bakma (1), kafasını eğme (1), uyuma (1), saçıyla oynama (1), tahtadakini yazmama (1), boş boş öğretmene bakma (1), etrafa bakınma (1), gibi davranışları ise nadiren vurgulanmıştır. Görüşme yapılan bir öğretmen:

“Ders esnasında başka şeylerle uğraşmaları. Dersi dinlememe. Arkadaşlarını konuşturmaya çalışma. Pencerden etrafı seyretme”(SÖ1), şeklinde görüşünü bildirirken, bir başka öğretmen ise:

“Anlattığımda dinlemiyorlar, uyuyorlar, saçlarıyla ilgileniyorlar”(SÖ4), şeklinde görüş belirtmiştir.

İngilizce öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları ve istenmeyen davranış olarak nitelendirdikleri davranışlarla ilgili görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2. İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar

Kategoriler	Kategorilerde yer alan öğrenci davranışları	İÖ1	İÖ2	İÖ3	İÖ4	İÖ5	İÖ6	f
Dersin akışını engelleyen davranışlar	Birbirleriyle konuşmak	x	x		x		x	4
	Birbirlerini şikâyet etmek	x	x		x	x	x	5
	Söz hakkı almadan konuşma	x				x		2
	Dersin akışını isteyerek bozma	x	x	x	x	x	x	6
	Gevezelik yapma			x	x			2
	Duygularını açığa vurma						x	1
Kişilere zarar verici davranışlar	Arkadaşlarına küfür etme		x			x		2
	Sınıfta boş konuşarak arkadaşlarını rahatsız etme			x				1
	Yanındaki arkadaşına saldırgan davranışlar sergileme	x		x	x	x	x	5
	Arkadaşlarına dersleri konusunda müdahale etme	x						1
	Öğretmene kaba ve saygısız davranışlarda bulunma	x					x	2
Sorumlulukların yerine getirilmemesi	Ödev yapmama	x	x		x	x	x	5
	Temizlik kurallarına uymama						x	1
	Verilen görevleri yerine getirmeme			x				1
	Okul araç-gereçlerini getirmeme	x					x	2
	Ders çalışmama						x	1
	Başarısızlık için mazeret ileri sürme	x		x				2
	Defterini temiz ve düzenli tutmama						x	1
Toplumsal beklentiler e uygun olmayan davranışlar	Çevreyi korumama ve kirlletme			x		x	x	3
	Sınıfa kapıyı çalmadan girme		x					1
	Yalan söyleme	x	x	x	x	x		5
	Öğretmene kaba ve saygısız davranışlar sergileme		x					1
	Başarısızlık için mazeret ileri sürme				x			1
	Kılık kıyafete özen göstermeme			x				1
	İtişerek sınıfa girme			x			x	2
	Küfür etme	x		x		x	x	4
	Birbirlerinin okul araç-gereçlerini izinsiz alma			x				1
	Arkadaşlarının okul eşyalarına zarar verme			x			x	2
Derse ilgi eksikliği	Derste ders dışı şeylerle uğraşmak	x	x	x	x	x		5
	Ders araç-gereçlerini getirmeme	x				x	x	3
	Derse ilgilenmeme	x		x			x	3
	Dalıp gitme				x			1
	Pencereden etrafı seyretme		x		x		x	3
	Dikkat dağınıklığı	x					x	2
	Derste türkü söyleme	x						1
	Ödev yapmama		x					1
	Birbirleriyle konuşma		x					1
	Başka derslerle ilgilenme		x					1
	Arkadaşlarını rahatsız etme			x			x	2
	Lavaboya girmek isteme			x				1
	Dersi dinliyor gibi gözükme				x			1
	Gevezelik yapma						x	1

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi öğretmenler dersin akışını isteyerek bozma (6), birbirlerini şikâyet etmek (5), birbirleriyle konuşmak (4) gibi istenmeyen davranışlara daha çok rastladıklarını belirtirken; duygularını açığa vurma (1) davranışına daha az rastladıklarını belirtmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri;

“Birbirine kâğıt atmak, sınıfta şikâyet, arkadaşı bir şey yapmadığı halde sırf konuşmak için bana laf söyledi, şunu yaptı, kâğıt attı” (İÖ4), şeklinde görüş bildirirken, bir başka öğretmen ise;

“Dersin akışını engelleyen öğrenci davranışlar, boş ve gereksiz sorular sormaları, sınıfta kırk öğrenci varsa tahtadakileri deftere geçiriniz açıklamasından sonra yirmi öğrencinin ‘öğretmenim tahtadakileri yazalım mı’ diye sormaları dersin akışını bozuyor” (İÖ3), şeklinde görüşünü dile getirmiştir. Bir diğer öğretmen ise görüşünü;

“Birbiriyle konuşma, diğerlerinin yaptığına bakma isteği, öbürüne müdahale etme, sen yanlış yaptın o doğrusunu yaptı, ya da arkadaşının yaptığından alma, konuşma, sohbet etme” (İÖ1), şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.2 kişilere zarar verici davranışlar açısından incelendiğinde yanındaki arkadaşına saldırgan davranışlar sergileme (5), davranışının öğretmenler tarafından daha çok görüldüğü dile getirilirken; sınıfta boş konuşarak arkadaşlarını rahatsız etme (1), arkadaşlarına dersleri konusunda müdahale etme (1), gibi davranışların ise öğretmenler tarafından daha az görüldüğü dile getirilmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri;

“Bölgemizden kaynaklı olarak karşılaşıyoruz. Kişilik haklarına zarar, küfür olabiliyor. Daha çok şiddet oluyor. Şiddetle birbirlerine yumruk atabiliyorlar” (İÖ5), şeklinde görüşünü belirtirken, bir başka öğretmen: *“Düşünmeden hareket ettikleri için birbirlerine şiddet uygulayabiliyorlar. Kız olsun erkek olsun. Birbirlerine şiddet uygularlarsa, başka bir cisimle vururlarsa sağlık yönünden de etkileniyorlar” (İÖ6)* şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmemesi açısından en fazla vurgulanan boyut ödev yapmamadır (5). Temizlik kurallarına uymama (1), verilen görevleri yerine getirmeme, ders çalışmama (1), defterini temiz ve düzenli tutmama (1) gibi davranışları ise öğretmenler nadir vurgulamışlardır. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri: *“Mesela*

bir görev vereceksiniz, tahtayı silmek. Çocuklar kendilerini paralıyorlar ama ancak yarısını silebiliyorlar. Tahtanın tam silinmesi gerektiğinin farkında değil. Ya da ödev istiyorlar, çok ilginç çocuklar ne olur ödev verin, ödev verin diyorlar. Proje ödevi ya da başka bir ödev veriyorum. Unutuyorlar” (İÖ3), şeklinde görüşünü belirtirken, bir başka öğretmen: “Ödevlerini yapmıyorlar, en büyük sorunum o. Bir de İngilizceyi sevdiremediğin zaman öğrenciden sorumluluk bekleyemezsin. Seven öğrenci ödevlerini her zaman yapıyor” (İÖ2), şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 4.2’ye toplumsal beklentilere uygun olmayan öğrenci davranışları açısından bakıldığında zaman yalan söyleme (5), küfür etme (4), çevreyi korumama ve kirletme (3) gibi öğrenci davranışlarına öğretmenler daha çok rastladıklarını söylerlerken; sınıfa kapıyı çalmadan girme (1), öğretmene kaba ve saygısız davranışlar sergileme (1), başarısızlık için mazeret ileri sürme (1), kılık kıyafete özen göstermeme (1), birbirlerinin okul araç-gereçlerini izinsiz alma (1) gibi davranışlara ise daha seyrek rastladıklarını söylemişlerdir. Görüşleri sorulan öğretmenlerden biri;

“Bizim kazandırmaya çalıştığımız bazı şeyler var. Yalan konusunun üstünde çok duruyorum. Dürüst ol canımı ye gibisinden konuşuyorum” (İÖ1), şeklinde görüş beyan ederken, bir başka öğretmen ise:

“Bizim çevremizde çok fazla çocuk olduğu için bu davranışlar çok var. Temizlik alışkanlığı pek yok. Çevremizi kirletiyoruz” (İÖ5), şeklinde görüş beyan etmiştir.

Tablo 4.2 derse ilgi eksikliği şeklinde görülen davranışlar açısından incelenirse derste ders dışı şeylerle uğraşmak (5), ders araç-gereçlerini getirmeme (3), dersle ilgilenmeme (3), pencereden etrafı seyretme (3), gibi öğrenci davranışlarına daha fazla rastlanırken; dalıp gitme (1), derste türkü söyleme (1), ödev yapmama (1), birbiriyle konuşma (1), başka derslerle ilgilenme (1), lavaboya gitmek isteme (1), dersi dinliyor gibi gözükmeme (1), gevezelik yapma (1) gibi davranışlara ise nadiren rastlanmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri;

“Bu durumda çok fazla öğrencimiz var. Zaten sınıf sınıf artıyor. Kitap, defter getirmiyor, dersi dinlemiyor, türkü söyleyen var. Zaten dinlemeyen çocuk diğer arkadaşlarına müdahale etmeye çalışıyor” (İÖ1), şeklinde görüşünü belirtirken, bir başka öğretmen ise;

“Dalıp gitmeler var. Öğrencilerimin aile ortamlarını hiç bilmiyorum zaten. Çok dalıp gitmeler var. Bazıları resimler çiziyorlar. Bazıları dersi dinliyor gibi gözüküyorlar ama soru sorduğum zaman benim ne sorduğumu bile bilmiyorlar. Dalgınlıklardan kaynaklı problemler var” (İÖ4), şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen ise görüşünü;

“Arka tarafta kitabını, defterini getirmiyor. Kâğıtları çiziyor. Başka şeylerle uğraşıyor. Dersle alakasız her şeyi yapabiliyor” (İÖ5) şeklinde belirtmiştir.

4.1.3. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejilerine Yönelik Bulgular

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etmede; sözlü uyarı, ceza verme, aile ile iletişim kurma, davranışın nedenini araştırma, özdeşim kurdurma, beden dili ve sözsüz iletişim, görmezden gelme, model olma, öğretim temelli düzenleme, önlemsel yaklaşım, davranış düzenleme, olumlu iletişim stratejilerini kullandıkları görülmüştür. Bu stratejilerde yer alan sınıf öğretmenlerine ait davranışlar Tablo 4.3’de yer almaktadır.

Tablo 4.3. Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri

Stratejiler	Öğretmen Davranışları	SÖ1	SÖ2	SÖ3	SÖ4	SÖ5	SÖ6	f
Sözlü uyarı	Genel sözlü uyarı	x	x	x	x		x	5
	Özür diletme	x			x			2
	İsimle hitap etme	x		x		x	x	4
	Doğrudan sözel uyarı	x						1
	Nasihat				x		x	2
	Yüksek sesle bağırma					x		1
	Sınıf kurallarını hatırlatma	x						1
Ceza verme	Fiziksel güç kullanma	x	x	x	x	x		5
	Sevdiği şeyden mahrum bırakma	x			x	x		3
	Notunu azaltma			x	x			2
	Yer değiştirme			x		x	x	3
	Fazladan ödev verme		x			x		2
	İzolasyon			x		x		2
	Azarlama					x		1
	Tehdit ve gözdağı verme	x		x	x			3
	Başka otoriteye gönderme			x	x	x		3
	Davranışı bıkana dek yaptırma				x			1
	Etkinliğe öğrenciyi almama				x			1
Aile ile iletişim kurma	Veliyi çağırma			x		x		2
	Veli ile görüşme	x		x	x			3
Davranışın nedenini araştırma	Soru sorma	x		x			x	3
	Sorunu anlamaya çalışma	x	x					2
	Davranış hakkında diğer öğrencilerden bilgi alma	x						1
	Dersten sonra konuşma	x	x	x				3
Özdeşim kurdurma	Aynı duyguyu yaratma		x			x	x	3
	Kendini öğretmenin yerine koydurtma				x			1
Beden dili ve sözsüz iletişim	Göz teması kurma	x	x		x			3
	Fiziksel yakınlık	x						1
	Jest ve mimikleri kullanma	x						1
Görmezden gelme	Görmezden gelme	x		x		x		3
	Öğrenci yokmuş gibi davranma				x			1
Model olma	Akranı model gösterme	x						1
	Model olma	x	x		x			3

Tablo 4.3. (Devam)

Stratejiler	Öğretmen Davranışları	SÖ1	SO2	SO3	SO4	SO5	SO6	f
Öğretim temelli düzenleme	Etkinlik yapma					x	x	2
	Dikkati sürdürmeye çalışma	x						1
	Konu tekrarı			x				1
	Farklı yöntem ve teknikler kullanma			x		x	x	3
	Etkinliği değiştirme		x	x				2
	Yol gösterme	x	x	x	x		x	5
	Derse erken girme (zaman yönetimi)						x	1
	Etkinliğe ara verme			x				1
	Canlandırma (rol)		x				x	2
Önlemsel yaklaşım	Sınıf kuralları oluşturma	x						1
	Olay ortaya çıkmadan engelleme						x	1
Davranış düzenleme	Olumlu pekiştireç verme	x	x	x				3
	Değişken aralıklı olumlu pekiştireç			x				1
	Görev ve sorumluluk verme		x		x		x	3
	Anlaşma yapma				x			1
	Dönüt ve düzeltme verme	x						1
	Açıklama yapma	x	x		x	x		4
	Olumlu pekiştireç (karşı pekiştirme)					x		1
	Rehberlik amaçlı yol gösterme	x				x		2
	Mantıksal sonucu kullanma		x					1
Olumlu iletişim	Teneffüste öğrencilerle yakınlık kurma						x	1
	Yakınlık gösteren ifadeler kullanma						x	1
	Çocuklar arasındaki iletişimi arttırma						x	1
	Her öğrenciye eşit davranma					x		1

Görüşme verilerine göre öğretmenler sözel uyarı stratejisini; genel sözlü uyarı, özür diletme, isimle hitap etme, doğrudan sözel uyarı, nasihat etme, yüksek sesle bağırma, sınıf kurallarını hatırlatma şeklinde uygulamaktadır.

Tablo 4.3’de görüldüğü gibi sınıf öğretmenleri genel sözlü uyarı (5), istenmeyen davranış gösteren öğrenciye ismiyle hitap etme(4), stratejilerini daha çok, buna karşın doğrudan sözel uyarı, yüksek sesle bağırma ve sınıf kurallarını hatırlatma stratejilerini ise nadiren kullanmaktadır. Öğretmenlerden biri görüşlerini;

“Kalkmamaları gerektiğini uyararak söylüyorum. Dersinize dönmün diye uyarıyorum.” (SÖ1) şeklinde belirtirken, bir diğer öğretmen ise;

“Kendi aralarında konuşanları önce uyarıyorum. Bir daha yapılırsa öğrenciyle dersten sonra konuşulur.” (SÖ3) şeklinde belirtmiştir.

Fiziksel güç kullanma, sevdiği şeyden mahrum bırakma, notunu azaltma, yer değiştirme, fazladan ödev verme, izolasyon, azarlama, tehdit ve gözdağı verme, başka otoriteye gönderme, davranışı bıkana dek yaptırma, etkinliğe öğrenciyi almama; ceza verme stratejisinde yer alan öğretmen davranışlarıdır.

Tablo 4.3 incelendiği zaman sınıf öğretmenleri ceza içerikli stratejilerden; fiziksel güç kullanma (5), sevdiği şeyden mahrum bırakma (3), yerini değiştirme (3), tehdit ve gözdağı verme (3), başka otoriteye gönderme (3) stratejilerini fazlaca kullanırken; azarlama (1), davranışı bıkana dek yaptırma (1), etkinliğe öğrenciyi almama (1) stratejilerini ise daha az kullandıklarını belirtmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri;

“Öğrencilerime çok fazla fiziksel şiddet uygulamamaya çalışıyorum. Ama zaman zaman tokat attığım oluyor.” (SÖ5) şeklinde görüşlerini belirtirken, bir diğer öğretmen ise;

“İlk zamanlar kötü olan öğrencilerimi bir yerde oturtmaya çalıştım. O bir faciaydı zaten. Kesinlikle öyle bir şey yapmam. Şimdi hepsini ayrı bir kutba, uca oturtuyorum. Hepsini sınıfın bir yerine dağıttım. Bu beni biraz rahatlattı. Ama yine kendileri bireysel olarak davranışlarına devam ediyorlar. Bazen ceza veriyorum. Sınıfta çöktürerek bekletiyorum.” (SÖ6) şeklinde belirtmiştir.

Aile ile iletişim kurma stratejisi; veliyi çağırma ve veli ile görüşme şeklinde uygulanmaktadır. Tabloda veliyi çağırma stratejisinin 2 sınıf öğretmeni, veli ile

görüşme stratejisinin ise 3 sınıf öğretmeni tarafından kullanıldığı görülmektedir. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri;

“Bunlara karşı bu dönem veli ev ziyaretlerini başlattım. Yaklaşık on öğrencinin evine gittim. Bun durum etkili oldu.” (SÖ6) şeklinde görüşlerini belirtirken, bir diğer öğretmen ise görüşünü;

“Ödevlerini yapmayan öğrencilerin ailelerini çağırdım.” (SÖ5) şeklinde belirtmiştir.

Soru sorma (3), sorunu anlama(2), dersten sonra konuşma (3) ve davranış hakkında diğer öğrencilerden bilgi alma(1); davranışın nedenini araştırma stratejisinde yer alıp öğretmenler tarafından kullanılan davranışlar olmakla birlikte öğretmenlerden biri;

“Eğer davranış tekrar edilirse davranışa göre niçin yapıldığı sorulur ve çeşitli stratejilerle davranış giderilebilir.”(SÖ3) şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Tablo 4.3’de görüldüğü üzere aynı duyguyu yaratma stratejisi 3 sınıf öğretmeni, kendini öğretmenin yerine koydurtma 1 sınıf öğretmeni tarafından kullanılıp özdeşim kurdurma stratejisi içinde bulunan davranışlardır. Öğretmenlerden biri görüşünü;

“Çocuk özellikle karşısındakine yaptığını hissederse bunu daha kolay anlayıp davranışında vazgeçecektir diye düşünüyorum. Aynı duyguyu yaşatmaya çalışıyorum.” (SÖ2) şeklinde bildirmiştir.

Tablo incelendiği zaman 3 sınıf öğretmenin göz teması kurma, birer sınıf öğretmenin ise fiziksel yakınlık ile jest ve mimikleri kullanma davranışlarını; beden dili ve sözsüz iletişim stratejilerinde kullandıkları görülmekte olup, görüşüne başvurulmuş öğretmenlerden birinin; *“İlk etapta göz teması kuruyorum. Göz teması kurduktan sonra çocuk şöyle bir silkiniyor, öğretmenin bir şeylerden rahatsız olduğunu anlıyor.”* (SÖ2) şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandığı bir diğer strateji olan görmezden gelme ise; tablodan da anlaşıldığı üzere 3 sınıf öğretmeni

tarafından kullanılırken, öğrenci yokmuş gibi davranma 1 sınıf öğretmeni tarafından kullanılmakla birlikte bir öğretmen görüşünü; *“Öğrenci davranışı ilk defa yapıyorsa o davranışı görmezden geliyorum.”* (SÖ3) şeklinde ifade etmiştir.

Model olma stratejisinde akranı model gösterme, model olma davranışları yer almakta olup, görüşme sırasında 1 sınıf öğretmeni akranı model gösterdiğine vurgu yaparken 3 öğretmen kendilerinin model olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerden biri konu hakkındaki görüşlerini; *“Çocuklar da şunun farkında ben model olduğum için çocuktan bir makas istediğim zaman rica etsem verir misin diyorum, geri verirken de teşekkür ettiğimi söylüyorum.”* (SÖ1) şeklinde ifade etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara yönelik kullandıkları stratejilerden biri olan öğretim temelli düzenleme; etkinlik yapma, dikkati sürdürmeye çalışma, konu tekrarı, farklı teknik ve yöntemler kullanma, etkinliği değiştirme, yol gösterme, derse erken girme, etkinliğe ara verme ve canlandırma yapma gibi davranışlardan oluşmaktadır. Tablo incelendiği zaman yol gösterme (5), farklı teknik ve yöntemler kullanma (3) davranışlarına daha çok vurgu yapılırken; dikkati sürdürme, konu tekrarı, derse erken girme, etkinliğe ara verme davranışlarına ise birer öğretmen tarafından vurgu yapılmıştır. Öğretmenlerden biri görüşlerini;

“Bir tane zekâsının düşük olduğu söylenen öğrenci var asma bana göre öyle değil. Bazen soru sorduğumda cevap verebiliyor. Onu tahtaya kaldırıyorum.” (SÖ4) şeklinde belirtirken, bir başka öğretmen ise;

“Tükçe dersinde genelde okuma yaptırdığımız için bir sorun yok ama matematik dersinde sürekli aynı şeyleri tekrar ediyorum. Materyaller kullanmaya çalışıyorum. Fakat teknolojik açıdan yetersiz olduğumuz için çok fazla materyal kullanamıyorum.” (SÖ5) şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışları önleme amaçlı uyguladığı; sınıf kuralları oluşturma ve olay ortaya çıkmadan engelleme davranışları birer sınıf öğretmeni tarafından kullanılmış ve görüşüne başvurulmuş bir sınıf öğretmeni; *“Çocuklarla kendilerinin söylediği sınıf içi kuralları oluşturduk. Bu sınıf içi kurallarda başkalarının eşyalarını izinsiz almamamız gerektiğini kendileri belirlediler ama bunlara uymuyorlar.”* (SÖ1) şeklinde görüş beyan etmiştir.

Davranış düzenleme stratejisinde; olumlu pekiştireç verme, değişken aralıklı olumlu pekiştireç verme, görev ve sorumluluk verme, anlaşma yapma, dönüt ve düzeltme verme, açıklama yapma, karşı pekiştirme, rehberlik amaçlı yol gösterme, mantıksal sonucu kullanma gibi davranışlar yer almaktadır. Tablo 4.3’den de anlaşıldığı gibi açıklama yapma (4), olumlu pekiştireç (3), görev ve sorumluluk verme (3), sınıf öğretmenleri tarafından daha çok kullanılırken; değişken aralıklarla olumlu pekiştireç verme (1), anlaşma yapma (1), dönüt ve düzeltme verme (1), karşı pekiştireç (1), mantıksal sonucu kullanma (1) stratejileri ise daha seyrek kullanılmaktadır. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri:

“Birbirlerine küfür ettikleri zaman onlara küfür kötü bir şeydir diyorum. Normal bir insanın küfür etmemesi gerekiyor diyorum. Bunun yanlış bir davranış olduğunu ve kötü sözün sahibine ait olduğunu söylüyorum. Bunların yanlış davranışlar olduğunu söylüyorum.” (SÖ4) şeklinde görüş belirtirken, bir başka öğretmen;

“Temizlik konusunda geçen gün sınıfta temiz düzenli öğrencileri tahtaya aldım. Onları alkışlattırdım.” (SÖ1) şeklinde belirtmiş, bir diğerrinin görüşü ise;

“O öğrencileri yanıma çağırıp, görev veriyorum çünkü bunu yapan öğrenci muhtemelen sıkılmıştır. Onu minicik bir görevlendirme ve ödevlendirmeye derse katmaya çalışıyorum.” (SÖ2) şeklindedir.

Tablo 4.3 incelendiği zaman sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranış karşısında kullandıkları bir diğer strateji olan olumlu iletişim; teneffüste öğrencilerle yakınlık kurma, yakınlık gösteren ifadeler kullanma, çocuklar arasındaki iletişimi arttırma, her öğrenciye eşit davranma gibi davranışlardan oluşmakta olup birer öğretmen tarafından kullanıldığı görülmektedir. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri konuyla ilgili;

“Bir de 5. sınıf oldukları için onlara kesinlikle çocuklar demiyorum. Arkadaşlarım diye sesleniyorum. Çocukların birbirleriyle iletişim kurabilmeleri için sabah herkesin birbirine günaydın demesi zorunluluğunu getirdim.” (SÖ6) derken, bir başka öğretmen;

“Çocukla bir iki defa bahçede yürüyeceksiniz. Çünkü çocuk sizden utanıyor. Özellikle kız öğrenciler çok utangaç.” (SÖ6) demiştir.

Son olarak görüşüne başvurulmuş sınıf öğretmenlerine, istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerine yönelik eklemek istedikleri sorulduğunda; istenmeyen davranışın ortadan kalkması için en etkili yolun hoş giden uyarıcının ortamdaki kaldırılması ve öğretmenin model olması gerektiği (SÖ1), cezanın kullanılmasının yanlışlığı (SÖ4, SÖ5) ve onun yerine olumsuz pekiştiricinin kullanılmasının daha doğru olabileceği (SÖ5), çocukların sadece okulla değil okul dışındaki sorunlarıyla da ilgilenilmesi gerektiği (SÖ6), öğretmenlerin kendilerini sürekli yenilemesinin önemine (SÖ3) değindikleri görülmüştür. Görüşme yapılan öğretmenlerden bazılarının görüşlerinden alıntı örnekleri aşağıda yer almaktadır.

“Dışarıda çocukların sorunları varsa bunları halledeceğiz. Aile ile konuşacağız” (SÖ6).

“Cezaya kesinlikle karşıyım. Ceza dışında öğrenciyi derse katabilecek her türlü şeyi yapmaya çalışıyorum” (SÖ4).

“İstenmeyen davranışlarla karşılaşıldığında en etkili yolun hoş giden uyarıcının ortadan kaldırılması olabilir. Çocuk öğretmeni çok sevdiği için en etkili yolun öğretmenin model olması olduğunu düşünüyorum. Ancak öğretmen sadece okulda model olabiliyor oysa evde anne ve babanın model olması da çok önemli” (SÖ2).

İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme stratejileri ve bu stratejilerde yer alan öğretmen davranışları Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. İngilizce Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri

Stratejiler	Öğretmen Davranışları	İÖ1	İÖ2	İÖ3	İÖ4	İÖ5	İÖ6	f
Sözlü uyarı	Genel sözlü uyarı	x	x	x	x		x	5
	Özür diletme			x				1
	İsimle hitap etme	x						1
	Doğrudan sözel uyarı	x				x	x	3
	Nasihahat	x					x	2
	Yüksek sesle bağırma	x		x				2
	Sınıf kurallarını hatırlatma	x					x	2
Ceza verme	Fiziksel güç kullanma	x						1
	Ceza verme		x	x			x	3
	Ad takma komik duruma düşürme			x				1
	Sevdiği şeyden mahrum bırakma		x		x			2
	Notunu azaltma	x		x			x	3
	Yer değiştirme			x	x			2
	Fazladan ödev verme			x			x	2
	Tehdit ve gözdağı verme	x		x	x		x	4
	Başka otoriteye gönderme					x	x	2
	Okuldan uzaklaştırma						x	1
Aile ile iletişim kurma	Veli ile görüşme						x	1
Davranışın nedenini araştırma	Soru sorma			x		x		2
	Sorunu anlamaya çalışma			x		x		2
	Davranış hakkında diğer öğrencilerden bilgi alma				x			1
	Dersten sonra konuşma	x			x	x	x	4
Özdeşim kurdurma	Öğrenciyi başkasının yerine koydurtma		x					1
Beden dili ve sözsüz iletişim	Göz teması kurma	x	x	x		x		4
	Fiziksel yakınlık			x	x	x		3
	Jest ve mimikleri kullanma			x		x		2
	Vurgu ve tonlama					x	x	2
	Sözsüz iletişim		x					1
Görmezden gelme	Görmezden gelme		x	x	x	x		4
Model olma	Akranı model gösterme		x	x				2
	Model olma		x	x		x		3
Öğretim temelli düzenleme	Farklı yöntem ve teknikler kullanma		x	x				2
	Yol gösterme			x	x			2
	Canlandırma (rol)					x		1
	Materyal kullanma			x				1
	Dikkat çekme		x			x		2
Önlemsel yaklaşım	Sınıf kuralları oluşturma	x		x				2
	İlgi dağıtan objenin kaldırılması			x				1

Tablo 4.4. (Devam)

Stratejiler	Öğretmen Davranışları	İÖ1	İÖ2	İÖ3	İÖ4	İÖ5	İÖ6	f
Davranış düzenleme	Olumlu pekiştireç verme	x		x				2
	Değişken aralıklı olumlu pekiştireç					x	x	2
	Görev ve sorumluluk verme				x			1
	Anlaşma yapma	x		x	x		x	4
	Dönüt ve düzeltme verme	x			x			2
	Açıklama yapma	x	x	x	x		x	5
	Rehberlik amaçlı yol gösterme				x	x		2
	Mantıksal sonucu kullanma			x				1
	Olumlu ve olumsuz pekiştireç verme						x	1
Olumlu iletişim	Öğrencilerle yakınlık kurma				x			1
	Yakınlık gösteren ifadeler kullanma				x			1
	Çocuklar arasındaki iletişimi artırma	x						1

Öğretmen görüşmelerinden elde edilen verilerin sonuçları göz önüne alınıp tablo 4.4 incelendiği zaman sözel uyarı stratejilerinin genel sözlü uyarı, özür diletme, isimle hitap etme, doğrudan sözel uyarı, nasihat etme, yüksek sesle bağırma, sınıf kurallarını hatırlatma gibi öğretmen davranışlarından oluştuğu görülmektedir. İngilizce öğretmenleri tarafından genel sözlü uyarı (5), doğrudan sözel uyarı (3) stratejileri daha çok kullanılırken; özür diletme, isimle hitap etme stratejilerinin ise birer öğretmen tarafından kullanıldığı görülmektedir. Öğretmenlerden biri konu ile ilgili görüşünü;

“Yürürken düzgün yürüyelim, birbirimize çarpmayalım diye uyarıyorum.” (İÖ3) şeklinde ifade ederken, bir başka öğretmen ise:

“En çok kullandığım isimle hitap etme. Çünkü gürültü genel olduğunda sınıfa sesleniyorum ama bireysel olduğunda bir kişinin adını söylüyorum ve tüm sınıf susuyor. Ama her zaman gürültünün kaynağını tespit etmek çok zor olduğu için genel olarak bağırıyorum.” (İÖ1) şeklinde ifade etmiş, bir diğeri de;

Tablo 4.4’e göre ceza verme stratejileri arasında fiziksel güç kullanma, ceza verme, ad takıp komik duruma düşürme, sevdiği şeyden mahrum bırakma, notunu azaltma, yer değiştirme, fazladan ödev verme, tehdit ve gözdağı verme, başka otoriteye gönderme, okuldan uzaklaştırma gibi öğretmen davranışları yer almaktadır. İngilizce öğretmenleri tehdit ve gözdağı verme (4), ceza verme (3), notunu azaltma (3), stratejilerini daha çok kullandıklarını ancak; fiziksel güç kullanma (1), ad takıp komik

duruma düşürme (1), okuldan uzaklaştırma (1), stratejilerini ise daha az kullandıklarını vurgulamışlardır. Öğretmenlerden biri görüşlerini;

“Yine ödevlerini yapmamazlık olursa kelimeleri yazdırtmayı beş kez yerine on keze çıkarıyorum, bir ceza olarak. Çocuk evde ben bu ödevi yapmasam nasıl olsa hoca yaptırarak diye düşünüyor.” (İÖ6) şeklinde ifade ederken, bir diğer öğretmen ise;

“Bu tür davranışlar karşısında artı-eksi listemiz var. Bunları nota çeviriyoruz. Yapmayanlara eksi not veriyorum, yapanlara artı not veriyorum.”(İÖ3) şeklinde ifade etmiş, bir başka öğretmen de;

“Müdüre götürürüm, öğretmeninize söylerim diye tehdit edersiniz.” (İÖ6) şeklinde ifade etmiştir.

Aile ile iletişim kurma stratejisinde yer alan veli ile görüşme, 1 İngilizce öğretmeni tarafından kullanılmıştır. Görüşüne başvurulmuş öğretmen; *“Anne babasından daha çok korktuğu için ailesi ile görüşülebilir.”* (İÖ6) demiştir.

İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı kullandığı davranışın nedenini araştırma stratejileri içinde bulunan soru sorma ve sorunu anlama 2 İngilizce öğretmeni, dersten sonra konuşma 4 İngilizce öğretmeni, davranışı diğer öğrencilerden öğrenmenin 1 İngilizce öğretmeni tarafından kullanıldığı Tablo 4.4’de görülmektedir. Konu ile ilgili görüşü sorulan öğretmenlerden biri; *“Bu davranışları önlemek için öğrencilerin gerçekten ihtiyacı olup olmadığına dikkat ediyorum.”* (İÖ3) derken, bir diğeri ise;

“Yalan çok konuşuluyor. Yalan konuşulduğunda sorunun kaynağına bakıp, çocuğu yanıma çağırıp neden yalan söylediğini bulmaya çalışıyorum.” (İÖ5) demiştir.

Tablo 4.4. incelendiği zaman İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışını önlemeye yönelik kullandığı özdeşim kurdurma stratejisi içinde bulunan öğrenciyi başkasının yerine koydurtma 1 öğretmen tarafından kullanılmıştır. Öğretmen görüşünü; *“Sen olsan ne yaparsın diye empatiye başvuruyorum.”* (İÖ2) şeklinde bildirmiştir.

Tablo 4.4 incelendiğinde beden dili ve sözsüz iletişim stratejileri içinde yer alan göz teması kurma 4 İngilizce öğretmeni, fiziksel yakınlık 3 İngilizce öğretmeni, jest ve

mimikleri kullanma ile vurgu ve tonlamalar 2 ingilizce öğretmeni tarafından kullanılırken; sözsüz iletişim 1 ingilizce öğretmeni tarafından kullanılmaktadır. Öğretmenlerden biri görüşlerini;

“Çocuklar bireysel ya da grup çalışması yaptığında gözünün içine bakman faydalı oluyor.” (İÖ1) şeklinde ifade ederken, bir başka öğretmen ise;

“Çocuk devam ederse hafifçe yanına gider gibi yapıyorum.” (İÖ5) şeklinde ifade etmiştir. Bir başkası da;

“Ben o sırada sesimin tonunu değiştiriyorum. Çocuğun dikkatini çekiyorum. El hareketleri, yüz hareketleri yaparak, drama yaparak çocuğun dikkatini çekmeye çalışıyorum.” (İÖ5) şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

İstenmeyen davranışların önlenmesi açısından bir başka strateji olan görmezden gelmenin 4 ingilizce öğretmeni tarafından kullanıldığı Tablo 4.4’den anlaşılmaktadır. Görüşü alınan bir öğretmen;

“Eğer öğrenciler bu davranışları beni görerek yapıyorlarsa demek ki dikkat çekmeye çalışıyorlar. O zaman görmezlikten geliyorum.” (İÖ3) diyerek görüş belirtmiştir.

Model olma stratejileri içinde yer alan akranı model gösterme 2, model olma ise 3 ingilizce öğretmeni tarafından kullanıldığı vurgulanmaktadır. Görüşü alınan öğretmenlerden biri;

“Bu davranışlar karşısında örnek olmaya çalışıyorum. Sınıfta elimde çöp olduğu zaman onu götürüp çöp kutusuna atıyorum ve atarken yüksek sesle ben bunu çöp kutusuna atıyorum diyorum.” (İÖ3) şeklinde ifade ederken, bir başka öğretmen ise;

“Anlamayaca öğrencilere daha farklı yollarla karşılık veriyorum. Örneğin diğer öğrencileri örnek gösteriyorum.” (İÖ2) şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.4’e bakıldığı zaman öğretim temelli düzenleme stratejilerinden biri olan yol gösterme, farklı teknik ve yöntemler kullanma, dikkat çekme gibi öğretmen davranışlarına ikişer öğretmen tarafından vurgu yapılırken; canlandırma ve materyel

kullanma davranışlarına ise birer öğretmen tarafından vurgu yapılmıştır. Öğretmenlerin bazılarının görüşlerinden alıntı örnekleri aşağıdaki gibidir.

“Derse ilginin kaybolduğu durumlarda ders işleme yöntemini değiştiriyorum. Ben bu öğrencinin derse dikkatini nasıl çekerim diye düşünüyorum.” (İÖ2)

“Yazamayan öğrencilerin defterlerini açıyorum. Bazen verdiğim bilgileri anlamıyorlar. Kitaplarını alıyorum elime yanlarına oturup bak birinci örneği böyle çözeceksin deyip kendim birebir anlatıyorum.” (İÖ3)

“Konudan bahsederken senin fikrini alabilir miyiz, diyorum. Dikkatini böyle çekmeye çalışıyorum.” (İÖ5)

Tablo 4.4 incelendiği zaman istenmeyen davranışları önlemeye yönelik 2 İngilizce öğretmenin sınıf kuralları oluşturma, 1 İngilizce öğretmenin ise ilgi dağıtan objenin kaldırılması stratejisine vurgu yaptığı görülmektedir. Görüşlerine başvuru alan öğretmenlerden biri;

“Sınıf kurallarını hatırlatıyorum. Sınıfta izin almadan dolaşmıyorsunuz diyorum. Benim genellikle kullandığım yol öğrencilere ne yapıyorduk, bunu yapmıyorduk şunu yapmıyorduk gibisinden hatırlatmalarda bulunmak.” (İÖ1) olarak görüşünü ifade ederken, bir diğer öğretmen de;

“Sınıflarımızda sıralarımız yetersiz. Çocuklar üçer kişi oturuyorlar hatta dörderli bile oluyor bazen. Öncelikle çantalarını farklı yerlere astırıyorum, duvar diplerine koydurtuyorum ki kendilerine yer kalsın.” (İÖ3) şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.4’e bakıldığı zaman davranış düzenleme stratejileri olumlu pekiştireç verme, değişken aralıklı olumlu pekiştireç verme, görev ve sorumluluk verme, anlaşma yapma, dönüt ve düzeltme verme, açıklama yapma, rehberlik amaçlı yol gösterme, mantıksal sonucu kullanma, olumlu ve olumsuz pekiştireç verme gibi öğretmen davranışlarından oluşmaktadır. Açıklama yapma (5), anlaşma yapma (4), stratejileri İngilizce öğretmenleri tarafından daha çok kullanılırken; görev ve sorumluluk verme (1), mantıksal sonucu kullanma (1), olumlu ve olumsuz pekiştireç verme (1) stratejileri ise daha az kullanılmıştır. Öğretmenlerden biri görüşlerini;

“Size artı vereceğim dediğim zaman biraz daha susuyorlar. Derse katılırsanız artı veririm diyorum.” (İÖ6) şeklinde ifade etmiş, bir başka öğretmen ise;

“Kendim de dikkat etmeye çalışarak çocuklara bunu açıklıyorum. Temizlik nedir, niçin temiz olmalıyız, lavabo temizliği nedir, nasıl yürümeliyiz, sokağımız neden temiz olmalı gibi konulara derste çok yer veriyorum.” (İÖ3) şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 4.4 incelendiğinde istenmeyen davranışları önlemeye yönelik kullanılan olumlu iletişim stratejileri içinde yer alan öğrencilerle yakınlık kurma, yakınlık gösteren ifadeler kullanma, çocuklar arasındaki iletişimi artırma gibi öğretmen davranışlarına birer öğretmen tarafından vurgu yapılmaktadır. Öğretmenlerden biri konu hakkındaki görüşünü;

“Her hafta bazılarını nasılsın, iyi misin gibisinden sorular soruyorum.” (İÖ4) şeklinde ifade ederken, bir diğer öğretmen ise;

“Sınıf olarak birliktelik duygusu yaratmaya çalışıyorum.” (İÖ1) şeklinde ifade etmiştir.

Görüşmeler sırasında İngilizce öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerinin genel değerlendirilmesi sonucunda İÖ1 kendini zaman zaman yetersiz gördüğü, İÖ2 bir öğretmen olarak sınıfa hâkim olmanın önemine dikkat çektiği ve öğrencinin kırılmadan uyarılması gerektiğine inandığı görülmüştür. İÖ4 teorisinin önemli olmadığına ve yaşantı geçirilmesi gerektiği, İÖ5 sınıf öğretmenlerine istenmeyen davranışları önlemek konusunda daha çok görev düştüğü, İÖ6 ise stratejileri seçerken öğrencinin göz önünde bulundurulması ve olumlu davranışların olumluya dönüştürülmesinin önemini vurgulamıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıdaki şekildedir:

“Biz 5. sınıflarla çok fazla vakit geçiremiyoruz. Sadece haftada üç saat vakit geçirebiliyoruz. Sınıf öğretmenlerine daha fazla görev düştüğünü düşünüyorum. Zaten çocuk bizi öğretmeni gibi görmüyor. Öğretmenim diye sınıf öğretmeninden bahsediyor. Daha çok onların ilgilenmesi gerekiyor. Ben ancak kendi dersimde olanları engelleyebilirim” (İÖ5).

“İstenmeyen davranışlarla sınıfta çok fazla karşılaşırız. En önemli şey ise sınıf yönetimidir. Öğretmen dersine hâkim olduğu zaman istenmeyen davranışlar da azalıyor. Öğretmen güzel bir şekilde konusunu anlatırsa, öğrencinin ilgisini uyanık tutarsa istenmeyen davranışlar azalıyor. Fakat istemesek de istesek de bazı davranışlar oluyor. Bu

davranışları önlemek için takip edeceğimiz en önemli yol öğrenciyi yaralamadan, incitmeden uyardır” (İÖ2).

4.2. Anket Uygulamasından Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde veri toplama aracındaki soru sırasına uygun olarak elde edilen nicel bulgular ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur. Veri toplama aracındaki stratejiler bulguların okunmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla kategoriler halinde düzenlenmiş ve tablolar bu kategorilere uygun olarak hazırlanmıştır. Sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinden elde edilen kategoriler şöyledir.

Baş Etme Stratejileri İle İlgili Kategoriler:

- 1- Sözlü Uyarı: Sözel uyarı, sınıf kurallarını hatırlatma, doğrudan sözel uyarı, ismiyle hitap etme, yüksek sesle bağırma, özür diletme.
- 2- Ceza Verme: Cezayı hatırlatma, yerini değiştirme, tehdit edip korkutma, tokat atma, sınıftan çıkarma, fiziksel şiddet uygulama, etkinliğe öğrenciyi almama, ayrıcalıkları kaldırma, fazladan ödev verme, sevdiği şeyden mahrum bırakma, davranışı bıkana dek yaptırma, eksi not verme, okuldan uzaklaştırma, müdüre gönderme.
- 3- Aile İle İletişim Kurma: Veliyi çağırma
- 4- Davranışın Nedenini Araştırma: Soru sorma, dersten sonra konuşma.
- 5- Beden Dili (Sözsüz İletişim): Kaşlar çatık şekilde bakma, göz teması kurma, gülme.
- 6- Görmezden Gelme: Görmezden gelme, öğrenci yokmuş gibi davranma.
- 7- Model Olma: Kuralı dramatize etme, doğru davranışı gösterme, model olma, akranı model gösterme.
- 8- Öğretim Temelli Düzenleme: Etkinliği değiştirme.
- 9- Davranış Düzenleme: Açıklama yapma, anlaşma yapma, olumlu pekiştireç verme, sınıf tartışması yapma, rehberlik sevisine gönderme, yardım etme, onaylamama.

4.2.1. Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri İle İlgili Bulgular

4.2.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Dersin Akışını Engelleyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.5. S.Ö. Dersin Akışını Engelleyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

Stratejiler	İstenmeyen Davranışlar																									
	Arkadaşlarını şikâyet etme	Uyumsuzluk gösterme	Utangaçlık		Komiklik		Arkadaşlar Kısmen	Yıyıp İlme	Nesne ile Girilti	Öğretm Saygırlık	Dersin Akış Boz	Öğrtme Tehdit	Sözahdın Konuşma	Cevezelik		Toplam										
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%						
Sözlü uyari	31	9.1	18	5.3	9	2.6	19	5.6	7	2.1	63	18.5	41	12.1	42	12.3	30	8.8	13	3.8	36	10.5	32	9.4	341	34.1
Ceza verme	0	0	13	13.0	0	0	5	5.0	0	0	1	1.0	5	5.0	10	10.0	21	21.0	24	24.0	1	1.0	20		100	10.1
Aikle ile iletifim	0	0	1	5.3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	15.8	1	5.3	12	63.2	0	0	2	10.5	19	1.9
Davranışın nedenini araştırma	1	1.2	12	14.8	22	27.2	1	1.2	11	13.6	1	1.2	0	0	10	12.3	4	4.9	16	19.7	0	0	3	3.7	81	8.1
Bedcn dili ve sözsüz iletifim	3	2.5	6	5.1	3	2.5	27	22.7	1	0.8	11	9.2	31	26.1	3	2.5	16	13.4	2	1.7	3	2.5	13	10.9	119	11.9
Görmezden gelme	27	23.1	0	0	3	2.6	22	18.8	8	6.8	3	2.6	5	4.3	3	2.6	5	4.3	3	2.6	33	28.2	5	4.3	117	11.7
Model olma	8	12.1	10	15.1	10	15.1	2	3.0	18	27.3	1	1.5	1	1.5	5	7.6	1	1.5	0	0	7	10.6	3	4.5	66	6.6
Öğretim temelli dizzenleme	0	0	2	33.3	2	33.3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.6	0	0	0	0	1	16.6	6	0.6

Tablo 4.5 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin dersin akışını engelleyen istenmeyen davranışlarla baş etmede en sık kullandıkları stratejilerin sözlü uyarı (%34,1), davranış düzenleme (%15), beden dili (sözsüz iletişim) (%11,9) ve görmezden gelme (%11,7) olduğu görülmektedir. Sözlü uyarı stratejisi çoğunlukla yeme-içme, öğretmene saygısızlık ve elindeki nesne ile gürültü yapma davranışlarına karşı kullanılırken; davranış düzenleme stratejileri arkadaşlarıyla küsme, utangaç davranışlar sergileme ve uyumsuzluk problemlerine karşı kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler sözlü uyarı stratejisini “sözle uyarı” yapmaktan ziyade daha çok “sınıf kurallarını hatırlatma” şeklinde hayata geçirmektedir. Davranış düzenleme stratejisi incelendiğinde bu stratejilerin genellikle açıklama yapma, yardım etme ve anlaşma yapma şeklinde uygulandığı belirtilmiştir. Sözsüz iletişim bir diğer ifadeyle beden dili, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etmede en sık kullandıkları üçüncü strateji olup, çoğunlukla elindeki nesne ile gürültü yapma, komiklik yapma ve dersin akışını bozucu davranışlarla baş etmede kullanılmıştır. Verilerin incelenmesi sonucunda göz teması kurma ve jest ve mimiklerin (kaşlarını çatma) öğretmenlerin en yaygın kullandığı beden dili mesajları olduğu görülmüştür. Tabloda görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin görmezden gelme stratejisini daha çok söz almadan konuşma, arkadaşlarını şikâyet etme ve komiklik yapma davranışları karşısında tercih ettiği görülmektedir. Öğretim temelli düzenleme yapmak ise sınıf öğretmenlerinin en az başvurduğu strateji olmuş, aile ile iletişim kurma stratejisi de diğer stratejilere göre kullanımı az olan bir diğer strateji olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.6 incelendiği zaman sınıf öğretmenlerince kişilere zarar verici davranışlarla baş etmede en çok kullanılan stratejinin sözlü uyarı (%34,7) olduğu görülmektedir. Sözlü uyarı; arkadaşlarıyla küfürlü konuşma, arkadaşlarının eşyalarına zarar verme ve arkadaşlarını sözel olarak tehdit etme, arkadaşlarına el şakaları yapma, arkadaşlarıyla saygısız konuşma ve boş konuşarak arkadaşlarını rahatsız etme davranışları karşısında sıklıkla kullanılmaktadır. Sözlü uyarı içerikli stratejiler incelendiğinde en çok kullanılanların “söz ile uyarı, doğrudan sözel uyarı ve özür diletme” şeklinde olduğu görülmektedir. Ceza verme (%20) ve davranış düzenleme (%19,6) stratejileri de sınıf öğretmenleri tarafından kişilere zarar verici davranışlarla baş etmede tercih edilenler arasındadır. Ceza verme davranışı en çok arkadaşlarını kesici aletlerle tehdit etme, arkadaşlarına saldırgan davranışlar sergileme ve arkadaşlarını sözel olarak tehdit etme davranışlarına yönelik olarak kullanılırken; davranış düzenleme stratejileri ise sıklıkla karşı cinsten arkadaşlarına olumsuz tavır takınma ve arkadaşlarını kesici aletlerle tehdit etme davranışlarına yönelik kullanılmıştır. Ceza içerikli stratejilerden müdüre gönderme ve cezayı hatırlatma sınıf öğretmenlerinin sıklıkla kullanımına başvurdukları stratejilerdir. Davranış düzenleme ise açıklama yapma ve rehberlik servisine gönderme şeklinde uygulanmıştır. Öğretim temelli düzenleme stratejilerinin sınıf öğretmenleri tarafından kişilere zarar verici davranışlarla baş etmede hiç kullanılmadığı görülmektedir. Kullanımına az rastlanan bir diğer strateji ise (%1,9) görmezden gelmedir.

4.2.1.3. Sınıf Öğretmenlerinin Sorumluluklarını Yerine Getirmeme İle İlgili Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.7. S.Ö Ait Sorumluluklarını Yapmama İle İlgili Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

Stratejiler		İstenmeyen Davranışlar																							
		Bşrszlk için mızrt		Görevi Yerinegetmem		Grup çalışma Sorumluyğort imeme		Araçgöççleri her kull		Ödevle Eksik yapma		Sorumlulukdn uzakdu		Derse hazırlsz gelme		Derse öğretnmd sorragınn		Ödevlerdn kopya		Devamsızlık yapma		Ders araçgır eksikli		Toplam	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sözlü uyarı	11	4.5	13	5.3	11	4.5	34	13.9	15	6.1	9	3.7	33	13.5	58	23.7	13	5.3	21	8.6	26	10.6	244	26.4	
Ceza verme	14	6.5	31	14.4	32	14.8	13	6.0	36	16.7	16	7.4	15	6.9	11	5.1	27	12.5	4	1.8	16	7.4	215	23.3	
Aile ile iletişim	2	2.6	1	1.3	0	0	0	0	10	13.3	2	2.6	5	6.6	0	0	0	0	46	61.3	9	12.0	75	8.1	
Davranışın nedenini araştırma	3	5.6	2	3.7	7	13.2	1	1.8	6	11.3	6	11.3	7	13.2	4	7.5	4	7.5	5	9.4	8	15.1	53	5.7	
Beden dili ve sözsüz iletişim	3	17.6	1	5.8	1	5.8	1	5.8	0	0	0	0	1	5.8	2	11.7	5	29.4	2	11.7	1	5.8	17	1.8	
Görmezden gelme	2	28.6	0	0	0	0	1	14.3	1	14.3	1	14.3	0	0	0	0	2	28.6	0	0	0	0	7	0.75	
Model olma	15	12.7	13	11.0	19	16.1	14	11.9	3	2.5	16	13.5	12	10.2	6	5.1	11	9.3	1	0.84	8	6.7	118	12.7	
Öğretim tenelli düzenleme	2	11.7	6	35.3	4	23.5	0	0	1	5.8	3	17.6	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5.8	17	1.8	
Davranış düzenleme	32	17.9	17	9.5	10	5.6	20	11.2	12	6.7	31	17.4	11	6.2	3	1.7	22	12.3	5	2.8	15	8.4	178	19.3	

Tablo 4.7'ye göre sınıf öğretmenleri sorumluluklarını yerine getirmeme ile ilgili istenmeyen davranışlarla baş etmede en çok sözlü uyarı (%26,4) stratejilerini kullanmaktadırlar. Sözlü uyarı stratejileri en çok derse öğretmenden sonra girme, ders araç gereçlerini hor kullanma, derse hazırlıksız gelme ve ders araç gereçlerinin eksikliği gibi istenmeyen davranışlarla baş etmede kullanılmaktadır. Sözlü uyarı stratejilerinden “söz ile uyarı, sınıf kurallarını hatırlatma ve doğrudan sözel uyarı” sınıf öğretmenleri tarafından en yaygın kullanılan stratejilerdir. Sorumluluklarını yerine getirmeme ile ilgili davranışlarla baş etmede ikinci olarak en çok kullanılan strateji ceza içerikli (%23,3) olanlardır. Bu stratejiler ödevlerini eksik yapma, grup çalışmalarında sorumluluğu yerine getirmeme, verilen görevleri yerine getirmeme ve arkadaşlarının ödevlerinden kopya çekme davranışlarına yönelik kullanılmaktadır. Eksi not verme, sevdiği şeyden mahrum bırakma, öğrenciyi etkinliğe almama, cezayı hatırlatma ve fazladan ödev verme gibi ceza içerikli stratejiler en çok kullanılanlardır. Diğer yandan davranış düzenleme (%19,3) en çok kullanılan üçüncü stratejidir. Bu stratejiler ise daha çok başarısızlık için mazeret ileri sürme ve sorumluluklardan uzak durma davranışlarını önlemeye yönelik kullanılmaktadır. Açıklama yapma ve onaylamama davranış düzenleme stratejileri içerisinde en çok kullanılanlardır. Buna karşın görmezden gelme (%1,8) ve beden dili (sözsüz iletişim) (%1,8) içerikli stratejiler kişilere zarar verme boyutunda en az kullanılanlardır.

4.2.1.4. Sınıf Öğretmenlerinin Toplumsal Beklentilere Uygun Olmayan Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.8. S.Ö Ait Toplumsal Beklentilere Uygun Olmayan Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

İstenmeyen Davranışlar																							
Stratejiler	Arkışlr Lakap takma		Kıvafet Özen grımm		Sıfıdüzenim Bozucu harktlrekatl		Hırsızık yapma		Dolapeşyalır İznisiz karışırma		Kıskaçlık		Okı-eşylır Zarar verme		Yalan söyleme		Öğretim Küçük Düş har		Arkışlr çantası kurcala		Toplam		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Sözlü uyarı	48	19.5	33	13.5	20	8.2	4	16.3	35	14.2	7	2.8	42	17.1	13	5.3	14	5.7	29	11.8	245	29.1	
Ceza verme	7	6.3	3	2.7	28	25.2	7	6.3	11	9.9	2	1.8	17	15.3	6	5.4	20	18.0	10	9.0	111	13.2	
Aile ile iletişim	0	0	5	9.6	4	7.7	21	40.3	1	1.9	0	0	2	3.8	5	9.6	10	19.2	4	7.7	52	6.2	
Davranışın nedenini araştırma	3	3.2	4	4.3	8	8.6	19	20.4	9	9.7	9	9.7	1	1.07	17	18.3	13	13.9	10	10.7	93	11.1	
Beden dili ve sözsüz iletişim	2	15.4	0	0	3	23.1	0	0	2	15.4	0	0	2	15.4	0	0	3	23.1	1	7.7	13	1.5	
Görme/çden gelme	1	5.3	1	5.3	0	0	0	0	0	0	10	52.6	0	0	1	5.3	6	31.5	0	0	19	2.3	
Model olma	11	9.0	25	20.4	6	4.9	4	3.3	13	10.6	20	16.4	10	8.2	18	14.7	6	4.9	9	7.4	122	14.5	
Öğretim temelli düzenleme	0	0	0	0	2	100.0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0.2	
Davranış düzenleme	12	6.5	13	7.1	13	7.1	29	15.8	13	7.1	36	19.7	10	5.5	24	13.1	12	6.5	21	11.5	183	21.8	

Tablo 4.8'deki toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlarla baş etmede sınıf öğretmenleri tarafından en fazla tercih edilen stratejilerin sözlü uyarı (%29,1), davranış düzenleme (%21,8) ve model olma (%14,5) içerikli olanların; en az tercih edilenlerin ise öğretim temelli düzenleme (%0,2) ve beden dili (sözsüz iletişim) (%1,5) içerikli olanların olduğu görülmektedir. Sözlü uyarı içerikli stratejiler çoğunlukla arkadaşlarına lakap takma, okul eşyalarına zarar verme, öğretmen dolabını ve eşyalarını izinsiz karıştırma, kılık kıyafete özen göstermeme davranışlarını önlemeye yönelik kullanılırken; davranış düzenleme stratejileri de kıskançlık, hırsızlık ve yalan söyleme karşısında kullanılmaktadır. Diğer yandan model olma stratejileri incelendiğinde bu stratejilerin çoğunlukla kılık kıyafete özen göstermeme, kıskançlık, yalan söyleme problemleriyle baş etmede kullanıldığı görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenleri sözlü uyarı stratejilerini “söz ile uyarı, doğrudan sözel uyarı ve sınıf kurallarını hatırlatma” şeklinde uyguladıklarını belirtmişlerdir. Yine bulgular doğrultusunda davranış düzenleme stratejileri ise sınıf öğretmenleri tarafından “açıklama yapma ve rehberlik servisine gönderme” şeklinde uygulanmıştır. Diğer yandan verilerin incelenmesi sonucu “doğru davranışı gösterme ve kuralı dramatize etme” öğretmenlerin en sık kullandıkları model olma stratejileridir.

4.2.1.5. Sınıf Öğretmenlerinin Derse İlgili Eksikliği Şeklinde Görülen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.9. S.Ö. Ait Derse İlgili Eksikliği Şeklinde Görülen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

Stratejiler	İstenmeyen Davranışlar													
	Sırasında Düzgün Oturmama		Derslere Katılmama		Ders dışı Şeylerle Uğraşma		Derste Uyuma		Hayal kurup boşboğöğretmene bakma		Çalışmalarda yavaş zaman kaybetme		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sözlü uyarı	49	24.2	21	10.4	37	18.3	43	21.3	25	12.4	27	13.3	202	40.1
Ceza verme	6	20.0	0	0	8	26.6	5	16.6	2	6.6	9	30.0	30	5.9
Aile ile iletişim	0	0	3	42.8	0	0	3	42.8	0	0	1	14.3	7	1.4
Davranışın nedenini araştırma	1	1.2	25	30.1	9	10.8	17	20.5	25	30.1	6	7.2	83	16.5
Beden dili ve sözsüz iletişim	17	31.5	2	3.7	21	38.8	2	3.7	9	16.6	3	5.5	54	10.7
Görmezden gelme	4	33.3	0	0	2	16.6	2	16.6	3	25.0	1	8.3	12	2.4
Model olma	4	13.3	8	26.6	1	3.3	1	3.3	2	6.6	14	46.6	30	5.9
Öğretim temelli düzenleme	0	0	11	47.8	0	0	2	8.6	5	21.7	5	21.7	23	4.6
Davranış düzenleme	3	4.8	13	20.9	6	9.7	9	14.5	13	20.9	18	29.0	62	12.3

Tablo 4.9’da sınıf öğretmenleri derse ilgi eksikliği şeklinde görülen davranışlarla baş etmede en çok sözlü uyarı (%40,1) içerikli stratejileri kullanmaktadırlar. Sözlü uyarı stratejileri ise çoğunlukla sırasında düzgün oturmama, derste uyuma ve derste ders dışı şeylerle uğraşma davranışları karşısında kullanılmaktadır. Öğretmenler bu stratejiyi genellikle sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı ve ismiyle hitap etme şeklinde uyguladıklarını belirtmişlerdir. Diğer yandan bu davranışlarla baş etmede davranışın nedenini araştırma (%16,5) içerikli stratejilerin sıklıkla kullanılmakta olup, bu stratejilerin derslere katılmama ve hayal kurup boş boş öğretmene bakma davranışları karşısında kullanıldığı görülmektedir. Elde edilen veriler sonucunda soru sorma stratejisinin öğretmenlerin en yaygın kullandığı davranışın nedenini araştırma stratejisi olduğu görülmüştür. Derse ilgi eksikliği boyutunda sınıf öğretmenlerinin en çok kullandığı üçüncü strateji davranış düzenleme (%12,3) stratejileridir. Bu stratejiler ise çalışmalarında yavaş davranıp zaman kaybetme, hayal kurup öğretmene boş boş bakma ve derslere katılmama davranışları karşısında sıklıkla kullanılmaktadır. Diğer yandan

bu stratejilerden açıklama yapma ve yardım etme stratejileri sınıf öğretmenleri tarafından en fazla kullanılanlardır. Buna karşın aile ile iletişim kurma (%1,4) ve görmezden gelme (%2,4) stratejileri ise sınıf öğretmenlerinin derse ilgi eksikliği boyutunda en az kullandıkları stratejilerdir.

4.2.2. İngilizce Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri İle İlgili Bulgular

4.2.2.1. İngilizce Öğretmenlerinin Dersin Akışını Engelleyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.10. İ.Ö. Ait Dersin Akışımı Engelleyen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

Stratejiler		İstenmeyen Davranışlar																									
	Arkadaşlarını şikâyet etme	Uyumuzluk gösterme		Utangaçlık		Komiklik		Arkadışır Kusme		Yıyıp İçme		Nesne ile Gürtlü		Öğretmın Savgıslık		Dersin Akış Boz		Öğrtme Tehdüt		Sözalmın Konuşma		Gevezelik		Toplam			
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
		13	9.4	7	5.1	1	0.7	11	7.9	2	1.4	23	16.6	18	13.1	15	10.8	13	9.4	5	3.6	17	12.3	13	9.4	138	38.7
Sözlü uyarı		0	0	4	15.4	1	3.8	0	0	0	0	0	0	0	0	2	7.7	5	19.2	11	42.3	2	7.7	1	3.8	26	7.3
Ceza verme		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	40.0	0	0	3	60.0	0	0	0	0	5	1.4
Aile ile iletişim																											
Davranış nedenini araştırma		1	2.6	6	15.8	9	23.7	0	0	10	26.3	0	0	0	0	3	7.9	2	5.3	4	10.5	0	0	3	7.9	38	10.6
Beden dili ve sözsüz iletişim		1	1.8	2	3.6	2	3.6	12	21.8	1	1.8	4	7.2	12	21.8	5	9.1	3	5.4	3	5.4	2	3.6	8	14.5	55	15.4
Görmeçden gelme		6	16.6	1	2.7	1	2.7	8	22.2	5	13.8	2	5.5	0	0	0	0	2	5.5	3	8.3	6	16.6	2	5.5	36	10.1
Model olma		2	9.5	3	14.3	1	4.7	0	0	6	28.6	1	4.7	1	4.7	3	14.3	0	0	0	0	3	14.3	1	4.7	21	5.9
Öğretim temelli düzenleme		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	33.3	0	0	0	0	0	2	66.6	3	0.8
Davranış düzenleme		1	2.9	5	14.7	16	47.1	0	0	4	11.7	0	0	0	0	1	2.9	4	11.7	2	5.8	1	2.9	0	0	34	9.5

Tablo 4.10 incelendiği zaman İngilizce öğretmenlerinin dersin akışını engelleyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede en sık kullandıkları stratejilerin sözlü uyarı (%38,7), beden dili (%15,4), davranış nedenini araştırma(%10,6) ve görmezden gelme (%10,1) olduğu görülmektedir. Sözlü uyarı stratejileri çoğunlukla yiyip içme, nesne ile gürültü yapma, söz almadan konuşma davranışlarına karşı kullanılırken; beden dili stratejileri komiklik, nesne ile gürültü yapma davranışlarına karşı kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda İngilizce öğretmenlerinin sözel uyarı stratejilerini daha çok sözlü uyarı, sınıf kurallarını hatırlatma ve doğrudan sözel uyarı şeklinde hayata geçirdikleri görülmektedir. Beden dili stratejileri ise kaşları çatık şekilde bakma ve göz teması şeklinde öğretmenler tarafından hayata geçirilmiştir. Diğer yandan davranışın nedenini araştırma stratejileri arkadaşlarına karşı küsme ve utangaçlık sergileme davranışları karşısında sıklıkla kullanılmaktadır. Dersten sonra konuşma stratejisinin yaygın olarak davranışın nedenini araştırmada kullanıldığı görülmüştür. Dersin akışını engelleyen davranışlarla baş etmede dördüncü olarak kullanılan görmezden gelme stratejileri de komiklik yapma, söz almadan konuşma ve arkadaşlarını şikâyet etme davranışlarını önlemeye yönelik sıkça kullanılan stratejiler olmuştur. Kullanımına an az başvurulmuş iki stratejinin ilki öğretim temelli düzenleme, ikincisi ise aile ile iletişim kurmadır.

4.2.2.2. İngilizce Öğretmenlerinin Kişilere Zarar Verici Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.11. İ.Ö. Ait Kişilere Zarar Verici Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

Stratejiler		İstenmeyen Davranışlar																				
		Akâdış Saldırg Davmış	Akâdış Kâfûr Konışm	Akâ Eşyalır Zarar	Akâ Söz Tehdıt	Kesıcı Alellelehdı	El şakılır yapıma	Kendıgıbe Düşımeı Zorlama	Karşıcıs Olımsız Tavır	Akâdış Savırsız konış	Boşkonşark arkđ rahatsız etım	Toplam										
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sözölü uyarı	11	10.7	12	11.6	13	12.6	13	12.6	5	4.8	11	10.7	8	7.7	5	4.8	14	13.6	11	10.7	103	33.4
Geza verme	3	6.6	2	4.4	7	15.5	8	17.7	11	24.4	2	4.4	2	4.4	3	6.6	4	8.8	3	6.6	45	14.6
Aıle ile iletışım	2	11.7	3	17.6	0	0	2	11.7	8	47.1	1	5.8	0	0	1	5.8	0	0	0	0	17	5.5
Davranışın nedenını araştırma	1	4.3	2	8.7	0	0	6	26.1	0	0	5	21.7	3	13.1	3	13.1	2	8.7	1	4.3	23	7.5
Beden dılı ve sözsüz iletışım	0	0	1	10.0	1	10.0	0	0	0	0	2	20.0	0	0	0	0	1	10.0	5	50.0	10	3.2
Görmeıden gelme	0	0	1	12.5	0	0	0	0	0	0	1	12.5	0	0	1	12.5	0	0	5	62.5	8	2.6
Model olma	2	9.1	5	22.7	2	9.1	0	0	0	0	2	9.1	4	18.2	4	18.2	3	13.6	0	0	22	7.2
Öğretim temelli dızenleme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Davranış dızenleme	12	15.0	5	6.2	6	7.5	2	2.5	7	8.7	7	8.7	14	17.5	14	17.5	7	8.7	6	7.5	80	25.9

Tablo 4.11 incelendiğinde kişilere zarar verici öğrenci davranışlarıyla baş etmede en sık kullanılan stratejinin sözlü uyarı (%33,4) olduğu görülmektedir. Bu strateji arkadaşlarıyla saygısız konuşma, arkadaşlarını sözel olarak tehdit etme ve arkadaşlarının eşyalarına zarar verme davranışları karşısında sıklıkla kullanılmaktadır. Öğretmenler bu stratejiyi genellikle doğrudan sözel uyarı ve sözlü uyarı şeklinde kullanılmaktadırlar. Kişilere zarar verme boyutunda en çok kullanılan bir diğer strateji davranış düzenleme (%25,9) olup, arkadaşlarını kendi gibi düşünmeye zorlama, karşı cins arkadaşlarına karşı olumsuz tavır takınma ve arkadaşlarına saldırgan davranışlar sergileme davranışları karşısında çoğunlukla kullanılanlar arasındadır. Davranış düzenleme açıklama yapma ve rehberlik servisine gönderme şeklinde öğretmenler tarafından sıklıkla kullanılan stratejilerdir. Öğretim temelli düzenleme stratejileri kişilere zarar verme boyutunda hiç kullanılmamıştır.

4.2.2.3. İngilizce Öğretmenlerinin Sorumluluklarını Yerine Getirmeme İle İlgili Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.12. İ.Ö Ait Sorumlulukların Yapıma İle İlgili Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

İstenmeyen Davranışlar																								
Stratejiler	Bırsızlık için m/zart		Görevi Yernegimnem		Grup gelişma Sorumlyerget imane		Araçereçleri hor kull		Ödevle Fkksk yapma		Sorumlulukdn uzakdu		Dense hazrlksız gelme		Dense öğretimnd sonragimn		Ödevlerdn kopşa		Devamsızlık yapma		Ders araçer eksiklik		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sözlü uyar	3	4.1	4	5.5	3	4.1	9	12.3	4	5.5	4	5.5	7	9.6	22	30.1	5	6.8	5	6.8	7	9.6	73	21.6
Ceza verme	3	2.8	14	13.2	15	14.1	8	7.5	17	16.1	6	5.6	11	10.4	5	4.7	16	15.1	3	2.	8	7.5	106	31.4
Aile ile iletişim	0	0	1	5.5	0	0	0	0	2	11.1	0	0	0	0	0	0	0	0	12	66.6	3	16.6	18	5.3
Davranışın nedenini araştırma	6	26.1	2	8.7	1	4.3	1	4.3	1	4.3	5	21.7	1	4.3	0	0	0	0	4	17.4	2	8.7	23	6.8
Beden dili ve sözsüz iletişim	0	0	0	0	1	50.0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	50.0	0	0	0	0	2	0.6
Görmezden gelme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	20.0	2	40.0	0	0	1	20.0	1	20.0	0	0	5	1.5
Model olma	3	8.6	3	8.6	3	8.6	5	14.3	0	0	7	20.0	3	8.6	1	2.8	4	11.4	0	0	6	17.1	35	10.3
Öğretim temelli düzenleme	1	33.3	1	33.3	0	0	0	0	1	33.3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0.8
Davranış düzenleme	15	20.5	3	4.1	8	10.9	8	10.9	6	8.2	8	10.9	7	9.6	3	4.1	4	5.5	6	8.2	5	6.8	73	21.6

Tablo 4.12’de görüldüğü üzere sorumluluklarını yerine getirmeme ile ilgili baş etme stratejileri incelendiğinde en çok kullanılan stratejilerin ceza verme (%31,4), sözlü uyarı (%21,6) ve davranış düzenleme (%21,6) olduğu görülmektedir. Ceza içerikli stratejiler çoğunlukla derse öğretmenlerden sonra girme davranışı karşısında kullanılmaktadır. Bu stratejiler fazladan ödev verme, cezayı hatırlatma, etkinliğe öğrenciyi almama şeklinde öğretmenler tarafından yaygın olarak kullanılmıştır. Sözlü uyarı stratejileri dikkat çekici biçimde derse öğretmenlerden sonra girme davranışı karşısında kullanılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler sözel uyarı stratejilerini sözlü uyarı, doğrudan sözel uyarı ve sınıf kurallarını hatırlatma şeklinde kullanmaktadırlar. Başarısızlık için mazeret ileri sürme davranışı karşısında davranış düzenleme stratejisi kullanılmakta olup, daha çok açıklama yapma şeklinde hayata geçirilmektedir. Beden dili ve öğretim temelli düzenleme stratejileri sorumluluklarını yerine getirmeme davranışları karşısında en az kullanılan stratejilerdir.

4.2.2.4. İngilizce Öğretmenlerinin Toplumsal Beklentilere Uygun Olmayan Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.13. İ.Ö Ait Toplumsal Beklentilere Uygun Olmayan Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

İstenmeyen Davranışlar																							
Stratejiler	Arkışlr Lakaı taktma		Kıyafet Özen grmm		Sıfıtüzanın Bozucu hatkılrealtı		Hırsızık yapma		Dolapşıyalr İzmsız kaşırtma		Kuskanellık		Okı-sşıtr Zarar verme		Yalan söyleme		Öğretim Kılıık Düş har		Arkışlr ıntası kurala		Toplamı		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Sözlü uyarı	15	18.1	11	13.2	5	6.0	2	2.4	8	9.6	5	6.0	9	10.8	6	7.2	11	13.2	11	13.2	83	26.6	
Ceza verme	1	2.2	1	2.2	6	13.3	4	8.8	4	8.8	2	4.4	13	28.8	2	4.4	9	20.0	3	6.6	45	14.4	
Afıc ile iltişim	0	0	2	11.1	0	0	8	44.4	3	16.6	1	5.5	0	0	3	16.6	1	5.5	0	0	18	5.7	
Davranışın nedenını araştırma	4	10.0	1	2.5	7	17.5	3	7.5	6	15.0	3	7.5	2	5.0	5	12.5	3	7.5	6	15.0	40	12.8	
Beden dılı ve sözsüz iletışim	2	33.3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	16.6	0	0	0	0	3	50.0	0	0	6	1.9	
Görmeçden gelme	0	0	0	0	1	33.3	0	0	0	0	1	33.3	0	0	0	0	1	33.3	0	0	3	0.9	
Model olma	2	6.4	8	25.8	3	9.7	0	0	1	3.2	3	9.7	4	12.9	4	12.9	2	6.4	4	12.9	31	9.9	
Öğretim temelli düzenleme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Davranış düzenleme	7	8.1	8	9.3	9	10.5	14	16.3	9	10.5	15	17.4	5	5.8	11	12.8	1	1.2	7	8.1	86	27.5	

Tablo 4.13 incelendiğinde toplumsal beklentilere uygun olmayan öğrenci davranışlarıyla baş etmede en sık kullanılan stratejinin davranış düzenleme (%27,5) ve sözlü uyarı (%26,6) olduğu görülmektedir. Davranış düzenleme stratejileri kıskançlık, hırsızlık ve yalan söyleme davranışları karşısında kullanılmaktadır. Bu stratejiler açıklama yapma ve rehberlik servisine gönderme şeklinde uygulanmaktadır. Diğer sıkça kullanılan bir strateji olan sözlü uyarı arkadaşlarına lakap takma, kılık kıyafete özen göstermeme, öğretmenin arkasından küçük düşürücü hareketler yapma ve arkadaşlarının çantasını kurcalama davranışları karşısında sıkça kullanılmakta olup, öğretmenler tarafından sözel uyarı ve doğrudan sözel uyarı şeklinde hayata geçirilmektedir. Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlarla baş etmede öğretim temelli düzenleme stratejisinin hiç kullanılmadığı görülmektedir.

4.2.2.5. İngilizce Öğretmenlerinin Derse İlgi Eksikliği Şeklinde Görülen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejileri

Tablo 4.14. İ.Ö Ait Derse İlgi Eksikliği Şeklinde Görülen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerini Gösteren Yüzde Frekans Tablosu

Stratejiler	İstenmeyen Davranışlar													
	Sırasında Düzgün Oturmama		Derslere Katılamama		Ders dışı Şeylerle Uğraşma		Derste Uyuma		Hayal kurup boşboşöğretmene bakma		Çalışmalarda yavaş zaman kaybetme		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sözlü uyarı	20	26.3	8	10.5	13	17.1	13	17.1	9	11.8	13	17.1	76	40.8
Ceza verme	2	13.3	3	20.0	3	20.0	2	13.3	1	6.6	4	26.6	15	8.1
Aile ile iletişim	0	0	0	0	0	0	1	100.0	0	0	0	0	1	0.5
Davranışın nedenini araştırma	1	3.2	8	25.8	4	12.9	5	16.1	9	29.1	4	12.9	31	16.6
Beden dili ve sözsüz iletişim	6	35.3	1	5.9	4	23.5	0	0	6	35.3	0	0	17	9.1
Görmezden gelme	0	0	1	16.6	1	16.6	3	50.0	1	16.6	0	0	6	3.2
Model olma	1	16.6	1	16.6	0	0	0	0	0	0	4	66.6	6	3.2
Öğretim temelli düzenleme	1	8.3	0	0	2	16.6	3	25.0	4	33.3	2	16.6	12	6.4
Davranış düzenleme	0	0	9	40.9	4	18.1	4	18.1	1	4.5	4	18.1	22	11.8

Tablo 4.14 incelendiğinde derse ilgi eksikliği şeklinde görülen davranışlarla baş etmede en çok kullanılan stratejinin sözlü uyarı (%40,8) olduğu görülmektedir. Bu strateji ise en çok sırasında düzgün oturmama davranışı karşısında kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucu sözlü uyarı İngilizce öğretmenleri tarafından sıklıkla sözel uyarı ve doğrudan sözel uyarı şeklinde uygulanmıştır. Davranışın nedenini araştırma (%16,6) stratejileri de derse ilgi eksikliği boyutunda en çok kullanılan bir diğer strateji olmuştur. Bu strateji ise hayal kurup öğretmene boş boş bakma ve derslere katılmama davranışlarıyla baş etmede sıklıkla kullanılmaktadır. Soru sorma İngilizce öğretmenlerinin en yaygın kullandığı davranışın nedenini araştırma stratejisi olmuştur. Buna karşın aile ile iletişim kurma derse ilgi eksikliği boyutunda kullanımına en az başvuru yapılan stratejidir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde veri toplama araçları ile elde edilen verilerin incelenmesiyle ulaşılan bulguların, araştırmanın amaçları doğrultusunda tartışılması yapılmıştır. Sınıf ve İngilizce öğretmenlerine ait tartışmalar okuyucunun daha rahat anlayabilmesi amacı güdülerek bir arada verilmiştir.

5.1. Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışların Neler Olduğuyla İlgili Görüşlerine İlişkin Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre **dersin akışını engelleyen davranışların** neler olduğuna ilişkin sınıf öğretmenleri en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışların birbirleriyle konuşmak, arkasından ise söz hakkı almadan konuşmak ve dersin akışını isteyerek bozmak olduğunu söylerken; İngilizce öğretmenleri de dersin akışını isteyerek bozmak, birbirlerini şikâyet etmek ve birbirleriyle konuşmak olduğunu dile getirmişlerdir. Sınıf ve İngilizce öğretmenleri dersin akışını bozan davranışlar konusunda hemfikirdirler.

Sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin aynı istenmeyen davranışlarla karşılaşmaları okutulan sınıf düzeyinin aynı olmasına bağlanabilir. Ayrıca bu durum Türkçenin öğrenciler tarafından ikinci bir dil olarak kullanılması ve öğrencilerin anadilleri olan Kürtçeyi seri bir şekilde hem evde hem sokakta konuşmalarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Öğrencilerin kendi aralarında anadilleri olan Kürtçeyi konuşmaları dikkatin derse ve öğretmene yoğunlaşamamasına ve belki de öğrencinin öğretmenin ne dediğini arkadaşından öğrenme yoluna gitmesine sebep olabilmektedir. Bu da sınıf içerisinde sürekli konuşma eğilimi oluşturabilmektedir. Tezcan'a göre (1995,66,165) bir önceki kuşaktan bir sonraki kuşağa kültür mirasının birikimi ve aktarılmasında dil, deneyim ve bilgi devretme araçlarıdır. Dil öğrenci başarısını etkileyen en önemli etmenler arasındadır. Özellikle zeka gelişimi, düşünme biçimi ve algıyı etkilemesi bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Alt sosyo ekonomik düzeyde bulunan ailelerde çok kısır bir dil kullanılması, çocuğun okul başarısını olumsuz olarak etkilemektedir.

Ankette yer alan dersin akışını engelleyen davranışların bazılarını sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde hiç rastlanmamıştır. Görüşmelerde hiç rastlanılmayan bu davranışlar; arkadaşlarına karşı uyumsuzluk gösterme, utangaçlık sergileme, komiklik yapma, arkadaşlarının söz ve davranışlarına karşı küsme, elindeki nesnelerle gürültü yapma ve öğretmeni tehdit etmedir. Buna karşın ankette yer almayan ancak öğretmenlerin dersin akışını bozduğunu söyledikleri bazı istenmeyen davranışlar ise şu şekildedir: sınıfta boş boş gülme, şarkı söyleme, ders araç-gereçlerinin alışverişi, birbirleriyle konuşma, sırayı çekiştirme.

Dersin akışını engelleyen davranışlar kategorisinde olup ankette yer alan; arkadaşlarına karşı uyumsuzluk gösterme, utangaçlık sergileme, komiklik yapma, arkadaşlarının söz ve davranışlarına karşı küsme, sınıfta bir şeyler yiyip içme, elindeki nesnelerle gürültü yapma, öğretmeniyle saygısız konuşma ve öğretmeni tehdit etme gibi istenmeyen davranışlara görüşmeler esnasında rastlanmazken; ankette yer almayan birbirleriyle konuşma ve duygularını açığa vurma davranışları İngilizce öğretmenleri tarafından karşılaşılan istenmeyen davranışlar arasında sıralanmıştır.

Araştırmanın ikinci kategorisinde bulunan **kişilere zarar verici davranışlarla** ilgili olarak sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıklarını söyledikleri davranışlar yanındaki arkadaşına saldırgan davranışlar sergileme, arkadaşlarına küfür etme, arkadaşlarıyla alay etmedir. Görüşmelerde arkadaşlarının okul eşyalarına zarar verme, arkadaşlarını sözel olarak tehdit etme, kesici aletlerle tehdit etme, rahatsız edici el şakaları yapma, farklı düşünen öğrencileri kendi gibi düşünmeye zorlama davranışları kişilere zarar verme kategorisinde yer aldığı halde öğretmenler bu davranışlara hiç değinmemişlerdir. Ancak arkadaşıyla tartışma ve lakap takma davranışları bu kategoride istenmeyen davranış olarak öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir.

İngilizce öğretmenleri **kişilere zarar verici davranışlar** boyutunda en çok yanındaki arkadaşına saldırgan davranışlar sergileme istenmeyen davranışı ile karşılaştıklarını söylemişlerdir. Görüşmelerde arkadaşlarının okul eşyalarına zarar verme, arkadaşlarını sözel olarak tehdit etme, kesici aletlerle tehdit etme, rahatsız edici el şakaları yapma, farklı düşünen öğrencileri kendi gibi düşünmeye zorlama, karşı cinsten arkadaşlarına karşı olumsuz tavır takınma davranışlarına kişilere zarar verme

kategorisinde vurgu yapılmazken; arkadaşına dersleri konusunda müdahale etme öğretmenler tarafından bu kategori içinde vurgulanmıştır.

Araştırmanın yapıldığı bölgenin koşulları itibariyle terör olaylarının ve aşiret kavgalarının yoğun olması ailelerin şiddetle iç içe yaşamasına neden olmakta, çocuklar da bu şiddet ortamında yetişerek şiddete aşina olup bu yaşayış biçimini kendilerine örnek alabilmekte ve sınıf ortamına taşıyabilmektedirler. Dahası çatışma eylemlerinde özellikle çocukların kullanılmaya çalışılması onların şiddete eğilimini arttırabilmektedir.

Çeşitli toplumlarda egemen kültürün dışında kalan azınlık grupları vardır. Bunlara etnik gruplar da denilebilir. Bunlar egemen kültürden çeşitli biçimlerde farklılaşmış gruplardır. Bu farklılaşmalar genellikle din, dil, kırsal alanda yaşamaktan dolayı soyutlanmışlık, gelir düzeyi düşük alt sosyo ekonomik grup, etnik köken farklılığı, fiziksel-ruhsal-zihinsel bakımdan sağlıklı olamama, kızların eğitiminin geleneksel olarak sınırlandırılması şeklindedir. Bu gruplar egemen kültürün dışında kaldıklarından, düzensiz aile yapısına sahip olduklarından ve alt sosyo-ekonomik düzeyde yaşadıklarından dolayı daha saldırgan ve yola gelmez niteliklere sahiptirler. (Tezcan,1995,85)

Sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama kategorisinde sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıklarını söyledikleri davranışlar ödev yapmama ve verilen görevleri yerine getirmemedir. Ankette yer alan ancak öğretmenlerin bu kategoride değerlendirmedikleri davranışlar; başarısızlık için mazeret ileri sürme, ders araç gereçlerini hor kullanma, sorumluluklardan uzak durma, derse hazırlıksız gelme, arkadaşlarının ödevlerinden kopya çekme, devamsızlık yapma iken; ankette yer almayan fakat görüşmelerde öğretmenlerin bu kategoride karşılaştıklarını söyledikleri davranışlar ise temizlik kurallarına uymama ve kitap okumamadır.

Ödev yapmama İngilizce öğretmenlerinin **sorumluluk** düzeyinde en fazla karşılaştıkları davranıştır. Ankette yer almasına karşın öğretmenlerin bu kategoride hiç değinmedikleri davranışlar grup çalışmalarında sorumluluğu yerine getirmeme, sorumluluklardan uzak durma, derse hazırlıksız gelme, derse öğretmenden sonra girme, arkadaşlarının ödevlerinden kopya çekme, devamsızlık yapmadır. Ankette yer almayan

fakat görüşmelerde öğretmenlerin karşılaştıklarını söyledikleri davranışlar da temizlik kurallarına uymama ve ders çalışmamadır.

Ailelerin kültür düzeylerinin çok düşük olması bu durumun temel sebebi olabilir. Ayrıca bu durum babanın mesleğinin şoförlük olmasından dolayı evde bulunmaması, annenin ise okuma yazma dahi bilmemesi, sadece genç annelerin Türkçeyi tam olarak konuşması ve evde çocuğa yardımcı olacak herhangi birinin bulunmamasına bağlanabilir. Evde çocuk sayısının fazla oluşu, ailelerin geniş aile tarzında yaşamaları ve ders çalışılabilecek bir ortamın bulunmayışı da buna neden olabilir. Ailelerin eğitimin önemini kavrayamamış olması ve çocuklarının okuldaki başarılarıyla ilgilenmeyişi ödev yapmama davranışının çok sık görülmesinin olası nedenleri arasında sayılabilir. Tezcan'a göre (1995,156) ailelerin geniş ve dar aile tipinde oluşları, çocuk eğitimi bakımından önem taşımaktadır. Geniş ailelerdeki çocuk sayısının fazla oluşu çocukların yeter derecede eğitimlerine engel olmakta ve antisosyal davranışlara yol açmaktadır.

Toplumsal beklentilere uygun olmayan öğrenci davranışlarında sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları davranışlar yalan söyleme, hırsızlık ve küfür etmedir. İngilizce öğretmenleri de yalan söyleme ve küfür etme gibi aynı istenmeyen davranışlarla karşılaşmaktadırlar. Sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin aynı istenmeyen davranışlarla karşılaşması çocukların bunu alışkanlık haline getirmiş olması ile açıklanabilir. Ailelerin ilgisizliği ve eğitimsizliği istenmeyen davranışların önlenmesini engelleyebilmektedir. Ayrıca çocukların okul saatleri dışında sokaklarda fazla vakit geçirmeleri sokak kültürü edinmelerine ve bunu sınıf içersine taşımalarına neden olabilir.

Ankette olup da sınıf öğretmenlerinin görüşmelerde bu kategoride bahsetmedikleri davranışlar arkadaşlarına lakap takıp alay etme, kılık kıyafete özen göstermeme, sınıf düzenini bozucu gruplaşmalara katılma, kıskançlık ve öğretmenin arkasından küçük düşürücü hareketler yapma şeklinde sıralanmaktadır. Diğer yandan görgü kurallarına uymama, rol karmaşası, idareye kaba ve saygısız davranma, arkadaşlarının yiyecek ve içeceklerini izinsiz alma, yalan yere yemin etme, küfür etme, çete kurma ve madde kullanımı gibi davranışlar sınıf öğretmenleri tarafından toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar olarak değerlendirilmiştir.

İngilizce öğretmenlerinin ankette yer almasına karşın görüşmelerde bu kategoride değerlendirmedikleri davranışlar: arkadaşlarına lakap takıp alay etme, sınıf düzenini bozucu gruplaşmalara katılma, hırsızlık, sınıf dolabını ve öğretmen eşyalarını izinsiz karıştırma, kıskançlık ve öğretmenin arkasından küçük düşürücü hareketler yapmadır. Diğer yandan çevreyi korumama ve kirletme, sınıfa kapıyı çalmadan girme, öğretmene kaba ve saygısız davranma, başarısızlık için mazeret ileri sürme, itişerek sınıfa girme, küfür etme gibi davranışlar İngilizce öğretmenleri tarafından toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar olarak değerlendirilmiştir.

Anketin son kategorisi olan **derse ilgi eksikliği şeklinde görülen davranışlardan** öğretmeni dinlememe ve arkadaşlarını konuşturmaya çalışma sınıf öğretmenleri tarafından en çok görülen davranışlardır. Derste ders dışı şeylerle uğraşmak davranışı ise İngilizce öğretmenleri tarafından en çok görülen davranıştır. Öğretmenlerin bu davranışlarla çok sık karşılaşmalarının olası nedenleri; öğrencilerin derse ve konuya hazırlıksız gelmeleri ve bundan dolayı konuyu anlayamamaları, özellikle bazı derslerin soyut konularının öğrenciler tarafından anlaşılamaması olabilir.

Sırasında düzgün oturmama, derslere katılmama ve çalışmalarında yavaş davranıp zaman kaybetme davranışları ankette yer almasına karşın sınıf öğretmenleri bu davranışlara bu kategoride değinmemişlerdir. Fakat ankette yer almayan derste oyun oynama, dersle ilgilenmeme, pencereden bakma, sağa sola bakma, kafasını eğme, saçıyla oynama, tahtadakini yazmama, etrafa bakınma gibi davranışlarla derse ilgi eksikliği kategorisinde karşılaştıklarına değinmişlerdir.

Sırasında düzgün oturmama, derste uyuma, sınıfta hayal kurup öğretmene boş boş bakma ve çalışmalarında yavaş davranıp zaman kaybetme davranışları ankette yer almasına karşın İngilizce öğretmenleri tarafından bu kategoride değerlendirilmemiştir. Buna karşın İngilizce öğretmenleri ankette yer almayan ders araç gereçlerini getirmeme, dalıp gitme, pencereden etrafı seyretme, dikkat dağınıklığı, derste türkü söyleme, ödev yapmama, birbirleriyle konuşma, başka derslerle ilgilenme, arkadaşlarını rahatsız etme, lavaboya gitmek isteme, dersi dinliyor gibi gözükme ve gevezelik yapma gibi davranışlarla bu kategoride karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak sınıf öğretmenleri sınıfta en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışları birbiriyle konuşmak, söz hakkı almadan konuşmak, dersin akışını isteyerek bozmak, arkadaşlarına saldırgan davranışlar sergilemek, ödev yapmama, verilen görevleri yerine getirmeme, küfür etmek, yalan söylemek, hırsızlık yapmak ve öğretmeni dinlememe, arkadaşlarını konuşturmaya çalışma olarak belirtirlerken; İngilizce öğretmenleri de en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışları birbiriyle konuşmak, dersin akışını isteyerek bozmak, birbirlerini şikâyet etmek, arkadaşlarına saldırgan davranışlar sergilemek, ödev yapmama, küfür etmek, yalan söylemek ve derste ders dışı şeylerle uğraşmak olarak belirtmişlerdir.

Hem İngilizce öğretmenlerinin hem de sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışlar; birbirleriyle konuşmak, dersin akışını isteyerek bozmak, arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergilemek, ödev yapmama, yalan söyleme ve küfür etmedir. Yapılan diğer araştırmalarda da benzer istenmeyen davranışlarla karşılaşıldığından, bu bulgu ilgili literatürle paraleldir.

Sayın'ın (2001) sınıf öğretmenleriyle yaptığı araştırmada; arkadaşını öğretmene şikâyet etme, arkadaşına bağırma, gürültü yapma, izinsiz konuşma şeklinde istenmeyen davranışlarla karşılaşmıştır. Araştırma sonuçları bu araştırma sonuçlarıyla benzer özellikler göstermektedir.

Keskin'in (2002) araştırmasında sınıf öğretmenleri; arkadaşlarını şikâyet etmek, söz hakkı almadan konuşma, sınıfa itişerek girip çıkmak, ev ödevlerini yapmamak, dersi dinlememe, verilen görevleri yapmama, sınıfı ve çevresini temiz kullanmamak, gürültü yapmak, ders araç-gereçlerini getirmeme, arkadaşlarına sataşmak gibi istenmeyen davranışlarla karşılaşmışlardır. Araştırma sonuçları bu araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Keskin'in araştırmasında bizim kullandığımız 5 kategorideki davranışlara rastlanmaktadır.

Sadık'ın (2000) 1-5. sınıf öğretmenleriyle yaptığı araştırmasında en fazla görülen istenmeyen davranışların verilen görevleri yapmamak, sınıfta bir şeyler yiyip içmek, ders esnasında bir işle uğraşmak, herhangi bir nesne ile meşgul olmak olduğu sonucuna varılmıştır.

Karakaş'ın (2005) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışların; sürekli ön planda olmayı isteme, arkadaşlarının sözünü kesme, derse hazırlıksız gelme, arkadaşlarını şikâyet etme, söz hakkı almadan konuşma olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan bu araştırma ise arkadaşlarını şikâyet etme, izin almadan konuşma, derse hazırlıksız gelme gibi davranışlar açısından Karakaş'ın araştırmasıyla benzerlik göstermektedir.

Türnüklü ve diğerlerinin (2002) araştırmasında öğretmenlerin en çok rahatsızlık duydukları istenmeyen davranışların küfür etme, hırsızlık, arkadaşlarına fiziksel saldırı, arkadaşlarını tehdit etme, yalan söyleme ve okul araç-gereçlerine zarar verme olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Türnüklü'nün araştırması bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer nitelikler göstermektedir. Çünkü bu çalışmada öğretmenlerin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları toplumsal beklentilere uygun olmayan ve kişilere zarar verici davranışlar kategorisinde karşımıza çıkmaktadır.

Çetin'in (2002) 4. ve 5. sınıf öğretmenleriyle olan çalışmasında en fazla karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları; izin istemeden konuşmak, kavga etmek, sözlü saldırıda bulunmak, ödev yapmamak, öğretmenlerin isteklerini yerine getirmemek ve fazla konuşmak şeklinde ifade edilmiştir. Çalışmada sınıfta en az karşılaşılan disiplin problemi olarak da; silah, bıçak ve benzeri araçlarla öğretmeni veya öğrenciyi taciz etmek, derste uyumak, hırsızlık yapmak ve kopya çekmek olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçları bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Türnüklü'nün (1999) araştırmasında istenmeyen davranışlar genel olarak; sınıf içinde yapılan gürültü ve izin almadan yapılan konuşmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Sınıf içerisinde karşılaşılan gürültü araştırmaya katılan bazı öğretmenler tarafında istenmeyen davranış olarak görülürken, bazı öğretmenler tarafından derse katılım olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonuçları ile bu araştırmanın sonuçları benzerdir.

Bar- Johnson ve Heitt'in araştırmalarında (Akt; Şahin,2005,27) sınıf ve branş öğrenenlerinin en sık karşılaştıkları istenmeyen davranışların; okuldaki çalışmayı tamamlayamamak, öğretmene ve arkadaşlarına karşı saygısızlık, derste konuşmak, dürüst olamamak, okul kurallarına uymamak ve iç denetimin düşük olması olarak sıralanmıştır. Araştırma sonuçları ile bu araştırmanın sonuçları benzer niteliktedir.

Özer'in (2007) ortaöğretimde yaptığı araştırmasında en sık gözlenen istenmeyen davranışların; arkadaşları ile aralarında konuşma, dersi dinlememe (hayal kurma, uyuma, derste ders dışı şeylerle ilgilenme), izin almadan konuşma şeklinde olduğu sonucuna varılmıştır. Daha az gözlenen istenmeyen davranışlar ise; arkadaşlarını şikâyet etme, nesneleri fırlatma, arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanma şeklindedir. Araştırma sonuçları dersin akışını engelleyen ve derse ilgi eksikliği şeklinde görülen davranışlar bakımından benzerlikler göstermektedir.

Aydın'ın (2004) 8. sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada gürültü, konuşma, derse yönelik disiplin sorunları, öğrencinin kendi davranışsal sorunları ve arkadaşlarına yönelik sorunlarla öğretmenlerin sık karşılaştıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçları bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Atıcı'nın (2004) 4. ve 5. sınıflarda yaptığı araştırmasında en çok karşılaşılan istenmeyen davranışların; söz almadan konuşma, arkadaşlarıyla konuşma, gürültü yapma, derse karşı ilgisizlik, yerinden kalkıp dolaşma ve sesli parmak kaldırma olduğu sonucuna varılmıştır. En az karşılaşılan istenmeyen davranışların ise; arkadaşlarıyla kavga etme, başkasının eşyalarına zarar verme, ders araç-gereçlerini getirmeme olduğudur. Her iki araştırma benzer sonuçlar göstermektedir. Ancak kişilere zarar verme boyutunda farklılıklar göze çarpmaktadır. Çünkü bu araştırmanın sonuçlarında kişilere zarar verme boyutunda istenmeyen davranışlara daha sık rastlanmaktadır. Farklılığın olası nedenleri ise araştırmanın yapıldığı bölgelerden kaynaklanabilir.

Öztürk (2001) araştırmasını bu çalışmadaki gibi beş kategoriye ayırarak inceleyip değerlendirmiştir. Dersin akışını engelleyen davranışları gereksiz soru sormak, arkadaşlarını şikâyet etmek, tuvalet izni istemek ve konuşmak şeklinde sıralamıştır. Bu sonuç bizim çalışmamızla paraleldir. İkinci kategori olan kişilere zarar verici davranışların; arkadaşının canını acıtma, vurup kaçma, arkadaşının saçını çekme, şiddet içeren şakalar yapma, sorunları kavga ederek çözmeye çalışma olduğu bulgusuna rastlamıştır. Bu araştırmanın sonuçları arkadaşına saldırgan davranışlar sergileme bakımından Öztürk'ün araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Sorumluluk düzeyinde istenmeyen davranış olarak ödev yapmama, verilen görevleri yerine getirmeme ve ders araç-gereçlerini getirmeme en çok karşılaşılan istenmeyen

davranışlardır. Yapılan bu araştırmada da benzer sonuçlar çıkmıştır. Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışların içinde en sık karşılaşılanın; söz almadan konuşmak olduğu bulgusuna ulaşılırken, bu araştırmada öğretmenler söz almadan konuşma davranışını dersin akışını engelleyen davranışlar kategorisinde değerlendirmiştir. Bu sonuç Öztürk'ün araştırma sonucuyla benzerlik göstermemektedir. Son kategori olan derse ilgi eksikliğinde görülen istenmeyen davranışlar; derste dalıp gitmek, dersi dinliyor gibi görünmek, derse katılmamak ve derste ders dışı şeylerle ilgilenmek öğretmenler tarafından en çok görülen davranışlardır. Yapılan bu araştırmada da benzer sonuçlarla karşılaşılmıştır.

Kocabey'in (2008) 2–3–4. sınıf öğretmenleriyle yaptığı araştırmada sınıfta en sık karşılaşılan istenmeyen davranışların; arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergilemek, arkadaşlarıyla kaba ve küfürlü konuşmak, dikkat dağınıklığı, sürekli konuşarak diğer öğrencileri çalışmalarında rahatsız etmek, dersi aksatmaya yönelik kasti konuşmak olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Her iki araştırma özellikle saldırganlık ve kaba-küfürlü konuşmak davranışları bakımından benzerdir.

Araştırma bulguları diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Fakat benzerlik göstermeyen taraflarının olması ise kültürel farklılıkların okula yansması, sosyo ekonomik düzeyin doğu illerinde daha da yetersiz olması, ailelerin eğitim anlayışlarındaki farklılık, ailelerin yaşam tarzları gibi olası nedenlere bağlanabilir.

5.2. Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlara İlişkin Görüşleri ve Bu Davranışları Gruplandırmalarına İlişkin Tartışma

Sınıf öğretmenlerine **istenmeyen davranışın ne olduğuna ilişkin görüşleri sorulmuş** ve elde edilen verilerin analizi sonucunda istenmeyen davranış, dersin akışını engelleyen, kişilere zarar verici, toplumsal beklentilere uygun olmayan, sınıf huzurunu bozan davranışlar olarak tanımladıkları bulgusu ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin sorumluluklardan uzak durma ve derse ilgi eksikliği boyutlarına hiç değinmedikleri de görülmüştür. İngilizce öğretmenlerinin ise dersin akışını engelleyen, kişilere zarar verici, derse ilgi eksikliği şeklinde algıladıkları; sorumluluklardan uzak durma ve toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar olarak tanımlamadıkları görülmüştür.

İlgili literatür incelendiğinde istenmeyen davranışın tanımının benzerlikler içerdiği görülmektedir. Akçadağ'a göre (2005), öğretmenin sınıfta planladığı etkinliklerin gerçekleştirilmesini engelleyen her türlü davranıştır.

Diğer yandan Ilgar'a göre (2000), dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı engelleyen her türlü davranıştır.

Sadık araştırmasında (2006), toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışları istenmeyen davranış olarak nitelendirmiştir.

Yüksel ve Ergün'e göre (2005) okulda ve sınıfta eğitsel faaliyetlere engel olan her türlü davranış istenmeyen davranış olarak tanımlanabilir.

Keskin'e göre (2002) sınıfta istenmeyen davranışlar, sınıf içinde diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenlerin beklenti ve kurallarıyla ters düşen, sınıfta karışıklık yaratan davranışlardır.

Shrigley'e göre ise (1979,Akt,Öztürk,2001) öğretim etkinliğini bozan psikolojik, fiziksel veya maddi olarak rahatsızlık veren her türlü davranış istenmeyen öğrenci davranışı olarak tanımlanabilir.

Tertemiz'e göre (2000) istenmeyen öğrenci davranışı olarak adlandırılan davranışlar, genel olarak sınıf içinde diğer öğrencileri ve öğretmeni rahatsız eden, sınıf içi eğitim-öğretim etkinliklerini bozan, eğitim sisteminin genel ve özel hedeflerine ulaşma beklenti ve kurallarına ters düşen ya da sınıf düzenini bozan türdeki davranışlardır.

Sınıf öğretmenlerine **istenmeyen davranışların derslere göre farklılık gösterip göstermediği** sorusu sorularak elde edilen verilerin analizi sonucunda dersi dinlemenin ve istenmeyen davranış göstermenin çocuğun konulara karşı ilgisiyle alakalı olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencinin anladığı derslerde ve konularda daha az istenmeyen davranış; anlamadığı derslerde ise daha çok istenmeyen davranış gösterdiği ortaya çıkmıştır. İstenmeyen davranışın her ders aynı öğrencilerde görüldüğü de bulgular arasındadır.

Sınıf öğretmenlerine **“Karşılaştığınız istenmeyen davranışlarını gruplandırabilir misiniz? Gruplandırırsanız nasıl bir gruplandırma yaparsınız?”** sorusunun verilerinin analizi sonucunda öğretmenlerin hepsinin kendilerine göre bir gruplama yaptıkları görülmüştür. Öğretmenler davranışları daha çok sınıf içi ve sınıf dışı olarak ayırırken, kategori yapmayı davranış adı olarak da adlandırmışlardır. İngilizce öğretmenlerinin de; ders içi, ders dışı, derse ilgi eksikliği ve daha çok davranış adlarına göre grupladıkları görülmektedir. Ancak bir öğretmen hiçbir şekilde gruplama yapamayacağını dile getirmiştir. Öğretmenlerin görüşleri zaman zaman ilgili literatürle örtüşmektedir.

Kılbaş’a göre (2003) sınıf yönetimindeki sorun davranışlar uygun olmayan sınıf içi davranışlar ve kötü çalışma becerileri olarak iki kategoride incelenebilir.

Karip (2005) sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını üç grupta incelemiştir:

1. Bireyin akademik faaliyetlerine göre davranışlar
2. Bireyin öğretmen ve arkadaşlarına yönelik davranışları
3. Bireyin fiziksel ortama zarar vermeye yönelik davranışları

Evertson, Emmer ve Worsham (2003,174) sorunlu davranışları; sorun olmayan davranışlar, küçük sorunlar, önemli fakat etkisi ve alanı sınırlandırılmış sorunlar, artan ve yayılan sorunlar olmak üzere dört grupta incelemişlerdir.

Charles ise saldırgan davranışlar, ahlaka aykırı davranışlar, otoriteye meydan okuma, dersi bölme ve sorumluluk almaktan kaçınma olmak üzere beş tip istenmeyen öğrenci davranışından bahsetmektedir. (Charles,2002,3)

5.3. Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Tartışma

Sınıf ve İngilizce öğretmenlerine uygulanan anket sonucunda istenmeyen davranışlarla baş etme stratejileri sözlü uyarı, ceza verme, aile ile iletişim kurma, davranışın nedenini araştırma, beden dili (sözsüz iletişim), görmezden gelme, model

olma, öğretim temelli düzenleme ve davranış düzenleme olmak üzere 9 kategoride incelenmiştir.

Dersin akışını engelleyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede sınıf öğretmenlerince en çok kullanılan stratejiler; sözlü uyarı (sözel uyarı, sınıf kurallarını hatırlatma, doğrudan sözel uyarı), davranış düzenleme (açıklama yapma), beden dili, görmezden gelme iken; İngilizce öğretmenlerinin sözlü uyarı (sözel uyarı, sınıf kurallarını hatırlatma, doğrudan sözel uyarı), beden dili (kaş çatık şekilde bakma), davranışın nedenini araştırma (dersten sonra konuşma), ve görmezden gelme stratejilerini kullandıkları anket verilerinin bulgularından anlaşılmaktadır.

Sözlü uyarı (sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı), ceza verme (özür diletme) ve davranış düzenleme (rehberlik servisine gönderme, açıklama yapma) stratejileri sınıf öğretmenleri tarafından kişilere zarar verici davranışları önlemeye yönelik en çok kullanılanlar iken; İngilizce öğretmenleri tarafından sözlü uyarı (doğrudan sözel uyarı, sözel uyarı) ve davranış düzenleme (rehberlik sevisine gönderme, açıklama yapma) sıklıkla kullanılanlar arasındadır.

Sınıf öğretmenleri sözlü uyarı (sözel uyarı, sınıf kurallarını hatırlatma, doğrudan sözel uyarı), ceza verme (eksi not verme) ve davranış düzenleme (açıklama yapma) stratejilerini; İngilizce öğretmenleri ise yine ceza verme (eksi not verme, fazladan ödev verme), sözlü uyarı (sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı) ve davranış düzenleme (açıklama yapma) stratejilerini sorumluluklarını gerektiği gibi yapmayan öğrenciler karşısında kullanmaktadırlar.

Sözlü uyarı (sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı), davranış düzenleme (açıklama yapma, rehberlik servisine gönderme) ve model olma (doğru davranışı gösterme) sınıf öğretmenleri tarafından; davranış düzenleme (açıklama yapma, rehberlik sevisine gönderme) ve sözlü uyarı (doğrudan sözel uyarı) İngilizce öğretmenleri tarafından toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlarla baş etmede en çok tercih edilen stratejilerdir.

Öğrencinin derse ilgisiz olduğu durumlarda sınıf öğretmenleri sözlü uyarı (sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı ve ismiyle hitap etme), davranışın nedenini araştırma (soru

sorma) ve davranış düzenleme (açıklama yapma, yardım etme) stratejilerini sıklıkla kullanırken; sözlü uyarı (sözel uyarı ve doğrudan sözel uyarı) ve davranışın nedenini araştırma (soru sorma) stratejileri de İngilizce öğretmenleri tarafından sıklıkla kullanılan stratejilerdir.

Öztürk'ün (2001) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranış gösteren öğrenciyi yargılamak yerine davranışın nedenini aramaya yönelik yaklaşımları tercih ettiği, davranışın olumsuz etkilerini açıklama, öğrenciye yakın davranma, öğrenciyle birebir görüşme, sözlü uyarı, aile ile görüşme gibi stratejileri daha çok kullandıkları sonucuna varılmıştır. Yapılan bu araştırma ise Öztürk'ün yaptığı araştırma ile açıklama yapma, sözlü uyarı, davranışın nedenini araştırma stratejileri bakımından tıpatıp örtüşmektedir.

Gözütok'un (1992) ortaöğretim kurumlarında yaptığı araştırma sonuçlarında öğretmenlerin %25'inin anlattığı konuya ve sınıfa hâkim oldukları için istenmeyen davranış görülmediğine; %27'sinin ikaz edici stratejileri kullandığına; %30'nun tokat, kulak ya da saç çekme, bağırma, hakaret, notla tehdit, sözlüye kaldırma, dersi dinlemeyenleri müdüre gönderme tehdidi, konuşanlara tebeşir atma gibi stratejileri kullandıklarına; %8'inin ise istenmeyen davranışlar karşısında hiçbir stratejiyi kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın sonuçları Gözütok'un araştırma sonuçlarıyla benzer sonuçlar göstermektedir. Çünkü bu çalışmada İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranış karşısında sözlü uyarı stratejilerini sıklıkla kullandıkları ve ceza içerikli stratejileri de zaman zaman kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı kullanılan baş etme stratejileri incelendiğinde bu yöntemlerin: model olma, görmezden gelme, sınıf kurallarını hatırlatma; İngilizce öğretmenlerinin de aynı stratejilerden görmezden gelme gibi önleyici disiplin modelini kullandıklarını; rehberlik servisine gönderme, sözel uyarı, beden diliyle uyarma, açıklama yapma gibi iyileştirici disiplin modelinin sınıf öğretmenlerince kullanılırken benzer stratejiler olan sınıf kurallarını hatırlatma, rehberlik servisine gönderme, sözel uyarı, beden diliyle uyarma, açıklama yapmanın da İngilizce öğretmenleri tarafından kullanıldığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlar karşısında cezalandırıcı disiplin modelleri içerisinde yer alan

özür diletme ve eksi not verme; İngilizce öğretmenlerinin de eksi not verme ve fazladan ödev verme stratejilerinin kullanımına ağırlık verdikleri bulgulardan anlaşılmaktadır. Sınıf ortamında çok çeşitli davranış sorunlarının olduğu düşünülürse çeşitli disiplin modellerinin kullanılması olağandır.

Sayın'ın (2001) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etme yöntemi olarak “konu ile ilgili soru sorma, sınıf kurallarını hatırlatma, öğrenciyle dersten sonra konuşma, öğrencinin dikkatini derse çekmek, olumlu davranışı ödüllendirme gibi önleyici” başa çıkma yöntemlerini kullandıkları belirtilmiştir. Sayın'ın araştırması bu araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Keskin'in (2002) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci, davranışları karşısında en çok kullandıkları baş etme stratejilerinin “sözlü uyarı” olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan bu çalışmada ise en çok tercih edilen stratejilerin başında sözlü uyarıda bulunma stratejisi gelmektedir. Keskin'in araştırmasında fiziksel ceza kullanmak, öğrenciye istemediği görevleri vermek, okul yönetimi ile görüşme stratejileri de kullanılan baş etme yöntemleridir. Araştırma sonuçları Keskin'in araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Çünkü bu çalışmada da ceza içerikli stratejiler tercih edilenler arasındadır.

Türnüklü ve diğerleri'nin (2001) araştırmasında istenmeyen davranışa karşı en çok kullanılan baş etme stratejilerinin “öğrenciyle davranış hakkında konuşmak, öğrenciye davranışın nedenini sorma, sınıf kurallarını hatırlatma” gibi stratejiler olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları bakımından benzerlikler göstermektedir.

Yapılan araştırmalar sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranış karşısında kullandıkları baş etme stratejilerinin bu çalışmayı destekler niteliğinde olduğunu göstermektedir. Çünkü bu çalışmanın sonucuna bakıldığında; sözlü uyarı (sınıf kurallarını hatırlatma, sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı), görmezden gelme, davranış düzenleme (açıklama yapma, rehberlik servisine gönderme) beden dili (göz teması kurma), ceza verme (özür diletme, eksi not verme), model olma (akranı model gösterme, doğru davranış gösterme) ve davranışın nedenini araştırma (soru sorma) stratejileri ise sınıf öğretmenleri tarafından sıkça kullanılan stratejilerdir.

Araştırma sonuçlarına göre tüm kategorilerde İngilizce öğretmenleri tarafından en fazla kullanılan stratejilerin; sözlü uyarı (sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı, sınıf kurallarını hatırlatma), davranış düzenleme (açıklama yapma ve rehberlik servisine gönderme), beden dili (kaşlar çatık şekilde bakma), ceza verme (eksi not verme, fazladan ödev verme) ve davranışın nedenini araştırma (soru sorma) olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sınıf ve İngilizce öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda istenmeyen davranışlarla baş etme stratejileri sözlü uyarı, ceza verme, aile ile iletişim kurma, davranışın nedenini araştırma, özdeşim kurdurma, beden dili ve sözsüz iletişim, görmezden gelme, model olma, öğretim temelli düzenleme, önlemsel yaklaşım, davranış düzenleme ve olumlu iletişim olmak üzere toplam 12 kategoride incelenmiştir. Bu kategoriler görüşme sonrasında ortaya çıkan verilerin analizi sonucunda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Sözlü uyarı kategorisinde en çok genel sözlü uyarı (5 öğretmen) ve isimle hitap etme (4 öğretmen) kullanılırken, ceza verme kategorisinde en çok fiziksel güç kullanma (5 öğretmen), sevdiği şeyden mahrum bırakma, yer değiştirme, tehdit ve gözdağı verme, başka otoriteye gönderme stratejileri (3'er öğretmen) kullanılmıştır. Aile ile iletişim kurma kategorisinde veli ile görüşme (3 öğretmen), daha çok kullanılırken, davranışın nedenini araştırma kategorisinde soru sorma ve dersten sonra konuşma (3'er öğretmen) stratejileri tercih edilmiştir. Özdeşim kurdurma kategorisinde aynı duyguyu yaratma (3 öğretmen), beden dili ve sözsüz iletişim kategorisinde göz teması kurma (3 öğretmen), görmezden gelme kategorisinde görmezden gelme (3 öğretmen), model olma kategorisinde model olma (3 öğretmen), öğretim temelli düzenleme kategorisinde yol gösterme (5 öğretmen), davranış düzenleme kategorisinde açıklama yapma (4 öğretmen) stratejilerinin sınıf öğretmenlerince daha çok kullanıldığı görülmektedir.

İngilizce öğretmenleri sözlü uyarı kategorisinde genel sözlü uyarı (5 öğretmen) stratejisini daha çok kullanmıştır. Ceza verme kategorisinde tehdit ve gözdağı verme (4 öğretmen), ceza verme ve notunu azaltma (3 öğretmen), stratejileri daha çok kullanılırken; aile ile iletişim kurma kategorisinde veli ile görüşme; davranışın nedenini araştırma kategorisinde dersten sonra konuşma (4 öğretmen) tarafından kullanılırken, soru sorma ve sorunu anlama; özdeşim kurdurma kategorisinde kendini başkasının

yerine koydurtma; olumlu iletişim kategorisinde yer alan yakınlık gösteren ifadeler kullanma ve çocuklar arasındaki iletişimi artırma stratejileri sadece 1'er öğretmen tarafından kullanılmıştır. Beden dili ve sözsüz iletişim kategorisinde yer alan göz teması (4 öğretmen), fiziksel yakınlık kurma (3 öğretmen), en çok kullanılan stratejilerdir. Görmezden gelme stratejisi 4 öğretmen tarafından kullanılırken, akranı model gösterme stratejisi 2 öğretmen, model olma 3 öğretmen tarafından kullanılmıştır. Öğretim temelli düzenleme kategorisinde yer alan farklı yöntem ve teknikler kullanma, yol gösterme, dikkat çekme stratejileri de 2'ser öğretmen tarafından kullanılmıştır. Önleimsel yaklaşım kategorisinde yer alan sınıf kurallarını oluşturma stratejilerini sadece iki öğretmenin tercihleri arasındadır. Davranış düzenleme kategorisinde yer alan açıklama yapma (5 öğretmen) ve anlaşma yapma (4 öğretmen) en çok kullanımına başvurulmuş stratejilerdir.

Öğretmenlerle yapılan verilerin analizi sonucunda davranışçı yaklaşımları benimsedikleri görülmektedir. Çelik'e göre (2005), davranışçı yaklaşımda davranış açıkça sergilenir ve gözlemlenebilir. Davranışlar pekiştiricilerle güçlendirilebilir ve devam ettirilebilir. Öğretmenler daha çok davranış ortaya çıktıktan sonra sözel uyarı yapmaktadırlar ve cezaya başvurmaktadırlar.

Davranışçı modelin temel varsayımı, davranışların sonuçlarını ve getirilerini ya da davranışı izleyen ödüllendirmeleri değiştirerek davranışların kontrol altına alınabileceği ve değiştirilebileceğidir. Kurallara uyan ve istenen performansı gösteren öğrencilere pekiştiriciler ve ödüller verilir. (Burden,1995,51-52)

Celep'e göre (2004) davranışçı yaklaşımda öğrenciyi istenilen davranışı yapmaya yönleltmede uygulanan tekniklerin bazıları şunlardır:

1. Aralıklı ve oranlı pekiştirici verme.
2. Temel davranışı parçalara ayırma.
3. Öğrenciyi sınıftan izole etme.
4. Öğrenciye doygunluk verene kadar gösterdiği istenmeyen davranışı yaptıрма.
5. Model alma.
6. Olumlu-olumsuz ifade kullanma.
7. Öğrenci ile anlaşma yapma.

Öğretmenler öğrenciyi istenilen davranışa yönlendirmek için Celep'in yukarıda sözünü ettiği stratejilerden temel davranış parçalarına ayırma dışında hepsini kullanmaktadırlar.

Sınıf öğretmenlerinin hem ankette hem de görüşmelerde kullandıkları stratejiler; sözlü uyarı, soru sorma, göz teması kurma, ve açıklama yapma iken; İngilizce öğretmenlerinin kullandıkları baş etme stratejileri sözlü uyarı, dersten sonra konuşma, eksi not verme, ve açıklama yapmadır.

Anket ve görüşme verilerinin analizi sonucunda öğretmenlerin kullandıkları baş etme stratejilerinin yapılan davranışların niteliğine göre değiştiği görülmektedir. Öğrencilerin içinde bulundukları ortama daha az zarar veren davranışları karşısında sınıf öğretmenlerinin sözel olmayan iletileri kullanma, öğrenci davranışını yeniden derse yönlendirme, sözlü uyarı; İngilizce öğretmenlerinin sözel olmayan iletileri kullanma ve sözlü uyarı gibi küçük müdahale stratejilerini kullandıklarını; istenmeyen davranışın şiddeti arttığı zaman sınıf öğretmenlerinin yer değiştirme, fiziksel güç, sevdiği şeyden mahrum bırakma, tehdit ve gözdağı verme; İngilizce öğretmenlerinin ceza verme, notunu azaltma, tehdit ve gözdağı verme gibi orta vadeli müdahale stratejilerini kullandıkları; ancak istenmeyen davranışın çok şiddetli olduğu durumlarda ise sınıf öğretmenlerinin veli ile görüşme, başka otoriteye gönderme; İngilizce öğretmenlerinin ise rehberlik servisine gönderme gibi uzun vadeli müdahale stratejilerini kullandıkları görülmektedir.

Özbebit'in (2007) İngilizce öğretmenleri üstünde yaptığı araştırmasında, küçük müdahale stratejilerinin kullanımı ilköğretim 1. ve 2. kademedeki görev yapan öğretmenler ile ortaöğretimde görev yapan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Çünkü araştırmada küçük müdahale stratejileri ilköğretim 1. ve 2. kademedeki görev yapan öğretmenler tarafından aynı oranlarda kullanılırken; ortaöğretimde görev yapan öğretmenler tarafından daha az kullanılmıştır. Orta vadeli müdahale stratejileri açısından incelendiğinde ilköğretim 1. ve 2. kademedeki görev yapan öğretmenlerle ortaöğretimde görev yapan öğretmenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmistir. Çünkü ilköğretim 1. ve 2. kademedeki görev yapan öğretmenler benzer stratejileri kullanırlarken; ortaöğretim öğretmenleri bu stratejileri daha az kullanmışlardır. Uzun vadeli müdahale stratejileri incelendiği zaman ilköğretim

1. ve 2. kademe öğretmenleri ile ortaöğretim öğretmenleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. İlköğretim 1. ve 2. kademe öğretmenleri bu stratejileri daha az kullanırken; ortaöğretim öğretmenleri ise uzun vadeli müdahale stratejilerini daha çok kullanmışlardır. Araştırma bulguları Özbebit'in araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Kazu'nun (2007) yılında yaptığı araştırmasında sınıf öğretmenlerinin küçük disiplin problemleri karşısında görmezden gelme, öğüt verme, öğrenciyle konuşup sorunu çözmeye çalışma, beden diliyle uyarma (göz teması), öğrencinin yerini değiştirme stratejilerinin fazlaca kullandığı; buna karşın ciddi disiplin problemleri karşısında ise okul yönetimi ile görüşme ve veli ile görüşme stratejilerinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu araştırma Kazu'nun araştırmasıyla benzerlik göstermektedir.

Tulley ve Chiu'nun (1991) ilk ve orta dereceli okullarda gerçekleştirdikleri araştırmada öğretmenlerin istenmeyen davranışlar karşısında kullandıkları stratejiler pozitif pekiştirme, öğrenciyle birebir konuşma, öğretim stratejisini değiştirmedi. Araştırma sonuçları öğrenciyle birebir konuşma ve öğretim stratejisini değiştirme bakımından benzerlikler taşımaktadır. Ancak olumlu pekiştirme ve ödül kullanımı çok az tercih edilen stratejiler arasındadır. Bunun olası nedenleri ise öğretmenlerin etkili baş etme stratejilerini kullanma becerilerinin düşük olmasına bağlanabilir.

Başar'ın (1993) yılında ilköğretim 2. kademedeki yaptığı araştırmasında istenmeyen öğrenci davranışları karşısında öğretmenlerin en çok görmezden gelme stratejisini kullandıkları; buna karşın fiziksel cezaya hiç başvurmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada İngilizce öğretmenlerinin küçük sorunlar karşısında görmezden gelme stratejisini kullandıkları; ancak bazı çaresiz kalınan durumlarda ise fiziksel cezaya zaman zaman başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Beşdok'un 2007 yılında ortaöğretim öğretmenleriyle yaptığı çalışmada istenmeyen davranışlara karşı doğru davranışı ve olumlu sonucu belirtme, göz teması ve sözsüz uyarıcılar ile uyarma, sorumluluk verme, öğrenci ile bireysel konuşma, sınıf kurallarını hatırlatma, sözlü uyarıda bulunma, ders konusunda veya yönteminde değişiklik yapma stratejileri daha çok kullanılırken; fiziksel ceza verme, dokunarak veya fiziksel temasla uyarma stratejileri ise daha az kullanılmıştır. Bu araştırmada

kullanılan baş etme stratejilerinden göz teması ve sözsüz uyarıcılar ile uyarma, sözlü uyarı, sınıf kurallarını hatırlatma Beşdok'un araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır. Ancak bölgesel farklılıklar, okutulan sınıf düzeyi, okulların sosyo ekonomik düzeyi, ailelerin okulla ilişkisi, öğretmenlerin çalışma koşulları gibi etkenlerden dolayı kullanılan baş etme stratejileri farklılaşabilir.

Özer'in (2007) lise öğretmenleri ile yaptığı araştırmada istenmeyen davranışlar karşısında en çok kullanılan stratejilerin; isimle uyarı, görmezden gelme, sınıf kurallarını hatırlatma, göz teması kurma, azarlama ve davranışa ilişkin uyarma stratejileri olduğu sonucuna varılırken; hiç kullanılmayan stratejilerin ise alay etme ve fiziksel ceza olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan bu araştırmada da isimle hitap, görmezden gelme, sınıf kurallarını hatırlatma, göz teması kurma stratejileri öğretmenler tarafından sıkça kullanılan stratejilerdir. Ancak eksi not verme stratejisi ise yine en fazla kullanılan stratejiler arasındadır. Her iki araştırmanın da bulguları benzerlik göstermektedir.

Ankette yer alan 40 tane baş etme stratejisinin hemen hemen tüm öğretmenler tarafından kullanıldığı ancak kaşları çatık şekilde bakma, cezayı hatırlatma, ayrıcalıkları kaldırma, kuralı dramatize etme, gülme, sınıf tartışması yapma ve onaylamama stratejilerinin ise hiçbir sınıf öğretmeni tarafından kullanılmadığı yapılan görüşmelerin analizi sonucunda anlaşılmaktadır. Buna karşın ankette yer almayan ancak öğretmenlerin kullandıklarını söyledikleri bazı stratejiler ise şu şekilde sıralanabilir; izolasyon, davranışın nedenini diğer öğrencilerden öğrenme, özdeşim kurdurma, etkinlik yapma, dikkati sürdürmeye çalışma, konu tekrarı, farklı yöntemler kullanma, derse erken girme, canlandırma, olay ortaya çıkmadan engelleme, mantıksal sonucu kullanma, olumlu iletişim kurma.

Etkinliği değiştirme, cezayı hatırlatma, sınıftan çıkarma, etkinliğe öğrenciyi almama, ayrıcalıkları kaldırma, kuralı dramatize etme, öğrenci yokmuş gibi davranma, davranışı bıkana dek yaptırma, gülme, sınıf tartışması yapma ve onaylamama gibi stratejilerin İngilizce öğretmenleri tarafından hiç kullanılmadığı belirtilirken; ankette yer almamasına karşın İngilizce öğretmenlerinin kullandıklarını söyledikleri stratejilerin; ceza verme, ad takip komik duruma düşürme, sorunu anlama, davranış diğer öğrencilerden öğrenme, özdeşim kurdurma, fiziksel yakınlık, jest ve mimikleri

kullanma, sözsüz iletişim, farklı yöntem ve teknikleri kullanma, canlandırma, materyal kullanma, dikkat çekme, sınıf kurallarını oluşturma, ilgi dağıtan objenin kaldırılması, dönüt ve düzeltme verme, mantıksal sonucu kullanma, olumsuz pekiştireç verme, olumlu iletişim yolları olduğu sonucuna varılmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşleri cezaya kesinlikle karşı oldukları onun yerine olumsuz pekiştirecin kullanılmasının daha doğru olacağı, öğrencinin okul içindeki sorunlarıyla ilgilenildiği kadar okul dışındaki sorunlarıyla da ilgilenilmesi gerektiği ve öğretmenlerin sürekli kendilerini yenilemelerinin önemli olduğu yönündeyken; İngilizce öğretmenlerinin ise konuyla ilgili görüşleri sınıf öğretmenine istenmeyen davranışların önlenmesi konusunda daha çok iş düştüğü, öğrencinin incitilmeden uyarılmasının önemli olduğu, zaman zaman kendilerini yetersiz hissedebildikleri ve öğretmen tepkilerinin öğrenciden öğrenciye değişebildiği yönündedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda nitel ve nicel veri toplama araçlarının analizi sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar açıklanmış, uygulamaya yönelik ve ileride yapılacak olası araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar bu bölümde sunulmuştur.

1. Sınıf Öğretmenlerinin ve İngilizce Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Sonuçlar

Sınıf öğretmenleri sınıfta en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışları; birbiriyle konuşmak, söz hakkı almadan konuşmak, dersin akışını isteyerek bozmak, arkadaşlarına saldırgan davranışlar sergilemek, ödev yapmama, verilen görevleri yerine getirmeme, küfür etmek, yalan söylemek, hırsızlık yapmak ve öğretmeni dinlememe, arkadaşlarını konuşturmaya çalışma olarak belirtmişlerdir.

İngilizce öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışlar; birbiriyle konuşmak, dersin akışını isteyerek bozmak, birbirlerini şikâyet etmek, arkadaşlarına saldırgan davranışlar sergilemek, ödev yapmama, küfür etmek, yalan söylemek ve derste ders dışı şeylerle uğraşmak olarak belirtmişlerdir.

Hem İngilizce öğretmenlerinin hem de sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışlar; birbirleriyle konuşmak, dersin akışını isteyerek bozmak, arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergilemek, ödev yapmama, yalan söyleme ve küfür etmedir. Yapılan diğer araştırmalarda da benzer istenmeyen davranışlarla karşılaşmıştır.

2. Sınıf ve İngilizce Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlara İlişkin Görüşlerinin Sonuçları İle Bu Davranışları Gruplandırmalarına İlişkin Sonuçlar

Sınıf öğretmenleri istenmeyen davranışları dersin akışını engelleyen, kişilere zarar verici, toplumsal beklentilere uygun olmayan ve sınıf huzurunu bozan davranışlar olarak nitelendirmişleridir. Sınıf öğretmenlerinin kendilerine göre yaptıkları tanımlar ilgili literatürle de örtüşmektedir.

İngilizce öğretmenleri istenmeyen davranışları dersin akışını engelleyen, kişilere zarar verici ve derse ilgi eksikliği boyutunda değerlendirmişlerdir. İngilizce öğretmenlerinin yaptığı istenmeyen davranışın tanımı ilgili literatürle örtüşmektedir.

İngilizce ve sınıf öğretmenlerine istenmeyen davranışlar grup grup sorulup fikirleri alınmak istendiğinde öğretmenlerin anketteki gibi grupların altındaki davranışların bazılarını doğru grupta söyledikleri bazı davranışları ise kendilerine göre düşündükleri gruplara yerleştirip söyledikleri görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışların derslere göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin görüşleri ise derslere göre farklılık göstermediği, öğrencilerin ilgi alanlarına göre istenmeyen davranışın yapılmasının farklılık gösterdiği ve konuların öğrenci tarafından anlaşılma düzeylerinin de istenmeyen davranışlarla ilişkili olduğu yönündedir. Ayrıca okul vaktinin ilk saatinde daha az istenmeyen davranış meydana geldiği ve ilerleyen ders saatlerinde ise istenmeyen davranışın arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

İstenmeyen davranışların gruplandırılmasına ilişkin ise sınıf öğretmenlerin hepsinin kendilerine göre bir gruplama yaptığı görülmüştür. Yapılan bu gruplamaların çoğu literatürle benzerlik göstermektedir. Ancak öğretmenlerin gruplamayı yaparken daha çok istenmeyen davranışların adlarını söyleyerek bir gruplama yaptığı sonucuna varılmıştır.

İngilizce öğretmenleri ise istenmeyen davranışların gruplandırmasıyla ilgili 1 öğretmen dışında ders içi, ders dışı ve derse ilgi eksikliği şeklinde gruplayabilmişlerdir. İngilizce öğretmenleri de sınıf öğretmenlerinin yaptığı gibi

istenmeyen davranışların adlarını söyleyerek gruplama yapmışlardır. Yapılan gruplamalar literatürle örtüşmektedir.

3. Sınıf Öğretmenlerinin Ve İngilizce Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerine İlişkin Sonuçlar

Ankette yer alan 40 tane baş etme stratejisi veriler analiz edildikten sonra sözlü uyarı, ceza verme, aile ile iletişim kurma, davranışın nedenini araştırma, beden dili (sözsüz iletişim), görmezden gelme, model olma, öğretim temelli düzenleme ve davranış düzenleme olarak kategoriler halinde okuyucuya sunulmuştur.

Görüşme verilerinin analizi sonucunda istenmeyen davranışlarla baş etme stratejileri 12 kategori çerçevesinde incelenmiştir. Bu kategoriler sözlü uyarı, ceza verme, aile ile iletişim kurma, davranışın nedenini araştırma, özdeşim kurdurma, beden dili ve sözsüz iletişim, görmezden gelme, model olma, öğretim temelli düzenleme, önlemsel yaklaşım, davranış düzenleme ve olumlu iletişimdir. Öğretmenler bu stratejileri yapılan davranışın şiddetine göre seçip kullanmaktadırlar.

Sınıf öğretmenlerinin en çok kullandıkları baş etme stratejilerinin ise sınıf kurallarını hatırlatma, sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı, açıklama yapma, dersten sonra konuşma, görmezden gelme, özür diletme, rehberlik servisine gönderme, eksi not verme, akranı model gösterme, doğru davranışı gösterme ve soru sormadır.

İngilizce öğretmenlerinin en çok kullandıkları baş etme stratejileri ise sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı, dersten sonra konuşma, açıklama yapma, rehberlik servisine gönderme, sınıf kurallarını hatırlatma, görmezden gelme, kaşları çatık şekilde bakma, eksi not verme, fazladan ödev verme ve soru sormadır.

İngilizce ve sınıf öğretmenlerinin ortak olarak kullandıkları baş etme stratejileri ise sınıf kurallarını hatırlatma, sözel uyarı, doğrudan sözel uyarı, açıklama yapma, dersten sonra konuşma, görmezden gelme, rehberlik servisine gönderme, eksi not verme ve soru sormadır. Bu bulgudan da anlaşılacağı üzere sınıf ve İngilizce öğretmenleri benzer baş etme stratejilerini kullanmaktadırlar.

6.2. Öneriler

Araştırmanın bulgularına ve sonuçlarına dayalı olarak uygulamaya yönelik ve ileride yapılacak çalışmalara yönelik öneriler bu bölümde sunulmuştur.

6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergileme davranışını önlemeye yönelik, öğrencinin sınıf içinde diğer arkadaşlarına fiziksel, ruhsal, akademik yönden zarar verdiğinin bilincine varması sağlanmalı ve sınıf içinde olumlu bir atmosfer yaratma çabası içine girilmelidir. Böylece öğrenciler saygı ve sevgi çerçevesinde eğitim-öğretimlerini sürdürebilirler. Bunun için haftanın bir günü sınıf toplantılarına ayrılmalı ve sınıfın sorunları üzerinde konuşulup tartışılarak çözüm yolları aranmalıdır. Böylece öğrenciler arasındaki ilişkiler geliştirilerek daha samimi bir ortam yaratılabilir.
2. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlar karşısında en çok kullandığı stratejilerden biri sınıf kurallarını hatırlatmadır. Öğrencilerin istenmeyen davranış göstermemeleri için sınıf içi kurallar birlikte belirlenme yoluna gidilmelidir. Ancak kurallar belirlenirken tüm sınıftaki öğrencilerin fikri alınmalıdır ve kurallar yılın ilk haftalarında belirlenerek, kuralların anlaşılabilir şekilde kısa, anlamlı, öğrencinin ne yapmaması değil de ne yapması gerektiğini anlatan şekilde düzenlenmesine dikkat edilmelidir.
3. Öğretmenlerin ceza içerikli stratejileri kullanma taraftarı olmamalarını söylemelerine rağmen bu stratejilere başvurdukları görülmektedir. Bu durum da öğretmenlerin davranışçı yaklaşımı benimsediklerini göstermektedir. Bunu engellemek için cezanın çocuğun üzerinde bıraktığı psikolojik, fizyolojik zararlar konusunda öğretmenlere sık sık çeşitli seminerler verilmelidir.
4. Araştırmaya katılan öğretmenler ödev yapmama ve verilen görevleri yerine getirmeme gibi öğrenci davranışlarıyla çok sık karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bunu engellemek için öğrencinin küçük bir sorumluluğu yerine getirdiğinde dahi onu ödüllendirme yoluna gidip, davranışın sürekliliğinin sağlanmasına özen gösterilmelidir. Ayrıca istenmeyen davranışların her ders aynı öğrencilerde görüldüğü bulgusuna ulaşılmaktadır.

Bunun için öğrencinin derste oylanmasını sağlamak amacıyla çeşitli sorumluluklar verilerek öğrencinin bir şeylerle meşgul olması sağlanabilir.

5. Ebeveynlerden özellikle annelerin çocuklarıyla Türkçe diyalog kurabilmeleri için anne eğitim seminerleri ve okuma yazma kursları düzenlenebilir.
6. Öğrencilerin öğretmenin anlattıklarını daha iyi anlayabilmeleri için Türkçe derslerine daha çok önem verilerek, hikâye kitabı okuma saatleri arttırılabilir.
7. Bu araştırma sonucunda İngilizce öğretmenleri dışında diğer branş öğretmenleri de istenmeyen davranış karşısında en etkili ve uzun süreli baş etme stratejisini kullanarak derslerini daha verimli işleyip, öğrencilerine iyi birer model olabilirler.

6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma ilköğretim 5. sınıflardaki sınıf ve İngilizce öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerini incelemiştir. Araştırma 4. ve 5. sınıfları kapsayacak şekilde genişletilerek yapılabilir.
2. Araştırma 4. ve 5. sınıflardaki sınıf öğretmenleri ve diğer branş öğretmenleri ile gerçekleştirilebilir.
3. Araştırmada 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin istenmeyen davranış gösterme nedenlerine ilişkin bir araştırma yapılabilir.
4. Öğrencilerin daha çok hangi derslerde istenmeyen davranış sergiledikleri nedenleri ile birlikte araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (1997), *Toplumsal Kurumsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği*, Ankara, Pegem A Yayınları
- Ağaoğlu, E. (2001), “Sınıf Yönetimi İle İlgili Genel Olgular”, (Editör: Zeki Kaya), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, PegemA Yayıncılık.
- Akar, İ. (2005), “Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler”, (Editör: Zeki Kaya) , *Sınıf Yönetimi*, Ankara, PegemA Yayıncılık.
- Akçadağ, T. (2005), *Sorun Davranışların Yönetimi, Etkili Sınıf Yönetimi*, (Ed: Hüseyin Kıran), Ankara, Anı Yayınevi.
- Akçadağ, T. (2007), *Sorun Davranışların Yönetimi, Etkili Sınıf Yönetimi*, (Ed: Hüseyin Kıran), Ankara, Anı Yayınevi.
- Aksoy, N. (1999), “Classroom Management and Student Discipline In Elementary Schools Of Ankara”, (Turkey), *Unpublished Doctoral Dissertation*, University Of Cincinnati, USA.
- Alkan, H. B. (2007), “İlköğretim Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Yöntemleri Ve Okulda Şiddet”, *Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Atıcı, M. (1999), “An Exploration of the Relationships Between Classroom Management Strategies and Teacher Efficacy in English and Turkish Primary School Teachers”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, England, Leicester University.
- Atıcı, M. (2001), “Yüksek ve Düşük Yetkinlik Düzeyine Sahip Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Stratejileri”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Sayı,28.
- Atıcı, M.(2002), “Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Baş Etmede Türk Ve İngiliz Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntemlerin Karşılaştırılması”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Sayı:29, Kış.
- Aydın, B. (2004), “Disiplin Sorunları ve Çözüm Yöntemleri Konusunda Öğretmen Görüşleri”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, s,39, Yaz.
- Başar, H. (1999), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, M.E. B. Yayınları.
- Başar, H. (2001), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Anı Yayınevi.
- Başar, H. (2003), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Anı Yayınevi.
- Başar, H. (2006), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Anı Yayınevi.

- Başaran, İ. (1996), *Eğitim Yönetimi*, Ankara Yargıcı Matbaa,
- Beşdok, D. (2007), “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleyebilme Yeterliliklerinin İncelenmesi”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri
- Boz, İsmail (2000), *Sınıf Yönetme Sanatı*, İstanbul Zambak Yayınları.
- Boz, İsmail (2003), *Sınıf Yönetme Sanatı*, İstanbul Zambak Yayınları.
- Brophy, J.E. (1988), “Educating Teachers About Managing Classrooms and Students”, *Teaching and Teacher Education*, c.4, s.1, ss.1–18
- Buluç, B. (2004), “Sınıf İçi Disiplin Sağlanmasında Kuralların Önemi”, *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, XII. Eğitim Bilimleri Kongresi*, c.I, Ankara.
- Burç, D. E. (2006), “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Yeterlilikleri (Hatay İli Örneği)”, *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Burden, P.E. (1995), “Classroom Management and Discipline”, *Methods to Facilitate Cooperation and Instruction*, USA, Longman Publishers.
- Celep, C. (2004), *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*, Anı Yayıncılık.
- Charles, C.M. (2002), *Building Classroom Management*, New York, Longman Publishes.
- Civelek, K. (2001), “İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çalık, T. (2006), *Sınıf Yönetimi ve Özellikleri*, *Sınıf Yönetimi*, (Edt. Leyla Küçükahmet), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Çelik, V. (2000), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Nobel Dağıtım.
- Çelik, V. (2002), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Nobel Dağıtım .
- Çelik, V. (2005), *Sınıf Yönetimi*, Ankara Nobel Yayıncılık.
- Çetin, Y. (2002), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Problemleri ile İlgili Görüşleri”, *Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Demir, Y. (2003), “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaşılan Problem Davranışlara Karşı Baş Etme Stratejileri”, *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Demirtaş, H. (2005), *Sınıf Yönetiminin Temelleri, Etkili Sınıf Yönetimi*, (Edt. H. Kıran), İstanbul, Lisans Yayıncılık.
- Demirtaş, H. (2007), *Sınıf Yönetiminin Temelleri, Etkili Sınıf Yönetimi*, (Edt. H. Kıran), İstanbul, Lisans Yayıncılık.
- Doğanay, A. Sadık, F. (2007), “Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlarla İlgili Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Karşılaştırılması” *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 539–560.
- Doyle, W. (1986), “*Classroom Organization And Management*”, M.C. Wittrock (ED.), *Handbook of Research on Teaching*, New York, Mc. Millan.
- Durukan, H.; Öztürk, H.İ. (2005), *Sınıf yönetimi*, Çanakkale: HD Yayıncılık.
- Edwards, C.H. (1993), *Classroom Discipline and Management*, New York, Macmillan Publishing Company.
- Emmer, E.T.; Evertson, C.M.; Worsham, M. E.(2000), “Classroom Management for Secondary Teachers”, (5.Edition), *USA: Copyright by Pearson Education*.
- Evertson, C.M.; Emmer, E.T.; Worsham, M. E.(2003), “Classroom Management for Elementary Teachers”, (6.Edition), *USA: Copyright by Pearson Education*.
- Erden, M. (2001), *Sınıf Yönetimi*, İstanbul, Alkım Yayınları.
- Erden, M. (2005), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul, Epsilon Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2003), *Sınıf Yönetimi*, İstanbul, Sistem yayıncılık.
- Fidan N.; Erden M. (1998), “*Eğitime Giriş*”, İstanbul, Alkım Yayınları.
- Gordon, Thomas. (2006), *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, Çev: Emel Aksay, İzmir, Sistem Yayıncılık.
- Gökdoğan, G, (2007), “Sınıf Yönetiminde İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Resmi İlköğretim Okulları ve Özel İlköğretim Okullarında Mukayeseli İncelenmesi (Kayseri İli Örneği)”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Gözütok, D. (1992), *Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları, Eğitim Bilimleri Dergisi*, cilt,25, sayı,2.
- Gündüz, H.B. (2004), *Eğitim Okul ve Sınıf Yönetimi*, (Edt. Ş.Şule Erçetin, Ç Özdemir), Sınıf Yönetimi, Ankara: Asil Yayınevi.

- Güven, S. Akdağ, M. (2002), *İlköğretim İkinci Kademe Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Etkinliklerine İlişkin Öğrenci Algıları, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, sayı, 29.
- İlgar, L. (2000), *Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi*, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Jones, V.F. ve Jones, L.S. (2001), *Comprehensive Classroom Management*, Massachusetts, Allyn and Bacon.
- Kahraman, C. (2006), “Sınıf İçi İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. Edirne İli Merkez, Uzunköprü Ve Havsa İlçeleri Örneği”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kapucuoğlu, T. A. (2008), “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Baş Etme Yöntemleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Karakaş, N. B. (2005), “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinde Gözlenen İstenmeyen Davranışlar ve Öğretmenlerin Bunlarla Başa Çıkma Yöntemleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Karasar, N. (2006), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel Yayınevi.
- Karip, E. (2002), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Pegema Yayıncılık.
- Karip, E. (2005), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Pegema Yayıncılık.
- Karip, E. (2007), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Pegema Yayıncılık.
- Kazu, H. (2007), “Öğretmenlerin Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi Ve Değiştirilmesine Yönelik Stratejileri Uygulama Durumları”, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 175, Yaz, s, 57-65.
- Kaya, Z. (2002), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Keskin, Mehmet A.(2002), “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Baş Etme Yolları”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılbaş, Ş. (2003), *Sınıf Yönetimi*, Adana, Nobel Yayınevi.
- Kılbaş, Ş. (2007), *Sınıf Yönetimi*, Adana, Nobel Yayınevi.
- Kılbaş, Köktaş, Ş.(2007), *Etkili Sınıf Yönetimi*, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana.
- Kıran, H. (2007), *Etkili Sınıf Yönetimi*, Ankara, Anı Yayıncılık.

- Kocabey, A. (2008), “2005 İlköğretim Programının Uygulanması Sırasında Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Korkmaz, A. (2006), “*Sınıf Yönetimi ve Özellikleri*, *Sınıf Yönetimi*, (Edt. Leyla Küçükahmet), Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Korkmaz, İ. (2002), *İstenmeyen Davranışların Önlenmesi*, Zeki Kaya (Ed.), Sınıf Yönetimi, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Korkmaz, İ. (2003), *İstenmeyen Davranışların Önlenmesi*, Zeki Kaya (Ed.), Sınıf Yönetimi, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Korkmaz, İ. (2005), *İstenmeyen Davranışların Önlenmesi*, Zeki Kaya (Ed.), Sınıf Yönetimi, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Lemlech, J.K.(1988), *Classroom Management: Methods and Techniques for Elementary and Secondary Teachers*, Newyork: Lonmgman Publication.
- Mursal, E. (2005), “İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özbebit, G. (2007), “İngilizce Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları, Kullandıkları Sınıf Yönetimi Teknikleri Ve Kullanım Sıklıkları”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Özdem, E. (2003), “İlköğretimin I. Kademesindeki Öğretmenlerin Sınıf Disiplinine İlişkin Görüşleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Elazığ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Özer, E. (2007), “Lise Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejileri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, N. (2001), “Sınıf öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarına İlişkin Görüşleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, B. (2005), “Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi”, E. Karip (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Pegem A Yayıncılık.

- Özyürek, M. (2001), *Sınıf Yönetimi*, Karatepe Yayınları, Ankara.
- Sadık, F. (2000), “İlköğretim I.Aşama Sınıf Öğrencilerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sadık, F. (2006), “Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışlarla Baş Edilme Satratejilerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi ve Güvengen Disiplin Modeli Temele Alınarak Uygulanan Eğitim Programının Öğretmenlerin Baş Etme Stratejilerine Etkisi”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Çukurova üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarıtaş, M. (2000), *Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama, Sınıf yönetiminde Yeni Yaklaşımlar* (Edt. L. Küçükahmet), Sınıf Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Sayın, N. (2001), “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri İle İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şahin, O. (2005), “İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Gösterdikleri İstenmeyen Davranışların Görülme Derecesi ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmenlerin Kullandıkları çözüm Stratejileri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Abant izzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Tertemiz, N. (2000), *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*, L. Küçükahmet (Ed.), Sınıf Yönetimi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Tertemiz, N. (2004), *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*, L. Küçükahmet (Ed.), Sınıf Yönetimi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Tertemiz, N. (2006), *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*, L. Küçükahmet (Ed.), Sınıf Yönetimi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Terzi, A. R. (2002), *Sınıf Yönetimi Açısından Etkili Öğretmen Davranışları*, Milli Eğitim Yayınları.
- Tezcan, M. (1995), “*Eğitim Sosyolojisi*” Ankara, Feryal Matbaa.
- Tulley, M. Chiu, L.H. (1995), “Student Teachers And Classroom Discipline”, *The Journal of Educational Research*, c.88, s.3, ss. 164-171.

- Türnüklü A. (1999), “İlkokullarda Sınıf Yönetimi”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Leciester Universtiy, England.
- Türnüklü, A. ve Yıldız, V. (2002), “Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ile Başa Çıkma stratejileri”, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, sayı:284 s;22-27.
- Türnüklü, A. Ve Galton, M. (2001), “*Student’s Misbehaviours in Turkish And English Primary Classrooms*”, *Educational Studies*, c.27, s.3, 291-305
- Uğur, O. A. (2006), “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Yaklaşımları ve Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma (Ankara İli Örneği)”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2005), *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2006), *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, B. (2006), “Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarda Kullandıkları Önleyici Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yüksel, A. (2005), “İlköğretim I. Kademe 1. 2. ve 3. Sınıflarda İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Gözlem ve Görüşleri”, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yontar, A. (2007), “Sorumluluk Eğitiminde Ceza Uygulamalarına İlişkin İlköğretim 5. Sınıf Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Weber, W.A. (1986), “Classroom Management”, J.M. Cooper (Ed), *Classroom Teaching Skills*, Toronto, DC. Heath and Company, Lexington Massachussets.
- Wolfgang H. C. (2004), “Solving Discipline and Classroom Management Problems: Methods and Models for Today's Teachers”, *USA, Allyn and Bacon*.

EK-1: ANKET FORMU

Sayın Öğretmen Arkadaşlarım,

Bu anket ilköğretim okullarında çalışan 5. sınıflardaki sınıf ve branş öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları baş etme stratejilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları baş etme stratejileri aşağıda verilmiştir. Lütfen istenmeyen öğrenci davranışlarını okuyarak en çok hangi baş etme stratejisini kullandığının numarasını 'B' sütununa yazınız. Hiçbir maddeyi atlamayınız.

Vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederim.

Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi:
Gülşen Danaoğlu

Branşınız :

() Sınıf Öğretmeni

() İngilizce Öğretmeni

A	B	C
Dersin Akışın Engelleyen Öğrenci Davranışları	İstenmeyen öğrenci davranışına karşı tercih edilen strateji	İstenmeyen öğrenci davranışıyla başa çıkmada kullanılan stratejiler
Arkadaşlarını şikâyet etmek		1-Sözel uyarı
Arkadaşlarına karşı uyumsuzluk gösterme		2-Sınıf kurallarını hatırlatma
Utangaçlık sergileme		3-Doğrudan sözel uyarı
Komiklik yapma		4-Açıklama yapma
Arkadaşlarının söz ve davranışlarına karşı küsme		5-Görmezden gelme
Sınıfta bir şeyler yiyip içme		6-Etkinliği değiştirme
Elindeki nesnelerle gürültü yapma		7-Kaşları çatık şekilde bakma
Öğretmeniyle saygısız konuşma		8-Soru sorma
Dersin akışını isteyerek bozma		9-Göz teması kurma
Öğretmeni tehdit etme		10-İsmiyle hitap etme
Derste söz hakkı almadan konuşma		11-Cezayı hatırlatma
Sınıfta gevezelik yapma		12-Yerini değiştirme
		13-Tehdit etme korkutma
		14-Tokat atma
		15-Sınıftan çıkarma
		16-Yüksek sesle bağırma
		17-Fiziksel şiddet uygulama
		18-Etkinliğe öğrenciyi almama
		19-Ayrıcalıkları kaldırma
		20-Fazladan ödev verme
		21-Özür diletme
		22-Sevdiği şeyden mahrum bırakma
		23-Kuralı dramatize etme
		24-Öğrenci yokmuş gibi davranma
		25-Davranışı bıkana dek yaptırma
		26-Gülme
		27-Eksi not verme
		28-Okuldan uzaklaştırma
		29-Doğru davranışı gösterme
		30-Anlaşma yapma
		31-Veliyi çağırma
		32-Müdüre gönderme
		33-Model olma
		34-Akranı model gösterme
		35-Olumlu pekiştireç verme
		36-Sınıf tartışması yapma
		37-Rehberlik servisine gönderme
		38-Desten sonra konuşma
		39-Yardım etme
		40-Onaylamama

A	B	C
Kişi ve kişilere zarar verici davranışlar	İstenmeyen öğrenci davranışına karşı tercih edilen strateji	İstenmeyen öğrenci davranışıyla başa çıkmada kullanılan stratejiler
Arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergileme		1-Sözel uyarı 2-Sınıf kurallarını hatırlatma
Arkadaşlarıyla kaba ve küfürlü konuşma		3-Doğrudan sözel uyarı 4-Açıklama yapma 5-Görmezden gelme
Arkadaşlarının okul eşyalarına zarar verme		6-Etkinliği değiştirme 7-Kaşları çatık şekilde bakma
Arkadaşlarını sözel olarak tehdit etme		8-Soru sorma 9-Göz teması kurma
Arkadaşlarını kesici aletlerle tehdit etme		10-İsmiyle hitap etme 11-Cezayı hatırlatma
Arkadaşlarına karşı rahatsız edici el şakaları yapma		12-Yerini değiştirme 13-Tehdit etme korkutma
Farklı düşünen öğrencileri kendi gibi düşünmeye zorlama		14-Tokat atma 15-Sınıftan çıkarma
Karşı cinsten arkadaşlarına karşı olumsuz tavır takınma		16-Yüksek sesle bağırma 17-Fiziksel şiddet uygulama
Arkadaşlarıyla saygısız konuşma		18-Etkinliğe öğrenciyi almama 19-Ayrıcalıkları kaldırma
Sınıfta boş konuşarak arkadaşlarını rahatsız etme		20-Fazladan ödev verme 21-Özür diletme
		22-Sevdiği şeyden mahrum bırakma
		23-Kuralı dramatize etme
		24-Öğrenci yokmuş gibi davranma
		25-Davranışı bıkana dek yaptıрма
		26-Gülme
		27-Eksi not verme
		28-Okuldan uzaklaştırma
		29-Doğru davranışı gösterme
		30-Anlaşma yapma
		31-Veliyi çağırma
		32-Müdüre gönderme
		33-Model olma
		34-Akranı model gösterme
		35-Olumlu pekiştireç verme
		36-Sınıf tartışması yapma
		37-Rehberlik servisine gönderme
		38-Desten sonra konuşma
		39-Yardım etme
		40-Onaylamama

A	B	C
TOPLUMSAL BEKLENTİLERE UYGUN OLMAYAN DAVRANIŞLAR	İstenmeyen öğrenci davranışına karşı tercih edilen strateji	İstenmeyen öğrenci davranışıyla başa çıkmada kullanılan stratejiler
Arkadaşlarına lakap takıp alay etme		1-Sözel uyarı
Kılık kıyafete özen göstermeme		2-Sınıf kurallarını hatırlatma
Sınıf düzenini bozucu gruplaşmalara katılma		3-Doğrudan sözel uyarı
Hırsızlık yapma		4-Açıklama yapma
Sınıf dolabını ve öğretmen eşyalarını izinsiz karıştırma		5-Görmezden gelme
Kıskançlık		6-Etkinliği değiştirme
Okul eşyalarına zarar verme		7-Kaşları çatık şekilde bakma
Yalan söyleme		8-Soru sorma
Öğretmenin arkasından küçük düşürücü hareket yapma		9-Göz teması kurma
Arkadaşlarının çantalarını izin almadan kurcalama		10-İsmiyle hitap etme
		11-Cezayı hatırlatma
		12-Yerini değiştirme
		13-Tehdit etme korkutma
		14-Tokat atma
		15-Sınıftan çıkarma
		16-Yüksek sesle bağırma
		17-Fiziksel şiddet uygulama
		18-Etkinliğe öğrenciyi almama
		19-Ayrıcalıkları kaldırma
		20-Fazladan ödev verme
		21-Özür diletme
		22-Sevdiği şeyden mahrum bırakma
		23-Kuralı dramatize etme
		24-Öğrenci yokmuş gibi davranma
		25-Davranışı bıkana dek yaptırma
		26-Gülme
		27-Eksi not verme
		28-Okuldan uzaklaştırma
		29-Doğru davranışı gösterme
		30-Anlaşma yapma
		31-Veliyi çağırma
		32-Müdüre gönderme
		33-Model olma
		34-Akranı model gösterme
		35-Olumlu pekiştireç verme
		36-Sınıf tartışması yapma
		37-Rehberlik servisine gönderme
		38-Desten sonra konuşma
		39-Yardım etme
		40-Onaylamama

A	B	C
SORUMLULUKLARINI GEREKTİĞİ GİBİ YAPMAMA İLE İLGİLİ DAVRANIŞLAR	İstenmeyen öğrenci davranışına karşı tercih edilen strateji	İstenmeyen öğrenci davranışıyla başa çıkmada kullanılan stratejiler
Başarısızlık için mazeret ileri sürme		1-Sözel uyarı
Verilen görevleri yerine getirmeme		2-Sınıf kurallarını hatırlatma
Grup çalışmalarında sorumluluğu yerine getirmeme		3-Doğrudan sözel uyarı
Ders araç-gereçlerini hor kullanma		4-Açıklama yapma
Ödevlerini eksik yapma ya da hiç yapmama		5-Görmezden gelme
Sorumluluklardan uzak durma		6-Etkinliği değiştirme
Derse hazırlıksız gelme		7-Kaşları çatık şekilde bakma
Derse öğretmenden sonra girme		8-Soru sorma
Arkadaşlarının ödevlerinden kopya çekme		9-Göz teması kurma
Devamsızlık yapma		10-İsmiyle hitap etme
Ders araç-gereçlerinin eksikliği		11-Cezayı hatırlatma
		12-Yerini değiştirme
		13-Tehdit etme korkutma
		14-Tokat atma
		15-Sınıftan çıkarma
		16-Yüksek sesle bağırma
		17-Fiziksel şiddet uygulama
		18-Etkinliğe öğrenciyi almama
		19-Ayrıcalıkları kaldırma
		20-Fazladan ödev verme
		21-Özür diletme
		22-Sevdiği şeyden mahrum bırakma
		23-Kuralı dramatize etme
		24-Öğrenci yokmuş gibi davranma
		25-Davranışı bıkana dek yaptırma
		26-Gülme
		27-Eksi not verme
		28-Okuldan uzaklaştırma
		29-Doğru davranışı gösterme
		30-Anlaşma yapma
		31-Veliyi çağırma
		32-Müdüre gönderme
		33-Model olma
		34-Akranı model gösterme
		35-Olumlu pekiştireç verme
		36-Sınıf tartışması yapma
		37-Rehberlik servisine gönderme
		38-Desten sonra konuşma
		39-Yardım etme
		40-Onaylamama

A	B	C
DERSEİLGİ EKSİKLİĞİ ŞEKLİNDE GÖRÜLEN DAVRANIŞLAR	İstenmeyen öğrenci davranışına karşı tercih edilen strateji	İstenmeyen öğrenci davranışıyla başa çıkma kullanılan stratejiler
Sırasında düzgün oturmama		1-Sözel uyarı 2-Sınıf kurallarını hatırlatma 3-Doğrudan sözel uyarı
Derslere katılmama		4-Açıklama yapma 5-Görmezden gelme
Derslerde ders dışı şeylerle uğraşma		6-Etkinliği değiştirme 7-Kaşları çatık şekilde bakma
Derste uyuma		8-Soru sorma 9-Göz teması kurma
Sınıfta hayal kurup öğretmene boş boş bakma		10-İsmiyle hitap etme 11-Cezayı hatırlatma
Çalışmalarda yavaş davranıp zaman kaybetme		12-Yerini değiştirme 13-Tehdit etme korkutma
		14-Tokat atma
		15-Sınıftan çıkarma
		16-Yüksek sesle bağırma
		17-Fiziksel şiddet uygulama
		18-Etkinliğe öğrenciyi almama
		19-Ayrıcalıkları kaldırma
		20-Fazladan ödev verme
		21-Özür diletme
		22-Sevdiği şeyden mahrum bırakma
		23-Kuralı dramatize etme
		24-Öğrenci yokmuş gibi davranma
		25-Davranışı bıkana dek yaptırma
		26-Gülme
		27-Eksi not verme
		28-Okuldan uzaklaştırma
		29-Doğru davranışı gösterme
		30-Anlaşma yapma
		31-Veliyi çağırma
		32-Müdüre gönderme
		33-Model olma
		34-Akranı model gösterme
		35-Olumlu pekiştireç verme
		36-Sınıf tartışması yapma
		37-Rehberlik servisine gönderme
		38-Desten sonra konuşma
		39-Yardım etme
		40-Onaylamama

EK-2: GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu:

Sınıf ve branş öğretmenlerine göre ilköğretim 5. sınıflarda karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etmede kullandıkları stratejiler nelerdir?

Okul adı:.....

Tarih ve saat (başlangıç-bitiş).....

Görüşmeci:.....

Görüşmenin yapıldığı yer:.....

GİRİŞ

Merhaba, benim adım Gülşen Danaoğlu. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans öğrencisiyim. İlköğretim 1. kademe 5. sınıflardaki sınıf ve branş öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen davranışlar ve baş etme stratejilerine ilişkin bir araştırma yapıyorum ve sizinle bu konuda konuşmak istiyorum. Bu görüşmede amacım öğretmenlerin sınıf içinde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin hangi baş etme stratejilerini kullandıklarını ortaya koymaktır. Bu çalışmada ortaya çıkacak sonuçların, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en etkili baş etme stratejilerinin kullanılarak, sınıftaki öğrenme sürecinin daha verimli hale getirileceğine katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle sizin de bu konudaki görüşlerinizi almak istiyorum.

- Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğümüz bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağız.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
- Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

1. İstenmeyen davranışın ne olduğunu düşünüyorsunuz?
2. Okulda öğrencilerle karşılaştığınız istenmeyen davranışlar nelerdir?
3. İstenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik hangi önlemleri alıyorsunuz?
4. Karşılaştığınız istenmeyen davranışlarını gruplandırabilir misiniz?
Gruplandırırsanız nasıl bir gruplandırma yaparsınız?
5. Yaptığınız gruplamaya göre istenmeyen davranışları engellemek için neler yapıyorsunuz?
6. İstenmeyen davranışlar derslere göre farklılık gösteriyor mu? Hangi derste nasıl bir farklılık gösteriyor?
7. Farklı derslerde karşılaştığınız istenmeyen davranışlara yönelik farklı önlemler kullanıyor musunuz? Kullandığınız bu farklı önlemler nelerdir?
8. Size göre;
 - Dersin akışını engelleyen öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz?
 - Kişi ve kişilere zarar verici öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz?
 - Sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama ile ilgili öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz?
 - Toplumsal beklentilere uygun olmayan öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz?
 - Derse ilgi eksikliği şeklinde görülen öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz?
9. İstenmeyen davranışlar veya bunlara yönelik aldığınız önlemlerle ilgili eklemek istediğiniz başka neler var?

NOT: Soru 6 ve soru 7 sadece sınıf öğretmenlerine sorulmuştur.

EK-3: SINIF ÖĞRETMENİYLE YAPILAN GÖRÜŞME METNİ VE İNCELEMESİ

SORULAR	KATEGORİ	TEMA
1.İstenmeyen davranışın ne olduğunu düşünüyorsunuz? Sınıfta en önemli şey dersten önce sınıf ortamını düzenlemek, eğer sınıfta sınıf huzurunu kaçırarak davranışlar varsa biz buna istenmeyen davranış diyoruz. 2.Okulda öğrencilerle karşılaştığınız istenmeyen davranışlar nelerdir? Ben şu an 5. sınıf okutuyorum. Sınıfın genel yapısında kızlardan çok erkeklerde görüyorum. İstenmeyen davranışlar parmak kaldırmadan, söz hakkı almadan konuşma, bir şeyler yiyip içmek, yanındaki arkadaşıyla konuşmak, yanındaki arkadaşıyla itişip durmak, sırayı çekiştirmek, kâğıt fırlatmak gibi. 3. istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik hangi önlemleri alıyorsunuz? Aslında yapa yapa tecrübe kazanarak öğreniyorum. Öğrencilerimin bazı davranışlarına karşı alıştım, onlar da bana alıştılar. Artık neyin ne zaman, niçin yapıldığını biliyorum. Ya da benim ne yapacağımı onlar biliyor. İlk zamanlar kötü olan öğrencilerimi bir yerde oturtmaya çalıştım. O bir faciaydı zaten. Kesinlikle öyle bir şey yapmam. Şimdi hepsini ayrı bir kutba, uca oturtuyorum. Hepsini sınıfın bir yerine dağıttım. Bu beni biraz rahatlattı. Ama yine kendileri bireysel olarak davranışlarına devam ediyorlar. Bazen ceza veriyorum. Sınıfta çöktürerek bekletiyorum. O zaman biraz sıkıntı yaşıyorlar. Fiziksel olarak çok sıkılıyorlar. Yüz ifadelerinden belli oluyor. Ama bu öğrenciler cezaya doymuyorlar. Ceza bittikten sonra yine aynı davranışlarla karşılaşıyorum. Demek ki ceza bir yerde etkili olmuyor. Bir öğrencim çok zeki ama bunu kullanmıyor. Onu en arka sıraya yakınının yanına oturttum ama dersten soğudu. Beni dinlemiyor, konuşmuyor, yazmıyor, sadece haylazlık olduğu zaman parlıyor. Bunu bana karşı özellikle yapıyor. Ben de umursamıyorum. Kavga ettikleri zaman ikisini karşılaştırıyorum ve birbirlerinden özür diletiyorum. Birini suçlu diğerini suçuza yapınca çocuklar almıyor. Bu da öğretmenlere karşı güvenlerinin azalmasına neden oluyor. Derse karşı da soğuyorlar. Bir tane zekâsının düşük olduğu söylenen öğrenci var asma bana göre öyle değil. Bazen soru sorduğumda cevap verebiliyor. Onu tahtaya kaldırıyorum. Genelde çocuklara görevler veriyorum. Çünkü çocuklar öyle duruyorlar. Ders içinde, teneffüste şunu yap, sen tahtayı sil, bunu getir diye görevler verdiğim zaman hoşuna gidiyor. Sınıfta kendi varlığının hissediyor. Bir öğrencimi de en öne gözümün önüne oturttum. 4.Karşılaştığınız istenmeyen davranışları gruplandırabilir misiniz? Gruplandırırsanız nasıl bir gruplandırma yaparsınız? Örneğin kötü söz ve küfür şeklinde olanlar, aşağılama, dayak, itip kakma şeklinde gruplayabiliriz. 5. Yaptığınız gruplamaya göre istenmeyen davranışları engellemek için neler yapıyorsunuz? Birbirlerine küfür ettikleri zaman onlara küfür kötü bir şeydir diyorum. Normal bir insanın küfür etmemesi gerekiyor diyorum. Bunun yanlış bir davranış olduğunu ve kötü sözün sahibine ait olduğunu söylüyorum. Bunların yanlış davranışlar olduğunu söylüyorum. Ya da bunun yerine birbirinize güzel bir şekilde hitap edebileceklerini, canım arkadaşım günaydın, iyi günler gibi ifadeler kullanmalarını söylüyorum. Çocuklar da biraz gelişme oluyor. Çünkü çocukların oyun anlayışları bile çok farklı. Küfür ediyorlar, kavga ediyorlar ve bunun bir oyun olduğunu sanıyorlar. Çocuklara oyun oynarken bile öğrenebilirsiniz diyorum. Bir şeyler öğrenmek demek sadece derste değildir oyun oynarken de öğrenebilirsiniz diyorum. Paylaşmayı, birlikte bir şeyler yapmayı, eğlenmeyi oyun sırasında öğrenebilirsiniz diyorum. Çünkü buradaki çocuklar çok hırçınlar. 6. İstenmeyen davranışlar derslere göre farklılık gösteriyor mu? Hangi derste nasıl bir farklılık gösteriyor. Hayır göstermiyor. Yapan kişiler genelde hep aynı kişiler oluyor. Bunun belirli bir çizgisi yok. Sadece sabah ilk saatlerde biraz sessiz oluyorlar, durgun oluyorlar sonra teneffüsten sonra açılmaya başlıyorlar. Diğer tüm derslerin hepsinde bu davranışları sergileyebiliyorlar. Örneğin resim dersinde bile bu davranışları sergileyebiliyorlar.	Sınıf huzurunu kaçırarak davranışlar Söz hakkı almadan konuşma Bir şeyler yiyip içmek Yanındaki ile konuşmak Yanındaki ile itişmek Sırayı çekiştirmek Kâğıt fırlatmak Yerini değiştirme Ceza verme Özür diletme Görev ve sorumluluk verme Yol gösterme Görmezden gelme	Sınıf ortamını bozan Dersin akışını bozan Ceza verme Sözel uyarı Davranış düzenleme Görmezden gelme Kişilere zarar verici davranışlar Davranış düzenleme Olumlu iletişim Açıklama yapma Çocuklar arasındaki iletişimi arttırma Aynı kişiler tüm derslerde ist. dvr. gösteriyor İlk ders daha az ist. dvr. görülüyor

7. Farklı derslerde karşılaştığınız istenmeyen davranışlarına yönelik farklı önlemler kullanıyor musunuz? Kullandığınız bu farklı önlemler nelerdir? Aslında genelde aynı stratejileri kullanıyorum. Çok bir farklılık yok. Genelde aynı kişiler ve aynı davranışlar oluyor. Küfür, dalaşma, sözlü sataşma, itişme kakışma hep aynı şeyler oluyor. O yüzden aynı tepkileri veriyorum. Ama ceza kesinlikle etkili olmuyor. Korkutmak da etkili olmuyor. Daha çok çocuğu derse katmak, görevler vermek, sınıfta olduğunu hissettirmek etkili oluyor. 8. Size göre; * Dersin akışını engelleyen öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Eskiden çok vardı şimdi biraz rahatladım. Konuşmak, en çok karşılaştığım sınıfta bir şeyler yiyip içmek, yediklerini içtiklerini boğazı tıkanınca kadar yedirip içiriyordum. Yada yediği şeyi elinden alıp sonra veriyordum. Onun elinden istediği şeyi alınca kendini kötü hissediyor. Ailelerini çok para vermesinler diye uyarıyordum. Sınıfta konuştukları zaman birazcık kulaklarını çekiyorum. Burunlarını çekiyorum, yanaklarını sıkıyorum. Söz hakkı almadan konuşanlara bir daha söz hakkı vermiyorum. Sesi çıkmayan öğrenciler var. Çok kızıyorum. Onlara söz hakkı vermeden oturtuyorum. Kendinizi benim yerime koyun nası duyayım deyip empati kurmalarını sağlıyorum. * Kişi ve kişilere zarar verici öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Genelde birbirlerinin yakalarını yırtma, saçlarını çekme, kalplerini kırma, genelde erkek öğrenciler kız öğrencilerin kalplerini kırıyorlar. Kızlardan erkeklere yönelik çok şikâyet alıyorum. Dalga geçti öğretmenim, bize şöyle dedi diyorlar. Birbirinizle madem anlaşıyorsunuz birazcık ayrı durun diyorum. Kızlar kızlarla, erkekler erkeklerle oyun oynasın diyorum. Zaman zaman karışık olarak grup halinde bir şeyler yaptırıyorum. Sorun çıkacak mı çıkmayacak mı diye. Erkeklerin kendi aralarında birbirine küfür etmek, vurmak, zarar vermek bunları normal davranışlar olarak sergiliyorlar. Birbirine vurunca insanın canının acıması gerekiyor. Fakat bunların canı acımıyor. Bunlara karşı bazen müdüre ve müdür yardımcısına gönderiyorum. Daha etkili oluyor. Çünkü bayan öğretmenlerden korkmuyorlar, korkmadıkları zaman bu saygısızlığa neden oluyor. Çocuklara şiddet uygulamayın diyoruz ama bazen biz yapıyoruz ya da yaptırıyoruz. * Sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama ile ilgili öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Ödev eksiklikleri, çalışma eksiklikleri, proje ve performans ödevlerini genelde geç getiriyorlar, yapmıyorlar. İte kaka ödevlerini yapıyorlar. Sorumluluk yönünden çok eksikleri var. Zaten kendini bilen öğrenci ben söylemeden de yapıyor. Öğrencilere deney yapılacak sen şunu getir, sen bunu getirdiyorum ya da bir nöbet kartı yapılacak sen şunu yap diyorum maalesef bu konuda düşüklük. Bunlar karşısında bir daha görev ve sorumluluk vermiyorum. Başka arkadaşlarına devrediyorum. Bazıları üzülüyor bazıları umursamıyor. Eğer öğrencide biraz düzelme oluyorsa tekrar vermeye başlıyorum. Örneğin sınıf defterini müdüre imzalatmayı çok istiyorlar. Kim beni o gün üzmemişse ya da iyi davranışlar göstermişse imzaya onu gönderiyorum. Bazıları ona göre davranıyor bazıları yine umursamıyor. Ödevlerini yapmayanlara eksi artı notlar veriyorum. Biraz korkutma oluyor galiba ama benim nazarımda böyle bir şey aslında yok. Bunların nota döneceğini ve karneye geçeceğini söylüyorum. Yapmayana ne kadar farklı yollar denesem de yine yapmıyor. Bazen tahtaya ödev yazıyorum. Tahtadakini hiç yazmayan var. Ödevi yapmayı bırak tahtadakini bile yazmıyor. Onlara da bir eksi vereceğime iki eksi veriyorum. Yada ödevlerini teneffüste yaptırıyorum. Teneffüse çıkarmıyorum. İstemediğim davranışlardan biri de öğrencinin derse her gün geç gelmesi. Bir öğrencim sene başından beri her gün geç geliyor. Velisini çağırdım. Gelmedi, en son geldiğinde çok şey arka arka söyleyince veli bana kızdı. Neredesiniz bunca zamandır, bu öğrenciniz böyle böyle dedim. Ondan sonra biraz düzelmeye başladı. Demek ki istese geç gelmeyebilir. Bizim Salı günleri ilk iki saat beden dersleri var. O derse geç gelmiyor. Derse geç geldiği zaman dışarı çıkartmıyorum. Bütün gün sınıfta oturuyor. Yardımcı nöbetçi oluyor.	Görev ve sorumluluk vermek Etkinlik yapmak Birbirleriyle konuşmak Yiyip-içmek Söz hakkı almadan konuşmak Davranışı bıkana dek yaptırma Sevdiği şeyden mahrum bırakmak Fiziksel güç kullanma Etkinliğe öğrenciyi almama Veli ile görüşme Kendini öğretmenin yerine koydurtma Saldırgan davranışlar sergileme Karşı cins arkadaşlarına olumsuz tavır takınma Küfür etme Nasihat etme Müdür ve müdür yardımcısına gönderme Fiziksel güç kullanma Ödevlerini eksik yapma ya da hiç yapmama Verilen görevleri yerine getirmeme Derse geç gelme Etkinliğe öğrenciyi almama Anlaşma yapma Tehdit ve gözdağı verme Sevdiği şeyden mahrum bırakma Veliyi çağırma Görev ve sorumluluk verme	Davranış düzenleme Öğretim temelli düzenleme Dersin akışını engelleyen davranışlar Ceza verme Aile ile iletişim kurma Özdeşim kurdurma Kişilere zarar verici Sözlü uyarı Başka otoriteye gönderme Ceza Sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama Ceza verme Davranış düzenleme Ceza verme Aile ile iletişim kurma Davranış düzenleme
---	---	--

* Toplumsal beklentilere uygun olmayan öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Çocuklara toplumda bazı davranışların yapılamayacağını zaman zaman anlatıyorum. Örneğin eserken ağızımızı kapatmamaız gerektiği, öksürürken ağızımızı kapatmamaız gerektiğini söylüyorum. Bu davranışlar sınıfta oluyor. Gördüğüm zaman gözle uyarıyorum. Anlıyorlar. Tekrar yapınca sözlü uyarı yapıyorum. Gerçi herkesin önünde söyleyince üzülüyorlar ama ben onları önce göz temasıyla zaten uyarıyorum. Temizlik kontrollerini düzenli olarak yapıyoruz. Çocuklar ben yapmadım o yaptı şeklinde konuşuyorlar. Ben bu durumda ikisine de ceza veriyorum. * Derse ilgi eksikliği şeklinde görülen öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Anlattığımda dinlemiyorlar, uyuyorlar, saçlarıyla ilgileniyorlar. Saçlarıyla sürekli oynayan bir öğrencim var. Onu saçlarını keserim diye uyarıyordum. Elime makası alıp kesicem diye gösterip kesmiyorum. Kimileri uyuyor. Kimileri yazmıyor, anlatıyorum ve arkasından soru soruyorum. Cevap vermiyor. İlgisizlik var. Bunlara karşı tahtaya kaldırıyorum. Grup çalışmaları veriyorum. Özellikle sosyal bilgiler dersinde yapıyorum. Öğrenciyi uyandırmaya, sınıfta olduğunu hissettirmeye çalışıyorum. * İstenmeyen davranışlar veya bunlara yönelik aldığınız önlemlerle ilgili eklemek istediğiniz başka neler var? Öğretmenin öğrenciye, öğrencinin de öğretmene alışması biraz zaman alıyor. Birbirlerinin ne yapacağını , hangi tepkileri göstereceğinin bilinmesi zaman alıyor. Cezaya kesinlikle karşıyım. Ceza dışında öğrenciyi derse katabilecek her türlü şeyi yapmaya çalışıyorum.	Görgü kurallarına uymama Yalan söylemek Açıklama yapma Göz teması kurma Doğrudan sözel uyarı Ceza Öğretmeni dinlememe Saçıyla oynama Uyuma Tehdit ve gözdağı Görev ve sorumluluk verme Rehberlik amaçlı yol gösterme Ceza kullanılmamalı	Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar Sözlü uyarı Davranış düzenleme Beden dili ve sözsüz iletişim Ceza verme Derse ilgi eksikliği Ceza verme Davranış düzenleme
--	---	---

EK-4: İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ İLE YAPILAN GÖRÜŞME METNİ VE İNCELEMESİ

SORULAR	KATEGORİ	TEMA
1.İstenmeyen davranışın ne olduğunu düşünüyorsunuz? İstenmeyen davranışlar sınıftaki gürültü, rahatsızlık, dersin bölünmesidir.	Birbirleriyle konuşmak Dersin bölünmesi	Dersin akışını engelleyen davranışlar
2.Okulda öğrencilerle karşılaştığınız istenmeyen davranışlar nelerdir? Ben ders anlatırken arka sıradaki öğrencilerin birbirleriyle konuşması, derse hazırlık öncesinde ödevlerini yapmadan gelmeleri, benim izin vermediğim zaman dersi bir şekilde kaynatmaya çalışmaları.	Birbiriyle konuşma Ödev yapmama	Dersin akışını eng Sorumluluklarını geraktığı gibi yapmama
3.İstenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik hangi önlemleri alıyorsunuz? İlk önce sakin olmaya çalışıyorum. Yanlış tepki verirsem sınıftaki o öğrenci ve diğer öğrenciler yanlış etkilenir. Güzel bir dille açıklıyorum. Bazı durumlarda açıklama yetmiyor, davranışı gösteriyorum. Veyahut göz teması kuruyorum. Hiçbir şey söylemiyorum. Konu anlatıyorsam konu anlatmayı bırakıyorum. Aniden duruyorum, hiçbir şey yapmıyorum. Kimseyi uyarmıyorum, zaten öğrenciler anlıyorlar. En güzeli de bu bence. Direkt uyarmaktansa dersi bölmek, ses tonunu değiştirmek daha yararlı oluyor.	Açıklama yapma Doğru davranışı gösterme Göz teması kurma Jest ve mimikleri Vurgu ve tonlama Sözsüz iletişim	Davranış düzenleme Beden dili ve sözsüz iletişim
4.Karşılaştığınız istenmeyen davranışları gruplandırabilir misiniz? Gruplandırırsanız nasıl bir gruplandırma yaparsınız? Öyle bir kategori yapamam.	Cevap yok	
5. Yaptığınız gruplamaya göre istenmeyen davranışları engellemek için neler yapıyorsunuz?	Soru 5 cevaplanmadığı için sorulmamıştır.	
6. Size göre; * Dersin akışını engelleyen öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Öğrencilerin birbirleriyle konuşmalarıdır. Arka sıralarda özellikle ön sıralarda pek olmaz, karşılaşmıyorum öğrencilerin birbirleriyle konuşmaları. Bu bölgede öğrencilerin birbirleriyle konuşmaları daha fazla. En ufak bir şeyden şikâyetinde bulunmaları. Bunlara karşı bazen görmezden geliyorum. Öğrencim parmak kaldırıyor, anlıyorum zaten onun şikâyetinde bulunacağını biliyorum, görmezden gelerek dersimi anlatmaya devam ediyorum. Parmak kaldırıp söylediğinde ya da şikâyetinde bulunduğu diğer öğrenciler de bundan etkileniyorlar. Kaldığımız yerden devam etmemiz zor oluyor. * Kişi ve kişilere zarar verici öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Benim burada karşılaştığım en büyük sorun şikâyet ve küfür olayı. Küfür hem öğrencilere hem de biz öğretmenlere zarar veriyor. Dersimde her on dakikada bir küfürle karşılaşıyorum diyebilirim. Dersimde etkili ve sınıf yönetiminde iyi olduğumu düşünüyorum ama her ne kadar iyi olsam da sınıfın arka sıralarında öğrenciler konuşuyorlar. Ders dışında da sürekli yanıma gelip şu şunu söyledi, bu bunu söyledi diye şikâyetinde bulunuyorlar. Bu davranışlar karşısında bazen görmezden geliyorum. Anlayabilecek öğrencilere güzel bir şekilde anlatıyorum. Anlamayaca öğrencilere daha farklı yollarla karşılık veriyorum. Örneğin diğer öğrencileri örnek gösteriyorum. Uyarı yapıyorum. Kınıyorum.	Birbirleriyle konuşmak Arkadaşlarını şikayet etmek Görmezden gelme Arkadaşlarını şikayet etmek Birbirleriyle konuşmak Küfür etmek Görmezden gelme Açıklama yapma Akranı model gösterme Sözlü uyarı	Dersin akışını engelleyen davranışlar Görmezden gelme Dersin akışını engelleyen davranışlar Kişilere zarar verici Görmezden gelme Davranış düzenleme Model olma Sözel uyarı

* Sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama ile ilgili öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Bununla çok fazla karşılaştım. En büyük problemim bu aslında. Kendi sorumluluklarını hiçbir zaman bilmediler. Ödevlerini yapmıyorlar, en büyük sorunum o. Bir de İngilizceyi sevdiremediğin zaman öğrenciden sorumluluk bekleyemezsin. Seven öğrenci ödevlerini her zaman yapıyor. Böyle bir sorunla karşılaştığım zaman bir defa uyarıyorum, iki defa uyarıyorum, üçüncüsünde ise ceza veriyorum ya da sevdiği şeyleri yaptırıyorum. * Toplumsal beklentilere uygun olmayan öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? 5. sınıf olduğu için öğrenci bazı şeylere açıktır. Neyle karşılaşırsa onu yapar. Kapıyı çalmadan girme, öğretmeni gördüğü zaman ellerinin cebinde olması, sakız çiğneme gibi davranışlardır. Öğrencilerim bana derste yalan söylemeye cesaret edemiyorlar ama ders dışında karşılaşıyorum. Bunlara karşı da uyarmaktan başka bir çare de olmadığını düşünüyorum. Sen olsan ne yaparsın diye empatiye başvuruyorum. * Derse ilgi eksikliği şeklinde görülen öğrenci davranışları nelerdir ve bu davranışları önlemek için neler yapıyorsunuz? Ödev yapmama, en büyük sıkıntımız bu. Bir öğrencinin derse ilgisi yoksa ödevini yapmaz. Derse ilginin kaybolduğu durumlarda ders işleme yöntemini değiştiriyorum. Ben bu öğrencinin derse dikkatini nasıl çekerim diye düşünüyorum. Yeterli olmuyorsa ders dışında konuşuyorum. Ders anlatım metodunu değiştiriyorum. Öğrenciye yönelik anlatıyorum. Öğrenciye soru soruyorum, tahtaya kaldırıyorum. Derse ilgisini zorla da olsa çekmeye çalışıyorum. Çünkü bu bölgede öğrencilerin İngilizceye karşı çok fazla ilgileri yok. Birbirleriyle konuşmaları, başka derslerle ilgilenmeleri, birbirlerine not yazmaları, pencereye yakın olanların dışarıyı seyretmeleri derse ilgisiz olduklarının göstergesidir. * İstenmeyen davranışlar veya bunlara yönelik aldığınız önlemlerle ilgili eklemek istediğiniz başka neler var? İstenmeyen davranışlarla sınıfta çok fazla karşılaşıyoruz. En önemli şey ise sınıf yönetimidir. Öğretmen dersine hâkim olduğu zaman istenmeyen davranışlar da azalıyor. Öğretmen güzel bir şekilde konusunu anlatırsa, öğrencinin ilgisini uyanık tutarsa istenmeyen davranışlar azalıyor. Fakat istemesek de istesek de bazı davranışlar oluyor. Bu davranışları önlemek için takip edeceğimiz en önemli yol öğrenciyi yaralamadan, incitmeden uyarmaktır.	Ödev yapmama Sözel uyarı Ceza verme Sevdiği şeyden mahrum bırakma Kapıyı çalmadan girme Öğretmene kaba ve saygısız davranışlar sergileme Yalan söyleme Sözlü uyarı Kendini başkasının yerine koydurtma Ödev yapmama Birbirleriyle konuşma Başka derslerle ilgilenme Pencereden etrafı seyretme Ders dışı şeylerle ilgilenme Farklı yöntem ve teknikler kullanma Dersten sonra konuşma Rehberlik amaçlı yol gösterme Öğretmen dersine hâkim olmalıdır Öğrencinin ilgisi canlı tutulmalı Öğrenci incitilmeden uyarılmalıdır	Sorumluluklarını gerektiği gibi yapmama Sözlü uyarı Ceza verme Toplumsal beklentilere uygun olmayan Sözel uyarı Özdeşim kurdurtma Derse ilgi eksikliği Dersin akışını engelleyen Öğretim temelli düzenleme Sözel uyarı
---	--	---

EK- 6: VALİLİK İZİN BELGESİ

T.C.
ŞIRNAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.4.73.00.06-310/ 7945
KONU : Anket

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ŞIRNAK

İlgil : Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 20.10.2008 tarih ve 3609 sayılı yazısı

İlgili yazıyla Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Gülşen DANAĞLU' na danışmanı Yrd.Doç dr M.Sencer ÖZSEZER yönetiminde hazırlanmakta olduğu İlköğretim birinci kademe 5.sınıflarda sınıf ve branş öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma stratejileri başlıklı tez çalışmasında kullanılmak üzere ekte belirtilen anket ve görüşme formunun İlimiz Cizre İlçesi İlköğretim kurumlarında uygulanması Müdürlüğünüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Uygun Görüşle Arz Ederim.

11/11/2008

Fikret ÇİĞEN
MİLLÎ Eğitim Şube Müdürü

OLUR

18/11/2008
NURHAN UÇAR
MİLLÎ Eğitim Müdür V.

ŞIRNAK İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
Adres: Cumhuriyet Mah. T.C. Şirnak Sanatçı
Kırsık
Tel: 0 486 216156-1361
Fax: 0486 216 1353

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Gülşen DANAÖĞLU
Doğum Yeri-Yılı : Nizip, 1983
Medeni Durumu : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : danaoglugulsen@mynet.com

ÖĞRENİM DURUMU

2005–2009 : Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İlköğretim Anabilim Dalı, Adana.
2001–2005 : Lisans, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği
Bölümü, Adana.
1994–2001 : Lise ve Ortaokul, Hasan Çapan Anadolu Lisesi, Nizip, Gaziantep.
1989–1994 : Ali Alkan İlköğretim Okulu, Nizip, Gaziantep.

İŞ DENEYİMİ

2005- : İsmail Ebul-İz İlköğretim Okulu, Cizre, Şırnak.